

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AVRUPA BİRLİĞİ VE ULUSLARARASI
EKONOMİK İLİŞKİLER (HUKUK)
ANABİLİM DALI**

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE İNSAN TİCARETİYLE MÜCADELE

Tezli Yüksek Lisans Tezi

GÖKHAN TEKİN

Ankara – 2020

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AVRUPA BİRLİĞİ VE ULUSLARARASI
EKONOMİK İLİŞKİLER (HUKUK)
ANABİLİM DALI**

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE İNSAN TİCARETİYLE MÜCADELE

Tezli Yüksek Lisans Tezi

Gökhan TEKİN

Tez Danışmanı

Doç. Dr. İlke GÖÇMEN

Ankara – 2020

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AVRUPA BİRLİĞİ VE ULUSLARARASI
EKONOMİK İLİŞKİLER (HUKUK)
ANABİLİM DALI

AVRUPA BİRLİĞİ' NDE İNSAN TİCARETİYLE MÜCADELE

Tezli Yüksek Lisans Tezi

GÖKHAN TEKİN

Tez Danışmanı

Doç. Dr. İlke GÖÇMEN

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

1. Doç. Dr. İlke GÖÇMEN
2. Prof. Dr. Sanem BAYKAL
3. Dr. Öğr. Üyesi Neva Övünç ÖZTÜRK

İmzası

Tez Savunma Tarihi: 13/1/2020

T. C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Doç. Dr. İlke Göçmen danışmanlığında hazırladığım “Avrupa Birliği’nde İnsan Ticaretiyle Mücadele (Ankara, 2020)” adlı bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim. 24/02/2020

GÖKHAN TEKİN

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	II
KISALTMALAR.....	IV
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İNSAN TİCARETİ İLE MÜCADELE İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

1.GENEL OLARAK İNSAN TİCARETİ.....	5
1.1. <i>İnsan Ticaretinin Tarihi Gelişimi</i>	5
1.2. <i>İnsan Ticaretinin Tanımı ve Sömürü Türleri</i>	8
1.2.1. <i>İnsan Ticaretinin Tanımı</i>	8
1.2.2. <i>İnsan Ticaretine Dair Sömürü Türleri</i>	11
1.3. <i>İnsan Ticaretinin Nedenleri</i>	13
1.3.1. <i>Temel Nedenler</i>	13
1.3.2. <i>Avrupa ve Dünya'da İnsan Ticaretinin Artışının Nedenleri</i>	14
1.4. <i>Tacirlerin Profili</i>	17
1.5. <i>Mağdurların Profili</i>	19
1.6. <i>Avrupa'da İnsan Ticaretinin Boyutları ve İnsan Ticareti Rotaları</i>	22
2. İNSAN TİCARETİ İLE BAĞLANTILI KAVRAMLAR.....	27
2.1. <i>Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti</i>	28
2.1.1. <i>Göçmen Kaçakçılığı Kavramı</i>	28
2.1.2. <i>Benzerlikleri ve Farkları</i>	29
2.2. <i>Organize Suç ve İnsan Ticareti</i>	32
2.3. <i>İnsan Hakları ve İnsan Ticareti</i>	35
3. İNSAN TİCARETİ İLE MÜCADELE KAVRAMI.....	39

İKİNCİ BÖLÜM

İNSAN TİCARETİ İLE MÜCADELEYE DAİR ULUSLARARASI

DÜZEYDEKİ GELİŞMELER

1. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER DÜZEYİNDEKİ GELİŞMELER.....	42
1.1. <i>Birleşmiş Millet Öncesi Dönem Sözleşmeleri</i>	43
1.1.1. <i>İnsan Ticaretiyle Doğrudan İlgili Sözleşmeler</i>	43
1.1.2. <i>İnsan Ticaretiyle Dolaylı İlgili Sözleşmeler</i>	48
1.2. <i>Birleşmiş Millet Dönemi Sözleşmesi</i>	49
1.2.1. <i>İnsan Ticaretiyle Doğrudan İlgili Sözleşmeler</i>	50
1.2.2. <i>İnsan Ticaretiyle Dolaylı İlgili Sözleşmeler</i>	61
2. AVRUPA KONSEYİ BÜNYESİNDEKİ GELİŞMELER.....	65
2.1. <i>Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Antlaşması</i>	66
2.2.1. <i>İnsan Ticareti Tanımı, Rızanın Rolü, Kapsam ve İzleme Mekanizması</i>	67
2.2.2. <i>AKİTS'in İçeriği ve Temel Kazanımlar</i>	68
2.2. <i>Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi</i>	77
2.2.1. <i>Genel Olarak</i>	77
2.2.2. <i>AIHS madde 4 Bağlamında AIHM İçtihadı</i>	79

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İNSAN TİCARETİ İLE MÜCADELEYE DAİR AVRUPA BİRLİĞİ'NDEKİ GELİŞMELER

1. İNSAN TİCARETİNE İLİŞKİN KURUCU ANTLAŞMA SEVİYESİNDEKİ GELİŞMELER	91
1.1. Maastricht Antlaşması Bünyesindeki Gelişmeler	92
1.1.1. Maastricht Antlaşması'nın Getirdikleri	92
1.1.2. Maastricht Antlaşması Çerçevesindeki Avrupa Birliği Önlemleri	94
1.2. Amsterdam Antlaşması Bünyesindeki Gelişmeler	99
1.2.1. Amsterdam Antlaşması'nın Getirdikleri	99
1.2.2. Amsterdam Antlaşması Çerçevesindeki Avrupa Birliği Önlemleri	103
1.3. Lizbon Antlaşması Bünyesindeki Gelişmeler	109
1.3.1. Lizbon Antlaşmasının Getirdikleri	109
1.3.2. Lizbon Antlaşması Çerçevesinde Avrupa Birliği Önlemleri	116
2. İNSAN TİCARETİYLE MÜCADELEYE DAİR YÜRÜRLÜKTEKİ HUKUKİ TASARRUFLAR	117
2.1. İnsan Ticaretinin Engellenmesi, Mücadele ve Mağdurlarının Korunması Hakkındaki 2011/36 sayılı Direktif	118
2.1.1. İnsan Ticareti Tanımı, Rızanın Rolü, Kapsam	120
2.1.2. Direktif Hükümleri ve Temel Kazanımlar	122
2.2. Mağdur Hakları Direktifi	130
2.3. Oturma İznine Dair Direktif	132
SONUÇ	135
KAYNAKÇA	139
ÖZET	158
ABSTRACT	159

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABA	: Avrupa Birliği Antlaşması
ABAD	: Avrupa Birliği Adalet Divanı
ABİHA	: Avrupa Birliğinin İşleyişi Hakkındaki Antlaşma
ABTHŞ	: Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı
AKİTS	: Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AT	: Avrupa Topluluğu
BM	: Birleşmiş Milletler
Bkz.	: Bakınız
Ed.	: Editör
m.	: Madde
MC	: Milletler Cemiyeti
para.	: Paragraph(s) / Paragraf(lar)
s.	: Sayfa (lar)
vd.	: Ve devamı

GİRİŞ

Köleliğin yasaklanmasını müteakip görünüm değiştirmesi neticesinde ortaya çıkan insan ticareti, insan hakları ve onurunun ağır bir ihlalidir. Dünya genelinde çok sayıda kişi insan ticaretine maruz kalmakta ve insan ticareti vakaları giderek artmaktadır. Bu nedenle, insan ticaretiyle mücadele çok sayıda devlet ve organizasyon için temel bir kaygı alanı haline gelmiştir. Bu fenomen sadece az gelişmiş ülkelerde değil, gelişmiş Avrupa ülkelerinde de sıklıkla görülmektedir. Zira her bir devletin insan ticareti bağlamında pozisyonu farklı olabilmektedir. Almanya, Fransa gibi gelişmiş Avrupa ülkeleri insan ticareti mağdurlarının sınırları dahilinde çalışmaya zorlandığı hedef ülke niteliği gösterirken, bazı Avrupa ülkeleri veya 3. ülkeler ise kaynak yahut transit ülke konumundadır. Görüldüğü üzere insan ticareti, uluslararası niteliği haiz örgütlü bir yapıda karşımıza çıkabilmektedir. Bu durum insan ticaretiyle etkin şekilde mücadele edebilmek için bölgesel ve uluslararası düzeyde çabaların varlığını gerekli kılar.

İnsan ticaretiyle mücadelenin doğru sonuçlar verebilmesi için öncelikle kapsamlı bir tanımının yapılması ve sınırlarının net bir şekilde belirlenmesi gerekir. İnsan ticaretinin doğasına uygun tespitlere karşılık gelen yasal önlemler alınmalıdır. Uygulamada insan ticareti mağdurlarının sıklıkla göçmen kaçakçılığı mağdurlarıyla karıştırılması ve mağdurların kolluk görevlileri tarafından tespitinde yaşanan problemler bu yaklaşımı doğrulamaktadır. Bu sebeple, insan ticaretine dair sömürü türleri ile mağdurlar ve tacirlerin profilinin belirlenmesi gereklidir.

İnsan ticaretinin nedenlerinin ve insan ticaretinde meydana gelen dönemsel artışların iyi tetkik edilmesi de ulusal ya da uluslararası çabaların sonucuna etki edecektir. Kişilerin ülkelerindeki yoksulluk, yolsuzluk, siyasi istikrarsızlık gibi nedenlerle gelişmiş ülkelere göç arayışında olmaları insan ticaretine daha kolay maruz

kalmalarına yol açarken; gelişmiş ülkelerdeki sekse olan talep, ucuz işgücü temini gibi sebepler de bu kişilerin sömürülmesine yönelik talebi beslemektedir. Diğer yandan, Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile sınır geçiş olanaklarının artması, Avrupa Birliği ("AB") entegrasyon süreci ile üye ülkeler arasındaki sınır kontrollerinin kalkması ticaret vakalarında artışın sebepleri arasındadır.

İnsan ticaretiyle mücadelenin ilk evrelerinde yasal düzenlemeler sadece tacirlerin cezalandırılmasına odaklanmıştır. Kişileri ticarete karşı savunmasız hale getiren nedenlere yönelik çözüm yolları geliştirmek suretiyle ticaretin engellenmesi boyutu ihmal edilmiştir. Bir başka ihmal edilen boyut da mağdurların korunmasıdır. Tacirlerin yargılanması, insan ticaretinin engellenmesi ve mağdurların korunması şeklinde tarif edilen bu üçlü yapı çerçevesinde önlemler alınmaya başlanmıştır. Hem uluslararası alanda hem de AB düzeyinde zamanla cezalandırıcı anlayış terk edilmiş ve bu şekilde bütünsel bir yaklaşım benimsenmiştir.

Uluslararası plandaki ticaretle mücadeleye dair gelişmeler beyaz kadın ticaretine odaklanılmasıyla başlamış ve zaman içerisinde ticaretle mücadelenin kapsamı genişlemiştir. 2000 yılında Palermo Protokolü'nün kabulü ve 2005 yılında kabul edilen Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Antlaşması ("AKİTS"), insan ticaretiyle mücadeleyi yeni bir sayfaya taşımıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde ("AİHS") doğrudan insan ticareti kavramı yer almasa da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ("AİHM"), verdiği kararlarla insan ticaretiyle mücadelede devletlerin sorumluluğunun kapsamını belirleyerek mücadeleye katkı sunmuştur.

AB, 90'ların başına değin ihmal ettiği insan ticaretiyle mücadeleye Maastricht Antlaşması'nın kabulü sonrası ağırlık vermeye başlamıştır. AB entegrasyonunun gelişimiyle paralel olarak bu dönemde çok sayıda düzenleme yapılarak ilerleme sağlanmıştır. Lizbon Antlaşması'nın kabulü sonrası hazırlanan 2011 tarihli İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Direktifi (2011/36 sayılı Direktif) ticarete karşı tüm

boyutlarıyla mücadele açısından ve üye ülkelerde harmonizasyonun sağlanması bakımından önemli bir adım teşkil eder.

Bu tez ile, insan ticareti fenomeni incelenerek, insan ticaretiyle mücadeleye dair çabaların daha iyi anlaşılmasının sağlanması ve bu alana dair hem Birleşmiş Milletler (“BM”) ve Avrupa düzeyinde olmak üzere uluslararası planda hem de AB düzeyinde yasal düzenlemelerin gelişiminin ortaya konulması amaçlanmıştır. Temel olarak, AB seviyesinde insan ticaretiyle mücadelenin neden ve nasıl geliştiği sorusuna insan tacirlerinin cezalandırılması, insan ticaretinin engellenmesi ve insan ticareti mağdurlarının korunması şeklindeki alt unsurları çerçevesinde analiz yapılmak suretiyle cevap aranmıştır.

İlk bölümde, insan ticaretine dair genel bilgilere ve bağlantılı kavramlara yer verilecektir. Köleliğin insan ticaretine evrilme süreci ele alınarak insan ticaretinin tanımı üzerinde durulacaktır. İnsan ticaretine dair sömürü türleri açıklanacak, tacirler ile mağdurların profiline dair tespitler yapılacak ve Avrupa’da insan ticaretinin boyutları ortaya konulacaktır. Bu fenomenin daha iyi anlaşılması açısından kıyaslamalara gidilecek ve bu bağlamda insan ticaretinin insan hakları boyutu, organize suçla ilişkisi, göçmen kaçakçılığı ile arasındaki farklar incelenecektir. Son olarak, insan ticaretiyle mücadele kavramı alt unsurlarıyla beraber açıklanacaktır.

İkinci bölümde, insan ticareti ile mücadelede uluslararası plandaki gelişmelere yer verilecektir. BM ve Avrupa Konseyi bünyesindeki gelişmeler ele alınacak ve AIHM içtihatlarına değinilecektir. Özellikle, Palermo Protokolü ve akabinde AKİTS incelenecektir.

Üçüncü bölüm ise AB’nin insan ticaretiyle mücadelesine dair analizi içerir. AB’nin bu alandaki eylemlerine değinilerek insan ticaretiyle mücadeleye dair yasal

düzenlemelerin gelişimi ortaya konulacaktır. Kurucu antlaşma seviyesindeki gelişmeler incelendikten sonra yasal düzenlemelerin içeriği ayrıntılı şekilde ele alınacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

İNSAN TİCARETİ İLE MÜCADELE İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

İnsan ticaretiyle mücadelenin ve bu alandaki gelişmelerin daha iyi anlaşılması için öncelikle bu fenomenin tanımı, kapsamı, sınırları ve boyutları belirlenmelidir. Bu amaçla insan ticareti genel olarak açıklanacak, diğer kavramlarla ilişkisi ortaya konulacak ve sonraki konulara ışık tutması açısından insan ticaretiyle mücadele kavramı incelenecektir.

1.GENEL OLARAK İNSAN TİCARETİ

Bu başlıkta, insan ticaretinin tarihi gelişimi ve tanımına yer verilecektir. İnsan ticaretinin nedenleri, sömürü türleri, tacirler ve mağdurların profili incelendikten sonra insan ticaretinin Avrupa'da aldığı görünüm istatistiki veriler ışığında ortaya konulacaktır.

1.1. İnsan Ticaretinin Tarihi Gelişimi

İnsan ticareti modern kölelik olarak da bilindiğinden insan ticaretinin kökleri aslında köleliğe kadar uzanmaktadır.¹ Kişiyi özgürlüğünden alıkoymak suretiyle kontrol etme ve ona bir mal gibi muamele etme şeklinde gerçekleşen kölelik ise çok eski

---

¹ Bkz. Tom OBOKATA, *Trafficking of Human Beings from a Human Rights Perspective: Towards a Holistic Approach*, Leiden, The Netherlands: Martinus Nijhoff, 2006, s. 18.

Buna mukabil Palermo Protokolü, insan ticaretini tanımlarken insan ticaretine dair sömürü türleri arasında köleliği sayarak köleliğe alt kavram olarak yer vermiştir. Bkz. s.10.

devirlerden beri var olagelmıştır.² 20. yüzyıla kadar köleliği düzenleyen kurallara hemen hemen her toplumda yer verilmiş ve dolayısıyla kölelik meşru addedilmiştir. M.Ö. 1750 yılında Babil İmparatoru Hammurabi'nin uyguladığı kanunlarda köleliğe dair kurallara rastlanılırken Antik Mısır'da savaş esirlerinin köleleştirildiği tespit edilmiştir.³ Eski Yunan şehir devletlerinde köleler toplumun önemli bir parçasıdır. Öyle ki, Yunan filozof Aristo *Politika* adlı eserinde köleliğin varlığını insan doğasının bir parçası olarak ele almıştır.⁴ Roma İmparatorluğu'nda ise çok sayıda insan köleleştirilerek tarım ve madencilik sektörlerinde çalıştırılmıştır.⁵ Bu dönemde büyük köle isyanları vuku bulmuştur. Sonraki dönemlerde ve özellikle Orta Çağ'da kölelik varlığını sürdürmeye devam etmiştir. 16. ve 19. yüzyıllar arası Avrupa, Amerika ve Afrika arasında yapılan Transatlantik Köle Ticareti tarihin en acımasız sayfalarından birini oluşturmuştur. Avrupalı sömürgeciler milyonlarca Afrikalıyı Amerika kıtasına taşıyarak köleleştirmişlerdir. 1551-1866 yılları arasında yaklaşık 12.5 milyon kişi köle olarak Amerika kıtasına götürülmüştür.⁶ Tarihin gördüğü bu en büyük zoraki göç nedeniyle insanların pek çoğu ya sevk sırasında ya da ağır şartlar altında çalıştırılırken hayatlarını kaybetmiştir. Transatlantik köle ticaretinin zirve noktasına ulaştığı 19. yüzyılda kölelik karşıtı akımların güç kazanmasıyla Latin Amerika'da geniş çaplı köle isyanları, Avrupa genelinde ise büyük protesto eylemleri gerçekleşmiştir. Kölelik karşıtı

---

² İnsan ticareti ve kölelik aynı anlamda kullanılsa da birbirinden farklıdır. Kölelikte temel bileşen sahiplik hakkı iken insan ticaretinde sahiplik düzeyine ulaşmayacak boyutta sömürü mümkün olabilmektedir. - Kristina TOUZENIS, *Trafficking in Human Beings: Human Rights and Transnational Criminal Law, Developments in Law and Practices*, UNESCO Migration Studies 3, 2010, s. 44-45.

³ Keith BRADLEY & Paul CARTLEDGE (Ed.), *The Cambridge World History of Slavery*, Vol.1, Cambridge University Press, Cambridge, 2011, s.10. ve Michael NEWTON, *The Encyclopedia of Kidnappings*, Fact on File, Inc, New York, 2002, 286.

⁴ ARISTOTLE, *Politics*, Translated by: Benjamin Jowett, Batch Books, Kitchener, 1999, s.8-11.

⁵ Köle sayılarına ilişkin kapsamlı çalışma için bkz: Whalter SHEIDEL, "The Roman Slave Supply", *Standford Working Papers in Classics*, Standford University, Standford University, 2007.

⁶ *Transatlantic Slave Trade Database*, <www.slavevoyages.org> [Erişim Tarihi: 13 Ocak 2019.]

hareket etkili olmuş ve Avrupa’da ilk olarak 1792 yılında kabul ettiği yasayla Danimarka köle ticaretini yasakladığını ilan etmiştir. Birleşik Krallık, 1807 yılında köle ticaretini ve 1833 yılında ise köleliği yasaklamıştır.⁷ Bu trendi diğer Avrupa ülkeleri takip etmiş ve 20. yüzyıla gelindiğinde Avrupa’da köleliği yasaklamayan ülke kalmamıştır. Lakin köleliğin kaldırılmasının sorunun nihai çözümüne ulaşıldığı anlamına geldiğini söylemek güçtür. Zira köleliğin başka bir form altında devamının mümkün olduğu hususu göz ardı edilmemelidir. Köleliğin ulusal düzenlemelerle tamamen yasaklanmasını müteakip uluslararası düzenlemeler yoluyla da yasaklanması amaçlanmıştır. Bu bağlamda ilk olarak Milletler Cemiyeti, 1904⁸ ve 1910⁹ yıllarında “*Beyaz Köle Ticaretinin Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşmeleri*” yürürlüğe koymuştur. 1926 yılında Milletler Cemiyeti tarafından kabul edilen Kölelik Sözleşmesi ile köleliğin hızla sonlandırılması hedeflenmiştir.¹⁰ 1948 yılında Birleşmiş Milletler tarafından yayımlanan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nde köleliğin tüm formlarıyla yasaklandığı belirtilmiştir.¹¹ Klasik anlamda kölelik bu düzenlemelerle önemli ölçüde engellenmiştir. 20. yüzyılda köleliğin ulusal düzenlemelerle yasaklanmasının ardından bir yandan uluslararası düzeyde köleliğin engellenmesine ilişkin çabalar devam ederken diğer yandan da insan ticareti kavramına vurgu yapılmaya başlanmıştır. Nitekim, 1904 ve 1910 tarihli sözleşmeler aynı zamanda insan ticaretinin önlenmesine yöneliktir. Zira bu dönemde kölelik ile insan ticareti arasında kavramsal olarak belirgin bir ayırım yoktur. Bu sözleşmelerde insan ticareti ilk olarak

---

⁷ Martin A. KLEIN, *Historical Dictionary of Slavery and Abolition*, Second Edition, Rowman & Littlefield, London, 2014, s. 15, 16.

⁸ International Agreement for the Suppression of the White Slave Traffic, 18 May 1904, 35 Stat. 426, 1 League of Nations Treaty Series (LNTS) 83.

⁹ International Convention for the Suppression of the White Slave Traffic, 4 May 1910, III LNTS 278.

¹⁰ Slavery Convention, 25 September 1926.

¹¹ The Universal Declaration of Human Rights, 10 December 1948, m. 4. Bundan böyle “İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi/İHEB” olarak anılacaktır.)

kadın ticaretiyle ilişkili olarak ele alınmıştır.¹² Sonraki uluslararası düzenlemelerde insan ticareti kavramı açıkça benimsenip kullanılmaya başlansa da 90'lı yılların başına değin Dünya, köleliğin görünüm değiştirerek farklı yollarla devam edebileceği olgusunu büyük ölçüde göz ardı etmiştir. Ancak, 2000'li yıllarla beraber insan ticaretinin kapsamlı bir tanımı yapılarak kavramsal açıklık sağlanmış ve insan ticaretiyle mücadele tüm boyutlarıyla ortaya konulmuştur.

1.2. İnsan Ticaretinin Tanımı ve Sömürü Türleri

1.2.1. İnsan Ticaretinin Tanımı

2000'li yıllara gelinceye değin insan ticaretinin tam bir tanımı yapılmamıştır ve insan ticareti modern kölelik olarak görülmekle yetinilmiştir.¹³ İnsan ticareti, ticaret kelimesinin sözlük anlamı dikkate alındığında kişilerin bir meta gibi alınıp satılması olarak tanımlanabilir.¹⁴ Böyle bir tanım yanlış değildir, ancak eksik ve bu alanda mücadeleye dair ihtiyaçları karşılamada yetersizdir. Uzun yıllar kapsamlı bir tanımının yapılmamış olması sözlük anlamının kolayca idrak edilebilir olmasına bağlanabilir. Ancak, insan ticaretinin içeriğini tüm yönleriyle ortaya koyacak ve sınırlarını net bir şekilde belirletecek bir tanımın insan ticaretiyle mücadelenin etkin bir şekilde yürütülmesi için elzem olduğu yadsınamaz. Zira uygulamada görülmektedir ki insan ticareti, göçmen kaçakçılığı ve yasadışı göç gibi diğer hukuka aykırı faaliyetler ile sıkça karıştırılmaktadır. İnsan ticaretinin farklı aktörlerce farklı tanımının yapılabilmesi

---

¹² Bu sözleşmeler aşağıda ayrıntılı biçimde ele alınmıştır.

¹³ Bkz. Rose BROAD & Nick TURNBULL, "From Human Trafficking to Modern Slavery: The Development of Anti-Trafficking Policy in the UK", *European Journal on Criminal Policy and Research*, 2018, s. 2.

¹⁴ Türk Dil Kurumu, *Türkçe sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayını, 11. Baskı, Ankara, 2011, s.2354.

mümkündür. Eğer önceliğiniz bireyin hakları ise insan hakları problemi olarak, önceliğiniz ülkenize yönelik aşırı göçün önlenmesi ise bir göç problemi olarak algılar ve tanımınızın kapsamını buna göre şekillendirebilirsiniz. Dolayısıyla insan ticaretine, küresel eşitsizlikler problemi, ahlaki bir problem, bir organize suç problemi, globalleşme problemi, yoksulluk meselesi, güvenlik ve sağlık meseleleri şeklinde farklı açılardan yaklaşılabilir.¹⁵ Farklı yaklaşımlar farklı tanımlar doğurmuştur. Öyle ki, Salt ve Hogarth'ın 2000 yılındaki çalışmasında insan ticareti kavramının 22 değişik tanımı tespit edilmiştir.¹⁶ İnsan ticaretinin uluslararası alanda hukuken bağlayıcı ilk kapsamlı tanımı Palermo Protokolü'nde yer almıştır.¹⁷ Palermo Protokolü, BM Sınırşan Örgütlü Suçlar Sözleşmesi'ne Ek olarak kabul edilerek 25 Aralık 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir.¹⁸ Protokol'de yer alan tanım AB tarafından da kabul görec kullanılmıştır.¹⁹

“İnsan ticareti; sömürüyü amaçlayarak; tehdit, zor kullanımı, diğer cebir türleri, kaçırma, hile, aldatma, yetkinin veya bir savunmasızlık durumunun kötüye kullanılması, bir başka kişi üstünde kontrol sahibi olan bir kişinin rızasını elde etmek için fayda veya ödemelerin alınması veya verilmesi yoluyla kişilerin istihdamı, taşınması, transferi,

---

¹⁵ Johnson, LAURA, *Human Trafficking and the Common European Asylum System: Victim Protection and Assistance in the European Union*, Master of Arts in Law and Diplomacy Thesis, The Fletcher School, Tuft University, 2006, s.5.

¹⁶ Salt, JOHN ve Jennifer HOGARTH, “Migrant Trafficking and Human Smuggling in Europe: A Review of the Evidence”, *Migrant Trafficking and Human Smuggling in Europe: a Review of Evidence with Case Studies from Hungary, Poland and Ukraine*, Frank Laczko and David Thompson (ed.). OIM (International Organisation for Migration), Genova 2000. 11-164.

¹⁷ Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, 2237 United Nations Treaty Series.319, Nov. 15, 2000 (Bundan böyle “Palermo Protokolü” olarak anılacaktır).

¹⁸ The United Nations Convention against Transnational Organized Crime, General Assembly, 15 November 2000. (Palermo Protokolü bakımından “Ana Sözleşme” niteliğindeki bu Sözleşme bundan böyle “Sınırşan Organize Suçlara Karşı BM Sözleşmesi” olarak anılacaktır.)

UNODC, *Global Report on Trafficking in Persons 2009*, United Nations publication, s.22.

¹⁹ 2011/36 sayılı Direktif, madde 2 ve EUROPOL, *Trafficking in Human Beings in the EU, Special Report*, The Hague, 2016, s.5.

barındırılması ve alınması anlamına gelir. Sömürü; asgari olarak, kişilerin fahişeleştirilmek suretiyle sömürülmesini veya cinsel sömürünün diğer türlerini, zorla çalıştırmayı veya hizmet almayı, kölelik veya köleliğe benzer uygulamaları, kulluk veya organların alınmasını içerir.”²⁰

Protokol madde 3-a’da yer alan bu tanımın 3 temel bileşeni vardır. Bunlar eylem, araç ve amaçtır. “*Kişilerin istihdamı, taşınması, transferi, barındırılması ve alınması*” eylem unsurunu; “*tehdit, zor kullanımı, diğer cebir türleri, kaçırma, hile, aldatma, yetkinin veya bir savunmasızlık durumunun kötüye kullanılması, bir başka kişi üstünde kontrol sahibi olan bir kişinin rızasını elde etmek için fayda veya ödemelerin alınması veya verilmesi*” araç unsurunu; “*kişilerin fahişeleştirilmek suretiyle sömürülmesi veya cinsel sömürünün diğer türleri, zorla çalıştırma veya hizmet alma, kölelik veya köleliğe benzer uygulamalar, kulluk veya organların alınması*” şeklinde örneklendirilen sömürü ise amaç unsurunu oluşturmaktadır.²¹

Bu tanımda dikkat çeken önemli bir husus; insan ticaretiyle kölelik arasındaki ilişkiye dairdir. İnsan ticaretinin köleliğin modern bir türü olduğunu belirtmiştik. Ancak Palermo Protokolü insan ticaretini çok daha geniş bir şekilde ele almış ve köleliğe insan ticaretine dair sömürü türleri arasında yer vermiştir. Dolayısıyla kölelik ile mücadelenin insan ticaretiyle mücadelenin sadece bir boyutunu oluşturduğunu söylemek mümkün hale gelmiştir.

---

²⁰ Palermo Protokolü, madde 3-a.

²¹ UNODC, *Global Report on Trafficking in Persons 2012*, United Nations publication, s.16 ve Palermo Protokolü madde 3-a.

1.2.2. İnsan Ticaretine Dair Sömürü Türleri

İnsan ticareti bakımından sömürü türleri Palermo Protokolü'nde cinsel istismar, cinsel istismarın diğer türleri, zorla çalıştırma, kölelik, köleliğe benzer uygulamalar, organların alınması şeklinde sayılmıştır. 2011/36 sayılı AB direktifi bu sömürü türlerine ek olarak dilencilik ve suç faaliyetlerinin istismarına da yer vermiştir. Fakat insan ticareti tanımında yer alan sömürü türlerinin sınırlı sayıda olduğu söylenemez. Tacirler değişen sosyal ve ekonomik koşullara bağlı olarak yeni sömürü türlerine başvurabilmektedirler.²²

İnsan ticaretine dair sömürü türlerinin çeşitliliğine rağmen iki ana sömürü türü üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bunlar cinsel sömürü amacıyla yapılan insan ticareti ve işgücü sömürüsü amacıyla yapılan insan ticareti bakımından söz konusudur. Bu nedenle öncelikle bu iki sömürü türü ele alınacaktır.

Cinsel sömürü, en çok bilinen ve devlet kurumlarınca en fazla mücadele edilen sömürü türüdür. Dünya genelinde insan ticareti mağdurlarının % 59'unun, Avrupa'da ise %56'sının cinsel istismara maruz kaldığı tespit edilmiştir. Bu mağdurların dünya genelinde %94'ü, Avrupa'da %95'i kadındır.²³ Kadınlar tehdit, zor kullanımı, hile, aldatma gibi yollarla fahişelik yapmak üzere alıkonulmaktadır. Genellikle akrabaları, güvenlerini kazanan tacirler yahut arkadaşları tarafından aldatılmaktadırlar.²⁴ Modellik yapmak, restoranlar ile ev işlerinde çalışmak gibi vaatlere istinaden hedef ülkeye geldiklerinde pasaportlarına el konulur ve zoraki ikamete tabi tutulurlar. Sonuç olarak,

---

²² Kristina SZARAZ, *The Role of the European Union in the Global Fight against Human Trafficking*, Ph.D. Dissertation, Budapeşte, 2010, s.59.

²³ UNODC, *Global Report on Trafficking in Persons*, 2018, s. 29 ve 33 ve European Commission, *Data Collection on Trafficking in Human Beings in the EU*, Migration and Home Affairs, 2018, s.55 ve s.65.

²⁴ Kristina SZARAZ, 2010, s.52.

çoğu zaman tecavüz, müessir fiil yahut aile üyelerinin yaşamlarına yönelik tehdit yoluyla fuhşa zorlanırlar.²⁵ Diğer yandan, erken yaşta ve zoraki evlilikler yoluyla da kadın yahut çocukların cinsel sömürüye uğradıkları söylenebilir. Köleliğin Modern Türleri Üzerine BM Çalışma Grubu tarafından bir modern kölelik türü olarak kabul edilen erken yaşta ve zoraki evlilikler, çoğu durumda Palermo Protokolünde yer alan insan ticareti tanımına uygun nitelik göstermektedir.²⁶

İLO'nun 2016 tarihli raporuna göre insan ticaretinin bir diğer türü olan işgücü sömürüsüne ya da Palermo Protokol'ünde yer aldığı şekliyle zorla çalıştırmaya dünya çapında yılda 24.9 milyon kişi maruz kalmaktadır.²⁷ Ancak ILO bu sayıya cinsel istismar amacıyla ticarete uğrayanları da dahil etmektedir.²⁸ Zira cinsel istismara tabi tutulanlar da özgür iradelerine aykırı olarak zorla çalıştırılmaktadırlar. Tipik olarak tarım, inşaat, hizmet, imalat ve ev hizmeti gibi sektörlerde istismara maruz kalmaktadırlar.²⁹ Genellikle emek yoğun işletmelerde çoğu kişinin tercih etmeyeceği “kirli, tehlikeli, küçük düşürücü” işlerle sınırlı olarak çalıştırılırlar.³⁰

---

²⁵ Kristina SZARAZ, 2010, s.53.

²⁶ UN Sub-Commission on the Promotion and Protection of Human Rights, Specific Human Rights Issues; Contemporary Forms Of Slavery; Report Of The Working Group On Contemporary Forms Of Slavery On Its Twenty-Eighth Session; Chairperson-Rapporteur: Mr. Paulo Sérgio Pinheiro, E/CN.4/SUB.2/2003/31, 2003, s.5. İnsan ticareti niteliğindeki durumlar için; Bkz. Silvia SCARPA, *Trafficking in Human Beings: Modern Slavery*, Oxford University Press, New York, 2008, s.26-27-28.

²⁷ ILO, *Gobal Estimates of Modern Slavery: Forced labour and forced marriage*, International Labour Office (ILO), Geneva, 2017, s. 10.

²⁸ ILO, *Gobal Estimates of Modern Slavery: Forced labour and forced marriage*, 2017, s.11.

²⁹ EUROPOL, *Knowledge Product: Trafficking in Human Beings*, Europe Public Information, 2011, s.3-7.

³⁰ UNODC, *The Globalisation of the Crime: A Transnational Organized Crime Threat Assessment*, United Nations Publications, Vienna, 2010, s.41.

AB ülkelerinde işgücü istismarı daha çok göçmen topluluklarla bağlantılı olarak yapılmaktadır. Göçmen topluluklar içerisinde yer alan yasadışı göçmenler illegal konumlarından ötürü daha kolay istismar edilebilmektedir.³¹ AB’de emek istismarına uğrayan mağdurlar tüm mağdurların %26’sını oluşturmaktadır.³² Ancak bu oranın doğruluğu sorgulanabilir. Pek çok AB ülkesinde cinsel istismar amacıyla insan ticaretine aşırı odaklanması diğer ticaret türlerinde olduğu gibi işgücü istismarının da ikinci planda kalması sonucunu doğurmakta, bu nedenle tespit edilmesini zorlaştırmaktadır.³³

1.3. İnsan Ticaretinin Nedenleri

1.3.1. Temel Nedenler

İnsan ticaretinin nedenleri çok çeşitlidir ve kaynak ile hedef ülkeler bakımından da farklılık gösterir. Bu temel nedenlerden bazıları insan ticareti mağdurları üzerinde baskı oluşturarak onları göçe ve dolayısıyla insan tacirlerinin kontrolüne “iterken”; bazıları ise potansiyel mağdurları “çeker”.³⁴

Siyasi istikrarsızlık, iç savaş, yoksulluk gibi sorunlarla boğuşan kaynak ülkeler bakımından insanların daha iyi yaşam koşullarına sahip olma arayışı söz konusudur. Ancak bu insanlar gelişmiş ülkelere yasal giriş mümkün olmadığında illegal örgütlerin gerçek dışı vaatlerine karşı savunmasız hale gelmektedirler. Bununla birlikte iç karışıklıklar dolayısıyla ailelerin dağılması gibi sosyal yapıda meydana gelen

---

³¹ EUROPOL, *Knowledge Product: Trafficking in Human Beings*, 2011, s.7.

³² European Commission, *Data Collection on Trafficking in Human Beings in the EU*, Migration and Home Affairs, 2018, s.55.

³³ LAURA, s.21.

³⁴ UN Office on Drugs and Crime (UNODC), *Toolkit to Combat Trafficking in Persons*, United Nations publication Sales No. E.08.V.14, October 2008, 2nd edition, s. 423-424.

aksaklıklar sonucunda da özellikle kadın ve çocuklar insan ticaretine karşı savunmasız hale gelmektedirler. Buna mukabil, hedef ülke niteliği gösteren ve gelişmiş ülkelerdeki işgücü ihtiyacı ve sekse olan talep insan ticaretini beslemektedir.

Yoksulluk, cinsiyet ayrımcılığı, siyasi istikrarsızlık, iç savaş gibi nedenler bireyleri kaynak ülkelere zorlarken; daha iyi ekonomik koşullar, ucuz iş gücüne olan talep gibi nedenler ise hedef ülkelere yönelimi sağlamaktadır. Bu nedenle Europol kişileri kaynak ülkelere zorlayan nedenleri itici, hedef ülkeye yönelimi sağlayan nedenleri ise çekici faktörler olarak nitelendirmektedir.³⁵

Europol itici faktörleri; yüksek işsizlik, kadınlara kapalı işgücü pazarı ve cinsiyet ayrımcılığı, hayat kalitesini artırma olanaklarından yoksunluk, cinsel yahut etnik ayrımcılık, yoksulluk, şiddet, zulüm ve istismardan kaçış, insan hakları ihlallerinden kaçış, sosyal mimarinin çökmesi, çatışma ve savaş dahil diğer çevresel şartlar olarak belirtmiştir.³⁶ Çekici faktörler ise; gelişmiş yaşam kalite ve standardı, yükseköğretime daha iyi erişim, daha az ayrımcılık ve istismar, minimum standartların ve bireysel hakların uygulanması, daha iyi işgücü fırsatları, ucuz işgücüne talep, ticari cinsel hizmetlere olan talep, yüksek maaş ve daha iyi çalışma koşulları, seks endüstrisi içinde işçilere olan talep ve yüksek kazançlar, yerleşik göçmen toplulukları/diasporalar şeklinde sayılmıştır.³⁷

1.3.2. Avrupa ve Dünya'da İnsan Ticaretinin Artışının Nedenleri

Avrupa ve dünyada insan ticaretinin artışının nedenlerini dörde ayırarak inceleyebiliriz. Birincisi, küreselleşmenin etkisidir. Küreselleşme arttıkça sınır geçişi

---

³⁵ EUROPOL, *Knowledge Product: Trafficking in Human Beings*, 2011, s.3

³⁶ *Ibid, idem.*

³⁷ *Ibid, s.3-4.*

olanakları da artmış ve dolayısıyla insan ticareti vakaları çoğalmıştır. Daha konforlu bir yaşam beklentisiyle insanların başka ülkelerde çalışmak istemeleri aldatılmaya karşı savunmasız hale gelmelerine yol açmıştır.³⁸ Bu açıdan bakıldığında insan ticareti küreselleşmenin “karanlık yan”larından biridir.³⁹ İkincisi, teknoloji ve bunun reklam amacıyla kullanımınıdır.⁴⁰ Suç örgütleri ticarete karşı savunmasız insanlara ulaşmak için özellikle interneti bir araç olarak kullanmaktadır. Örneğin, internetin yaygın kullanımı geleneksel olarak sokak temelli seks endüstrisinin dönüşümüne neden olmuştur. Artık seks endüstrisi evden bir bilgisayar aracılığıyla ulaşabilecek küresel bir pazar haline gelmiştir. Bunun neticesinde arz ve talep internet üzerinden daha kolay bir şekilde koordine edilebilmektedir. Ayrıca failleri tespit etmek ve soruşturmak daha da zorlaşmıştır.⁴¹ Üçüncüsü, Soğuk Savaş'ın sona ermesinden bu yana yolsuzluk sayısında meydana gelen artıştır.⁴² Dördüncüsü ise yakın zamanda savaşların sık görülmesidir. Savaşlar ve baskıcı rejimler sorunlu topraklarını terk etmek isteyenler için temel bir itici faktördür.⁴³

Yugoslavya'nın dağılma süreci, Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Demir Perde'nin çöküşü insan ticareti vakalarında artışa neden olmuştur. Özellikle Sovyetler Birliği'nin çöküşü sonunda ortaya çıkan iktidar boşluğu suç örgütlerinin yeni kurulan devletlerin zayıf ekonomik koşullarını istismar etmesine olanak sağlamıştır. İnsanlar kolluk kurumlarının yolsuz yapısından faydalanılarak daha kolay bir şekilde ticaretin

---

³⁸ Leslie HOLMES (Ed.), *Introduction: the Issue of Human Trafficking*, Trafficking and Human Rights: European And Asia Pacific Perspectives, Edward Elgar, 2010, s.8.

³⁹ Loring JONES, David W.ENGSTROM, Tricia HILLIARD ve Mariel DIAZ, “Globalization and Human Trafficking”, *Journal of Sociology and Social Welfare*, 34(2), 2007,107-122, s. 108.

⁴⁰ HOLMES, s. 9.

⁴¹ Toni MAKKAI, “Thematic Discussion on Trafficking in Human Beings”, *Workshop on Trafficking in Human Beings, especially Women and Children*, Australian Institute of Criminology, 2003, s.2.

⁴² Leslie HOLMES (Ed.), *Introduction: the Issue of Human Trafficking*, s. 9.

⁴³ *Ibid, idem.*

objeleri haline getirilmiştir.⁴⁴ Batı Avrupa ülkelerinin fuhşa, kadın ve çocuklara olan talebi ve kayıtsız ve ucuz işgücü kullanımı da iktidar boşluğu yaşayan bu ülkelere yapılan insan ticaretini teşvik edici nitelik taşımıştır.⁴⁵

Refah düzeyi yüksek ülkelere göç isteği bireyleri insan tacirlerine karşı savunmasız hale getirmiştir. Çoğunluğu Batı Avrupa'da bulunan bu ülkeler oturma izni yahut vize vermede son derece kısıtlayıcı düzenlemelere yer vermişlerdir. Kendi ülkelerindeki mahrumiyetten kurtulmak isteyen kişiler yasal yollarla giremedikleri bu Avrupa ülkelerine girmek bakımından illegal yollara başvurmayı yegane çare olarak görmüştür. Nitekim, insan tacirlerinin bu durumu fırsat bilmesi kaçınılmaz olmuştur. Aşırı kısıtlayıcı düzenlemelere yer verilmesi neticesinde “Kale Avrupa”nın inşası yasadışı göçü teşvik eder bir hal almış ve dolayısıyla insan ticaretini besleyen bir unsura dönüşmüştür.⁴⁶ Bu sınır kısıtlamalarını aşmak için insan tacirleri yolsuzluğa bulaşan sınır yetkililerini kullanmıştır.⁴⁷ Bununla birlikte AB üyesi ülkeler arasında Schengen Anlaşması ile sınırlar açık hale gelmiştir. Bu durum Birlik sınırlarına giriş yaptıktan sonra tacirlere dolaşım kolaylığı sunmuştur.

2004 yılında 10 yeni üyenin ve özellikle de Bulgaristan ve Romanya'nın AB'ye katılımı insan ticaretinin daha kolay yapılabilmesinin yolunu açmıştır. Zira bu ülkeler özellikle cinsel istismar amacıyla gerçekleşen insan ticareti bakımından kaynak ülke

---

⁴⁴ UNODC, *The Role of Corruption in Trafficking in Persons*, United Nations Publications, Vienna, 2011, s.7-12

⁴⁵ EXPAT International, *The Commercial Sexual Exploitation of Children in Europe: Developments, progress, challenges and recommended strategies for civil society*, November 2014, s.14.

⁴⁶ Angelina STANOJOSKA ve Blagojce PETREVSKI, “Theory of Push and Pull Factors: A new way of explaining the Old”, *Conference: Archibald Reiss Days*, Belgrad, 2012, s.3.

⁴⁷ Phil WILLIAMS, “Transnational organized crime and the state; The Emergence of Private Authority in Global Governance”, Rodney Bruce Hall, Thomas J. Biersteker (Ed.) *Cambridge Studies in International Relations*, 2002, s. 161-182, s. 176.

niteliğindedir.⁴⁸ Genel olarak Balkanlar; Avrupa dışındaki ülkeler açısından Batı Avrupa'ya geçişte bir basamak olarak görülmektedir.⁴⁹ AB'nin 2004 yılındaki genişlemesi ve son olarak 2013 Haziranında Hırvatistan'ın da üye olması basamak teşkil eden bu ülkelerin Batı Avrupa ile bütünleşmesi anlamına gelmektedir. Kale Avrupa pek çok kaynak ülkeyi de içine alarak genişlemiştir. Sonuç olarak, bölgeselleşmenin insan ticaretini artırıcı etkisi olduğunu söylemek mümkün hale gelmiştir.

1.4. Tacirlerin Profili

Öncelikle belirtmek gerekir ki insan ticaretinin herhangi bir safhasında yer alan herkes insan taciri olarak adlandırılır. Bu bakımdan mağdurları belirleyen, nakleden, sömüren kişiler tacirdirler. Sadece mağdurları tedarik edenlerin insan taciri olarak kabulü sıkça görülmektedir. Halbuki seks müşterileri, genelev sahipleri ya da zorunlu çalıştırmaya tabi tutanlar da insan ticaretinde rol üstlenmektedir. Ancak tabii ki insan ticareti mağduru olduğunu bilmeden bu kişileri istihdam edenlerin insan ticareti yaptıkları söylenemez. Her yaşta olabilmekle birlikte tacirlerin; istismar ettikleri kişilerden genellikle yaşça büyük oldukları gözlemlenmiştir.⁵⁰ Bu durum kendilerinden küçükleri daha kolay yönlendirebilmelerine bağlanabilir.⁵¹ Diğer yandan Avrupa ülkeleri hariç tacirlerin çoğu faaliyet gösterdikleri ülkenin vatandaşıdır.⁵² Avrupa'da ise

---

⁴⁸ Jo GOODEY, "Human trafficking: Sketchy Data and Policy Responses", *Criminology and Criminal Justice*, 8, no.4, 2008, 421-442, s. 427.

⁴⁹ Jasna VUJIN, "Human Trafficking in the Balkans: An Inside Report", *Intercultural Human Rights Law Review*, Vol. 4, 2009, s.272.

⁵⁰ UN.GIFT, *016 Workshop: Profiling the Traffickers, The Vienna Forum to fight Human Trafficking 13-15 February 2008*, Austria Center Vienna Background Paper, 2008, s. 7.

⁵¹ *Ibid, idem.*

⁵² UNODC, *Trafficking in Persons: Global Patterns*, United Nations Publications, Viyana, 2006, s. 35. ve UNODC, *The Globalization of the Crime: A Transnational Organized Crime Threat Assessment*, United Nations Publications, Vienna, 2010, s.48.

tacirler genellikle mağdurun milliyetine göre çeşitlilik göstermektedir.⁵³ Örneğin; Almanya’da tacirlerin sadece %25’i Alman vatandaşıyken çok sayıda Bulgaristan, Romanya ve Macaristan vatandaşı tacir tespit edilmiştir.⁵⁴ Bu nedenle insan ticaretiyle mücadele eden yetkililer bakımından da uluslararası işbirliği gereklidir. Fakat uluslararasılık yönünden birtakım engeller mevcuttur. Devletler arasında yetersiz bilgi paylaşımı ve iletişim, sınırlı istihbarat temini, mevzuat farklılıkları gibi eksiklikler ticaret karşıtı aktörlerin etkinliğini azaltmaktadır.⁵⁵

Tacirler farklı sosyal, ekonomik ve kültürel geçmişe sahip olabilmektedir. Sadece eğitim düzeyi düşük insanların değil, yüksek eğitim görmüş kişilerin de insan ticaretine yöneldiği görülmüştür.⁵⁶ Fakat tacirler genel itibariyle mağdurlardan ya daha eğitilmiş ya da en azından onlarla aynı eğitim düzeyine sahiptir.⁵⁷

İnsan tacirlerinin niteliklerine dair bir diğer önemli husus da kadın tacirlerin ticaret süreci içerisindeki aktif rolleridir. Üstelik sıradan roller üstlenmekten ziyade yönetici kadroda yer alabilmektedirler. Örneğin; bazı ülkelerde “*Madam*” olarak adlandırılan kadınlar organizasyon, koordinasyon ve gelirlerin temini gibi cinsel sömürü amacıyla istismarın her yönünü kontrol ederler.⁵⁸ Bu, diğer sınıraşan organize suç örgütlerinde görmeye alışık olmadığımız bir durumdur. Genelde bu kadınlar daha önce

---

⁵³ *Ibid, Idem.*

⁵⁴ 2017 yılında Almanya’da %25 Alman, %22.2. Bulgar, %17.6. Rumen, %6.3 Macar, %5.5 Nijeryalı kişi insan ticareti şüphelisi olarak kayıtlara geçmiştir. Bundeskriminalamt, *Human Trafficking and Exploitation: National Situation Report*, 2017, s. 14-5. <https://www.bka.de/EN/CurrentInformation/AnnualReports/TraffickingInHumanBeings/traffickinginhumanbeings_node.html> [Erişim Tarihi: 09 Eylül 2019.]

⁵⁵ SURTEES, Rebecca, “Traffickers and Trafficking in Southern and Eastern Europe: Considering the Other Side of Human Trafficking”, *Europe Journal of Criminology*, 2008, 39-68, s. 46.

⁵⁶ UN. GIFT, s.9.

⁵⁷ *Ibid, idem.*

⁵⁸ UNODC, *Trafficking in Persons: Global Patterns*, s. 74.

ticaret mağduruyken zamanla tacir haline gelmişlerdir. Avrupa Komisyonu, 2015-2016 yılları arasında mahkum olan tacirlerin %29'unun kadın olduğunu tespit etmiştir.⁵⁹

Ticaret mağduru kadınları tacir olmaya iten nedenleri sorgulamakta yarar vardır. Kendi seçimleriyle tacir olabiliyorlarken bazen de tehdit edilerek, borç ödemek için ya da özgür bırakılma vaadiyle buna zorlanmaktadırlar. Özgür bırakılma karşılığında yerlerine başkalarını bulmaları kendilerinden istenmektedir.⁶⁰ Ayrıca özellikle genç yaşta istismara uğrayarak tacirleriyle uzun süre beraber yaşamak durumunda kalan mağdurlar zamanla tacirlerinin dünya görüşünü benimsemek ve onlara karşı sempati duymak suretiyle tacir haline gelebilmektedirler.⁶¹

1.5. Mağdurların Profili

Mağdurların niteliklerinin belirlenmesi ticaretle mücadeleye ilişkin etkin neticelerin temini bakımından pek önemlidir. Lakin, yapılan tanımların yahut nitelendirmelerin kapsamı dışında yer alabilecek mağdurların muhtemel mevcudiyeti de göz ardı edilmemelidir.⁶² Aksi halde gayriihtiyari tanım dışı bırakılanların korunmasız kalması gibi menfi durumlar oluşacaktır.

Palermo Protokolü ile yapılan ve daha sonra AB mevzuatında da yer alan insan ticareti tanımı mağdurların kim olduklarına dair bize genel bir fikir verir. Bu tanıma göre; *“sömürü amacıyla tehdit, zor kullanımı, diğer cebir türleri, kaçırma, hile, aldatma, yetkinin veya bir savunmasızlık durumunun kötüye kullanılması, bir başka kişi*

⁵⁹ EUROPEAN COMMISSION, Data Collection on Trafficking in Human Beings in the EU, Migration and Home Affairs, 2018, s.114.

⁶⁰ SURTEES, 2008, s. 45.

⁶¹ UN.GIFT, *016 Workshop: Profiling the Traffickers*, 2008, s. 6.

⁶² Jeong Yeoul KIM, *The EU's Fight against Trafficking in Human Beings for the Purpose of Sexual Exploitation*, Master Tezi, Brno, 2010, s. 23, <<https://is.muni.cz/th/u8ask/>>, [Erişim Tarihi: 09 Mart 2019.]

üstünde kontrol sahibi olan bir kişinin rızasını elde etmek için fayda veya ödemelerin alınması veya verilmesi yoluyla istihdam edilen, taşınan, transfer edilen ve barındırılan kişiler” mağdurlardır.⁶³ Görüldüğü üzere iradelerine mugayir surette çeşitli yollarla istismara maruz kalan bireyler mağdur kabul edilmektedir. Mağdurların tespiti açısından iyi bir başlangıç niteliğinde olan bu tanıma ilaveten öne çıkan niteliklerinin detaylı şekilde araştırılması gerekmektedir.

İnsan ticareti mağdurlarının yalnızca kadınlar yahut genç kızlar ve çocuklar olduğuna dair yaygın bir kanaat vardır. Ancak kadınlar ve çocukların yanında erkeklerin de ticaret mağduru olabildikleri pek çok çalışmada ortaya konulmuştur.⁶⁴ Kadınlar ve çocukların yetişkin erkeklere nazaran daha savunmasız olduklarına yönelik güçlü algı bu kanaatin oluşumunda etkilidir. Özellikle Kadın ve Çocuklar olmak üzere İnsan Ticareti'nin Engellenmesi, Durdurulması ve Cezalandırılması Protokolü'nün adında da bu durumun yansımaları açıkça görülmektedir.⁶⁵ Bir diğer yaygın kanaat ise insan ticaretinin yalnız cinsel istismar amacıyla yapıldığına dairdir. Halbuki mağdurların belirli bir kısmı zorunlu çalıştırmaya da tabi tutulmaktadır.

BM tarafından 2018 yılında yayınlanan raporda ulusal otoritelerce elde edilen verilerin analizine göre 2016 yılında dünya genelinde tespit edilen mağdurların yaklaşık %49'nun kadın olduğu görülmüştür. Kız çocukların da bu değerlendirmeye katılması halinde oran %72'ye çıkacaktır. Kız çocukların oranı %23 ve erkek çocukların oranı %7 olmak üzere toplamda çocuk mağdurların oranı %30'dur. Kadınlar ve çocuklar dışında erkek mağdurlar ise yaklaşık %21'lik bir kısma tekabül etmektedir ki bu oran hiç de

---

⁶³ Palermo Protokolü, madde 3-a.

⁶⁴ Bkz. IOM, *Trafficking of Men-A Trend Less Considered-The Case of Belarus and Ukraine*, IOM Migration Series No.36, Genova, 2008, s. 9.

⁶⁵ UNODC, *Global Report on Trafficking in Persons*, 2012, s. 25.

azımsanmayacak düzeydedir. 2016 yılında dünyada çocuk mağdurların oranı %30 iken aynı dönemde Batı ve Güney Avrupa’da bu oran % 25’tir.⁶⁶

İnsan ticareti mağdurlarının en belirgin ortak özellikleri arasında sosyal statülerinin birbirlerine yakın olması vardır. Genel itibariyle yoksulluk, yolsuzluk, fırsat eşitsizliği ve siyasi istikrarsızlığın sık görüldüğü ülkelerdeki gelir ve eğitim düzeyi düşük insanlar ticarete maruz kalmaktadırlar. Buna mukabil, eğitim düzeyi yüksek insanlar da istismar edilmektedir.⁶⁷ Özellikle Ukrayna, Moldova, Romanya ve Bulgaristan gibi Doğu Avrupa ülkelerindeki mağdurların üniversite veya kolej mezunu olabildikleri görülmüştür.⁶⁸ Ancak bilinmelidir ki insan ticareti mağdurlarının büyük çoğunluğu yasadışı göçmenlerdir.⁶⁹ Çoğu yaşam standartlarını artırmaktan ziyade hayata tutunabilmek için bir başka ülkede çalışmayı seçen bu göçmenlerin iş bulmak amacıyla insan tacirlerine güvenmekten başka seçenekleri kalmamaktadır. Gittikleri ülkede zorla çalıştırılmaya başlatıldıklarında gerçekle yüzleşmektedirler.⁷⁰

Diğer yandan, mağdurların sayısının yahut niteliklerinin tam ve doğru tespitinin mümkün olmadığını söylemek gerekir. Mevcut veriler sadece adli mercilere yansıyan vakalardan elde edilen sonuçlara dayanmaktadır. İnsan ticareti faaliyetlerinin önemli bir bölümünün suçun gizli doğası nedeniyle yetkili merciler durumdan haberdar olmaksızın

---

⁶⁶ UNODC, *Global Report on Trafficking in Persons 2018*, United Nations publication, Sales No. E 19.IV.2, 2018, s.25, s.51. ABD hükümetinin 2006 yılında yayınladığı rapora göre dünyada yaklaşık 800 bin kişi ulusal sınırlar ötesinde ticarete tabi tutulmaktadır. Bu veriye milli sınırlar içerisindeki insan ticareti dahil değildir. U.S. Department of State, *Trafficking in Persons Report*, Publication No: 11335, Washington D.C, 2006, s. 6.

⁶⁷ Monika SMIT, “Trafficking in human beings for labour exploitation. The case of the Netherlands”, *Trends in Organized Crime*, 14(2), 184-197, 2011, s. 189.

⁶⁸ Rebecca SURTEES, *Second Annual Report on Victims of Trafficking in South-Eastern Europe*, Regional Clearing Point, IOM, Cenova, 2005, s.13.

⁶⁹ ILO, *Human Trafficking and Forced Labour Exploitation: Guidelines for Legislation and Law Enforcement*, Special Action Programme to Combat Forced Labour, Genova, 2005, s. 42.

⁷⁰ Mike KAYE, "The Migration-Trafficking Nexus, Combating Trafficking Through the Protection of Migrants 'Human Rights'", *Anti-Slavery International*, Londra, 2003, s.3.

gerçekleştiği düşünülmektedir.⁷¹ Bu nedenle buz dağının görünmeyen kısmının büyüklüğüne dair tahmin ile yetinilmektedir. Bu durumun oluşmasında mağdurların dış dünyadan izole edilerek baskı ve kontrol altında tutulmalarının etkisi vardır. Suçların ortaya çıkarılmasında en büyük ipucu doğaları gereği mağdurlardır. Ancak insan ticaretinde mağdurlar çeşitli nedenlerle yetkili mercilerle temas kuramamaktadırlar. Mağdurlarının kimlik yahut pasaportlarının tacirlerce alıkonulması, ülkeye yasadışı girişleri nedeniyle cezalandırılmaktan çekinmeleri, tacirlerinden korkmaları bu nedenler arasında sayılabilir. Bir diğer neden de mağdurlarla iletişim kuran üçüncü kişilerin insan ticaretine dair farkındalıklarının olmayışıdır. Örneğin; bir seks müşterisi karşılaştığı durumu mağdurun bir tercihi olarak görebilmekte ve herhangi bir ihbarda bulunmamaktadır. Pek çok mağdurun da kendisini mağdur olarak görmemesi ticaret vakalarının tespitini zorlaştırmaktadır. Mağdur olarak haklarının farkında olmamaları, eğitim düzeylerinin yetersizliği, tacirler tarafından asıl suç işleyenler olduklarının kendilerine empoze edilmesi mağdurların insan ticaretine yönelik algılarını olumsuz yönlendirmektedir.⁷²

1.6. Avrupa’da İnsan Ticaretinin Boyutları ve İnsan Ticareti Rotaları

İnsan ticaretine karşı mücadele için alınması gereken tedbirlerin tayini hususunda insan ticaretinin boyutlarının ve tacirlerin izlediği rotaların belirlenmesi önem arz eder. Bu nedenle, insan ticaretinde dünyanın pek çok ülkesi için hedef kıta

---

⁷¹ UNODC, Global Patterns, s.43.

⁷² Heather J. CLAWSON, Nicole DUTCH, *Identifying victims of Human Trafficking: Inherent Challenges and Promising Strategies From the Field*, Office of the Assistant Secretary for Planning and Evaluations, U.S. Department of Health and Human Services, Washington, DC, 2008, s. 2-3.

niteliği gösteren Avrupa'daki mevcut durum AB ve BM verileri ekseninde ortaya konulacaktır.

Öncelikle belirtmek gerekir ki; AB'de insan ticaretinin boyutlarını belirlemede bir takım zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu zorluklardan ilki insan ticaretinin göçmen kaçakçılığı gibi diğer yasadışı faaliyetlerle beraber gerçekleşmesi neticesinde insan ticareti vakası olarak kayıtlara geçmemesidir. Bir diğeri ise AB ülkelerinin veri toplamada standart bir yaklaşım sergileyememeleridir.⁷³ İnsan ticaretinin illegal bir aktivite olarak doğası gereği tespitinin zorluğu da buna eklenince mevcut verilerin yetersizliğinden söz edilebilir.

Güvenilir verilerin elde edilmesinin zorluğuna rağmen EUROSTAT, 2013 yılında AB düzeyinde insan ticaretine dair istatistiki verilere ilişkin ilk raporunu yayımlamıştır. Rapora göre AB genelinde 2008 yılında 6.309, 2009 yılında 7.795 ve 2010 yılında 9.528 mağdur tespit edilmiştir. Mağdur sayısının bu yıllar arası %18 arttığı görülmektedir.⁷⁴ Avrupa Komisyonu'nun 2018 yılında yayınladığı rapora göre ise; AB genelinde 2015 yılında 8.326 ve 2016 yılında 10.708 mağdur tespit edilmiştir.⁷⁵ Görüldüğü üzere; ticaret vakaları artışını sürdürmektedir.⁷⁶ Şüphesiz ki, Avrupa'da insan ticaretinin endişe verici boyutlara ulaştığını söylenebilir. Demokrasi ile insan hakları açısından dünyanın en ileri bölgesinde insan ticareti suçunun çokça işlenebilmesi kaygı

---

⁷³ EUROPOL, *Knowledge Product: Trafficking in Human Beings*, Europe Public Information, 2011, s.4.

⁷⁴ EUROSTAT, *Trafficking in Human Beings*, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2013, s.31.

⁷⁵ European Commission, *Data Collection on Trafficking in Human Beings in the EU*, Migration and Home Affairs, 2018, s.56.

⁷⁶ Ancak bu veriler sadece yetkililerle bir şekilde temasa geçen mağdurlara ilişkindir.

vericidir. Nitekim Cecilia Malst rm⁷⁷ bu duruma Şu çarpıcı ifadesiyle dikkat çekmiŐtir:⁷⁸

“Őzg r ve demokratik AB  lkelerinde onbinlerce insanın özgürlüklerinden yoksun bırakılabilmesi ve s m r lebilmesi, kar amacıyla mal gibi alınıp satılabilmesini tasavvur etmek g . Fakat bu üzücü bir gerçek ve insan ticareti her yanımızda, düŐündüğümüzden de yakın... ”

Avrupa, dünyanın pek çok ülkesi için hedef kıta niteliği göstermektedir. Ancak Avrupa  zeline bölgesel farklılıklar dikkat çekmektedir. İktisadi kalkınmasını tamamlamıŐ gelişmiş Batı Avrupa  lkeleri Avrupa'nın geri kalanı ve dünyanın farklı bölgelerinden yoğun göç akınına maruz kalmakta ve dolayısıyla bu bölgede insan ticareti için uygun zemin oluŐmaktadır. Europol'e göre AB  yesi olan Avrupa  lkelerinden Almanya, Avusturya, Fransa, İngiltere, Hollanda, Belçika, İspanya ve İtalya ana hedef ülkeleridir. Buna mukabil Doğu Avrupa ve Balkan  lkelerinden Romanya, Bulgaristan, Ukrayna, Rusya Federasyonu ve Moldova ise ana kaynak ülkeler olarak sayılmıştır. Avrupa dışından ise yalnızca Nijerya ana kaynak ülkeler arasında gösterilmiştir.⁷⁹ Ana kaynak ülkelerinden ana hedef ülkelerine yapılan ticaret büyük ölçüde cinsel istismar amacıyla yapılmaktadır.⁸⁰

Berlin Duvarı'nın çökmesi, Sovyetler Birliği'nin dağılması, devlet kontrolindeki ekonomilerden pazar ekonomisine kontrolsüz geçiş, Balkanlar'da yaşanan siyasi istikrarsızlıklar ve iç karışıklıklar Avrupa'da kaynak ülkelerden hedef ülkelere doğru

---

⁷⁷ AB İ İŞleri Komiseri, 2010-2014.

⁷⁸ EUROPEAN COMMISSION, *Questions & Answers: Trafficking in Human Beings in the EU*, Press Release IP/13/322, Brussels, 15 April 2013.

⁷⁹ EUROPOL, *Trafficking Human Beings in the European Union: A Europol Perspective*, 2007, s.3.

⁸⁰ Anna KORVINUS, *Trafficking in Human Beings; First Report of The Dutch National Rapporteur*, Bureau of the Dutch National Rapporteur on Trafficking in Human Beings, The Hague 2002, s.4.

yapılan ticaretin önemli ölçüde artmasına neden olmuştur.⁸¹ Doğu Avrupa ve Balkan ülkeleri hem kaynak ülke hem de Avrupa dışından yapılan ticaret bakımından transit ülke özelliği göstermiştir. 2004 yılında AB'ye bu bölgeden 10 yeni üye ve devamında da Romanya ve Bulgaristan'ın katılımı tacirlerin işini daha da kolaylaştırmıştır.⁸² AB'de tespit edilen mağdurların % 43,6'sının AB üyesi ülkelerin vatandaşları olması bu tespiti doğrulamaktadır.⁸³ Diğer yandan yeni AB üyesi ülkelerin zayıf sınır kontrolleri AB dışından AB'ye doğru yapılan ticareti de kolaylaştırmıştır. Ancak Doğu Avrupa ve Balkan ülkelerinin kaynak ülke olarak AB içerisindeki “güçlü” konumu giderek zayıflamaktadır. Zira Avrupa sahnesine yeni kaynak ülkelerinin dahil olduğu gözlemlenmektedir.⁸⁴ Çin, Paraguay, Sierra Leone ve Özbekistan gibi ülkelere gelen mağdurlar görülmeye başlanmıştır.⁸⁵ Bazı Batı ve Güney Avrupa ülkelerinde ise Batı Afrika, Güney Amerika ve Kuzey Afrika kökenli mağdurlara rastlanmıştır.⁸⁶ Ana kaynak ülkelerinin yer aldığı Batı ve Güney Avrupa'da tespit edilen mağdurların %33'ü Orta ve Güneydoğu Avrupa, %16'sı Batı Afrika, %9'u Doğu Asya ve Pasifik, %5'i Güney Asya, %5'i Doğu Avrupa ve Orta Asya ve %5'ten daha azı Güney Amerika kökenlidir.⁸⁷

Dünya'da insan ticaretinin %58'i aynı ülke içerisinde yapılırken yaklaşık üçte biri bölgesel düzeyde yapılmaktadır.⁸⁸ Bölgeler arası ticaret ise dünya ticaretinin

---

⁸¹ Locher, BRIGIT, “International Norms and European Policy Making: Trafficking in Women in the EU”, *CEuS Working Paper*, No. 2002/6, Portland, 2003, s.6.

⁸² GOODEY, 2008, s.427.

⁸³ European Commission, *Data Collection on Trafficking in Human Beings in the EU*, Migration and Home Affairs, 2018, s. 80. (2015-2016 yılları arası)

⁸⁴ UNODC, *The Globalisation of the Crime: A Transnational Organized Crime Threat Assessment*, s.44.

⁸⁵ Fabrizio SARRICA, *Trafficking in Persons; Analysis on Europe*, UNODC, Viyana, 2009, s.16.

⁸⁶ UNODC, *Global Report on Trafficking in Persons*, 2018, s. 54.

⁸⁷ *Ibid*, *Idem*. (2016 ve sonrası için)

⁸⁸ UNODC, *Global Report on Trafficking in Persons*, 2018, s. 41.

yaklaşık onda birine tekabül eder.⁸⁹ Kuzey Amerika, Ortadoğu ile Batı ve Orta Avrupa ülkelerinde diğer bölge ve alt bölgelerden nispeten yüksek oranda mağdur vardır. Özellikle Batı ve Orta Avrupa ülkelerinde dünyanın başka hiçbir yerinde rastlanmayacak ölçüde farklı milletlerden mağdurlar tespit edilmiştir.⁹⁰ 2007-2010 yılları arasında Avrupa'nın bu kısımlarında 112 farklı ülkeden mağdurlar tespit edilmiştir.⁹¹ Afrika, Güney Amerika ve Uzak Doğu'dan Avrupa'ya azımsanmayacak boyutta ticaret yapılmaktadır. AB'de tespit edilen mağdurlar arasında Afrika kökenlilerin oranı %14, Asya kökenliler %6 ve Latin Amerika kökenlilerin oranı ise %5'tir.⁹² Görüldüğü üzere dünya genelinde insan ticareti bölgesel düzeyde yapılırken AB'ye doğru yapılan insan ticaretinin küresel düzeyde oluşu “küresel eşitsizliğe” örnek teşkil eder.⁹³

Europol; Balkanlar, Doğu Avrupa, Doğu Akdeniz ve Kuzey Afrika veya Güney olmak üzere 5 farklı ticaret rotası belirlemiştir.⁹⁴ Balkan Rotası'nda mağdurlar Slovenya, Macaristan ve Yunanistan'a geçmektedir. Rusya ve Belarus'tan Polonya'ya geçişler Doğu Rotası'nı oluşturur. Uzak Doğu ve Ortadoğu'dan gelen mağdurlar önce Ukrayna ve sonra Slovakya ve Çekya yoluyla Orta Avrupa Rotası'nı takip ederler. Doğu Akdeniz Rotası Türkiye üzerinden Bulgaristan ve Romanya'ya geçiş ile teşekkül eder. Kuzey

---

⁸⁹ *Ibid, Idem.*

⁹⁰ UNODC, *The Globalisation of the Crime: A Transnational Organized Crime Threat Assessment*, s.44.

⁹¹ UNODC, *Global Report on Trafficking in Persons*, 2012, s. 12.

⁹² EUROSTAT, *Trafficking in Human Beings*, 2013, s. 49.

⁹³ Glian WYLE ve Penelope McREDMOND, *Introduction: Human Trafficking and Europe*, *Human Trafficking in Europe: Character, Causes and Consequences*, Palgrave Macmillan, 2010, s. 7.

⁹⁴ EUROPOL, *Trafficking of Women and Children for Sexual Exploitation in the EU: The Involvement of Western Balkans Organised Crime*, Crimes Against Persons Unit, 2006, s. 18.

Afrika yahut Güney rotası ise İtalya, Malta ve İspanya üzerinden Avrupa'ya girişle sağlanır.⁹⁵

Kaynak ülke ile hedef ülke arasındaki sosyal ve kültürel iletişim ağının kuvvetli oluşu mağdurların daha kolay insan ticaretine maruz kalmalarına uygun ortam hazırlamaktadır. Avrupa'daki göçmen topluluklarının üyelerinin aynı etnik kökene sahip oldukları mağdurların ticaretini yapmaları bu duruma örnek gösterilebilir. İtalya'da bulunan Nijeryalıların ana vatanlarından tedarik ettikleri mağdurların ticaretini sağlamalarında olduğu gibi göçmen topluluğu hedef ülke ile kaynak ülke arasında bir nevi köprü vazifesi görmektedir. Benzer şekilde Batı Avrupa devletlerinin eski kolonilerinden gelen mağdurların sayısının fazlalığı da güçlü sosyal ve kültürel bağlarla açıklanabilir. Brezilya, Arjantin gibi eski koloni Latin Amerika ülkelerinden gelen mağdurlar İspanya ve Portekiz gibi devletlerde istismara tabi tutulmaktadır. Ancak bazı göçmen topluluklarda aynı duruma rastlanmamaktadır. Örneğin; Almanya'da ticaret mağduru herhangi bir Türk tespit edilmemesine rağmen Türk tacirlerin sayısı bir hayli fazladır.⁹⁶

2. İNSAN TİCARETİ İLE BAĞLANTILI KAVRAMLAR

Bu bölümde, insan ticaretinin göçmen kaçakçılığı ve organize suç ile ilişkisi ortaya konulacaktır. İnsan ticaretinin insan hakları boyutuna değinildikten sonra sonraki konulara ışık tutması açısından insan ticaretiyle mücadele kavramı açıklanacaktır.

---

⁹⁵ EUROPOL, *Trafficking of Women and Children for Sexual Exploitation in the EU: The Involvement of Western Balkans Organised Crime*, Crimes Against Persons Unit, 2006, s. 18.

⁹⁶ SARRICA, 2009, s.19.

2.1. Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti

İnsan ticareti kavramı, sıklıkla, göçmen kaçakçılığı ile karıştırılabilmektedir.⁹⁷ Oysaki bu kavramlar birbirlerinden ayrılmaktadır. Bu kavramların birbirleriyle karıştırılması, çoğu zaman mağdurlarla ilk defa temasa geçen yetkililerin ya da adli mercilerin bazı insan ticareti mağdurlarını sehven yasadışı göçmen olarak belirlemelerine sebep olmakta ve bu kişilerin haklarını kullanamamalarına yol açmaktadır. Bu nedenle önce göçmen kaçakçılığı kavramı tanımlanacak, sonra insan ticareti ile göçmen kaçakçılığı arasındaki benzerlikler ve farklar ortaya konulacaktır.

2.1.1. Göçmen Kaçakçılığı Kavramı

Göçmen kaçakçılığı, olağan göç prosedürlerini aşmak suretiyle insanların bir başka ülkeye yasadışı girişini sağlama olarak tanımlanabilir. Zira bir başka ülkeye sığınmak ya da daha iyi ekonomik koşullarda yaşamak isteyen insanlar bu şartları sunan ülkelere göç için kendi çabalarının yeterli olmadığı noktada organize suç örgütlerine başvurmaktadırlar. Hür iradeleriyle ilgili ülkeye giriş yapabilmek için bu örgütlerden yardım almak amacındadırlar. Bir başka ifadeyle, kaçakçılık suçunu işleyenler genellikle ücret karşılığında kişinin vatandaşı olmadığı bir ülkeye izinsiz girişini kolaylaştırmaktadırlar. Kişinin ya gizlice sınırdan illegal geçişi sağlanmakta veya ilgili ülkenin yasal boşluklarından yararlanılmaktadır.⁹⁸

İnsan ticaretine benzer şekilde göçmen kaçakçılığı hususunda da kapsamlı bir uluslararası yaklaşımın eksikliği duyulmuş, bu nedenle Birleşmiş Milletler Sınırşan

---

⁹⁷ Göçmen kaçakçılığı kavramı literatürde insan kaçakçılığı şeklinde de kullanılabilir.

⁹⁸ Sheldon X.ZANG, *Human Smuggling and Irregular Population Migration: All Roads Lead to America*, Praeger, Westport, Londra 2007, s. 2.

Organize Suçlar Sözleşmesi'ne Ek mahiyetinde Kara, Deniz ve Hava yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol kabul edilmiş ve protokol 28 Ocak 2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir.⁹⁹ Protokolün önsözünde, İnsan Ticaretine Dair Protokolde yer aldığı gibi göçmen kaçakçılığını tüm yönleriyle ele alan evrensel bir enstrümanın eksikliği dile getirilmiştir.¹⁰⁰ Esasında her iki Protokol'de de dile getirilen benzer eksiklikler insan ticareti ile göçmen kaçakçılığının birbiriyle karıştırılmasının da kaynağını teşkil etmektedir.

Protokol'ün 3 (a) maddesi göçmen kaçakçılığını şu şekilde tanımlar:

“Göçmen Kaçakçılığı, doğrudan ya da dolaylı olarak finansal ya da başka bir maddi fayda elde etmek için bir kişinin vatandaşı ya da daimi ikametgahının olmadığı bir ülkeye yasadışı girişinin sağlanmasıdır.”

Göçmen Kaçakçılığı tanımındaki yasadışı giriş ise; ilgili devlete yasal giriş için aranan gerekliliklere uyulmadan sınırların aşılması şeklinde açıklanmıştır.¹⁰¹

2.1.2. Benzerlikleri ve Farkları

İnsan Ticareti ile göçmen kaçakçılığı arasındaki temel benzerlik her ikisinde de ülke sınırlarından yasadışı bir şekilde girişin söz konusu olmasıdır. Zaten hem insan ticareti hem de göçmen kaçakçılığı düzensiz göçün birer türü olarak görülmektedir.¹⁰²

---

⁹⁹ Protocol Against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air, Supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime, 15 November 2000. (Bundan böyle “Göçmen Kaçakçılığı Protokolü” olarak anılacaktır).

¹⁰⁰ Göçmen Kaçakçılığı Protokolü, *Dibace*, para 1.

¹⁰¹ Göçmen Kaçakçılığı Protokolü, madde 3(b)

¹⁰² Alexis ARONOWITZ, “Smuggling and Trafficking in Human Beings: The Phenomenon, The Markets that Drive It and the Organisations that Promote It”, *European Journal on Criminal Policy and Research*, 9. 163-195, 2001, s. 164.

Bu bağlamda, hem göçmen kaçakçıları hem de çoğu durumda insan tacirleri, insanların bir başka ülkede daha iyi bir gelecek kurma arzularından istifade etmektedirler.

Göçmen kaçakçılığında kaçırılanın rızası söz konusudur. İnsan ticareti sürecinin ilk aşamasında da benzer bir durum vardır. Şöyle ki; insan ticareti süreci çoğu zaman insan taciri ile potansiyel mağdur arasında rızaya dayalı bir anlaşma ile başlar.¹⁰³ Mağdur böyle durumlarda insan taciri ile hedef ülkede belirli bir sektörde çalışmak üzere anlaşmış olabilir. Ancak hedef ülkeye geldiğinde başka bir sektörde zorla çalıştırılabilmekte yahut çok daha ağır şartlarla karşılaşabilmektedir. Bu nedenle kaçırılan kişiler ile insan ticareti mağdurları arasındaki farklar sadece bu kişiler hedef ülkeye ulaştığında belirginleşebilir.¹⁰⁴

İnsan ticareti ile göçmen kaçakçılığı arasındaki temel fark rızanın varlığına dairdir. Göçmen kaçakçılığı tanımında ilk dikkati çeken husus; kaçırılan kişinin rızasına dair herhangi bir ifadeye yer verilmemiş olmasıdır. İnsan ticaretinden farklı olarak bu suç türünde kişinin rızasının varlığı kabul edilir. Fakat insan ticaretinde mağdurun rızası ya hiç yoktur yahut cebir, hile, tehdit vs. nedenlerle geçersizdir. Bu nedenle insan ticaretine maruz kalanlar mağdur olarak nitelendirilirken göçmen kaçakçılığına konu olanlar adeta müşteri niteliğindedirler.¹⁰⁵ Zira kaçakçı ile müşterisi arasında hukuken geçersiz dahi olsa bir sözleşme vardır. Karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanları söz konusudur. Bir taraf sınırdan geçişi taahhüt etmekte, diğer taraf ise bunun karşılığında bir bedel ödeme borcu altına girmektedir. Hedef ülkeye ulaştıktan sonra ise kaçırılanlar

---

¹⁰³ Andrees, BEATE, “Forced Labour and Trafficking in Europe: How People are Trapped In, Live Through and Come Out”, *ILO Working paper*, 57. Geneva: ILO, 2008, s. 5.

¹⁰⁴ Alexis ARONOWITZ, *Smuggling and Trafficking in Human Beings: The Phenomenon, The Markets that Drive It and the Organisations that Promote It*, *European Journal on Criminal Policy and Research*. 9. 163-195, 2001, s. 167.

¹⁰⁵ Brian ISELIN ve Melanie ADAMS, *Distinguishing between Human Trafficking and People Smuggling*, UN Office on Drugs and Crime, Regional Centre for East Asia and the Pasific, Bangkok, 2003, s. 3.

ile kaçakçıları arasındaki edimler yerine getirilmekle bir daha birbirlerini görmemektedirler. Buna mukabil, insan ticaretinde sömürü söz konusu olduğu için ticaret mağdurları ile tacirler arasındaki münasebet süreklilik arzeder.

İnsan ticaretinde bireyin insan hakları ihlal edilirken göçmen kaçakçılığında devlete karşı suç işlenmektedir.¹⁰⁶ Cebir, hile, tehdit, zor kullanımı ve nihayetinde istismar, insan ticareti suçunun unsurlarıdır. Göçmen kaçakçılığında ise birey ödediği bedel karşılığında bir tür hizmet aldığını düşünmektedir. Kaçırılanlara göre kaçakçılar “*gerekli şeytan*”dırlar.¹⁰⁷ Burada bireyin bir başka ülkeye geçiş yönündeki talebi karşılanırken hedef ülkenin kamu düzeni ihlal edilmektedir.

Göçmen kaçakçılığı daimi surette bir başka ülkenin sınırlarına illegal girişi gerektirirken insan ticaretinin ülke sınırları dâhilinde gerçekleşmesi mümkündür.

İnsan ticaretinde sömürünün devamı için şiddet uygulanırken göçmen kaçakçılığında şiddeti gerektiren bir durum söz konusu değildir. Kaçakçıların “*kargo*”larına zarar vermeleri için geçerli bir nedeni yoktur.¹⁰⁸

Son olarak, her iki suç tipinde de amaç kar elde etmek olmakla birlikte göçmen kaçakçılığında yasadışı girişin sağlanması karşılığında tek bir ödeme yapılırken insan ticaretinde istismar süresince kar artışı devam etmektedir.

İnsan ticareti ve göçmen kaçakçılığı arasında açıklanan pek çok farka rağmen her iki kavramın adli mercilerce ve kolluk birimlerince birbirine karıştırılması pek çok kez olasıdır. Özellikle istismar gerçekleşene kadar olan süreçte insan ticareti ile göçmen kaçakçılığı arasındaki farkı anlamak mümkün olmayabilir. Her iki düzensiz göç türünde de ülke sınırından illegal geçiş söz konudur. İnsan ticareti mağduru eğer kendini iyi

---

¹⁰⁶ *Ibid, Idem.*

¹⁰⁷ David KYLE ve Rey KOSLOWSKI (Ed.), *Global Human Smuggling: Comparative Perspectives*, The John Hopkins University Press, 2nd Edition, Maryland, 2011, s. 2.

¹⁰⁸ ISELIN & ADAMS, s.7.

ifade etme imkanı bulamazsa ya da yetkililer yetersiz bilgi sahibi olmaları nedeniyle yahut kasten kayıtsız bir yaklaşım sergilerlerse; yasadışı göçmen muamelesi görecekle ve daha da olumsuz etkilenecektir.

2.2. Organize Suç ve İnsan Ticareti

Europol'e göre insan ticareti multi-milyar dolarlık bir uluslararası organize suç türüdür.¹⁰⁹ İnsan ticaretinin önemli ölçüde uluslararası karakter taşıması ve bireysel nitelik taşımasının zorluğu bu tanımı genel olarak doğrulamaktadır. Bu bağlamda, insan ticaretinin engellenmesi için organize suçun tam olarak anlaşılması ve etkin bir şekilde tanımlanması gerekmektedir.¹¹⁰ Buamaçla, organize suçun BM ve AB düzenlemelerindeki tanımlarına yer verilecek, organize suç tipleri açıklanacak ve son olarak organize suç ile insan ticareti arasındaki ilişki ortaya konulacaktır.

BM, uzun yıllar süren çalışmaların sonunda bir organize suç tanımı yapabirmiştir. Birleşmiş Milletler Sınırşan Organize Suçlar Sözleşmesi madde 2'ye göre organize suç grubu;

*“... doğrudan ya da dolaylı olarak finansal ya da diğerk maddi bir menfaat elde etmek için Sözleşme'de yer alan bir ya da daha fazla önemli suçu işlemek amacıyla birlikte hareket eden ve bir zaman dilimi içerisinde varlığını sürdüren üç ya da daha fazla kişiden oluşan yapısal grup” anlamına gelmektedir.*¹¹¹

---

¹⁰⁹ EUROPOL, *Knowledge Product: Trafficking in Human Beings*, Europe Public Information, 2011, s.3.

¹¹⁰ Daria DAVITTI, “Shirking Responsibilities: Receiving Countries and the Structural Causes of Conflict-Related Child trafficking”, *Human Trafficking in Europe: Character, Causes and Consequences*, Ed. Gillian Wylie and Penelope Mcredmond, Palgrave Macmillan, Ed. Gillian Wylie and Penelope Mcredmond, Palgrave Macmillan, Newyork, 2010, s. 42.

¹¹¹ Sınırşan Organize Suçlara Karşı BM Sözleşmesi, madde. 2.

AB’de ise organize suç, 1998 yılında Konsey tarafından kabul edilen AB’ye Üye Devletlerde Organize Suç Örgütlerine Katılımın Suç Haline Getirilmesine İlişkin Ortak Eylem’de tanımlanmıştır.¹¹² Ancak bu düzenleme 2008 yılında yürürlükten kaldırılarak Organize Suçla Mücadele’ye dair Konsey Çerçeve Kararı kabul edilmiştir.¹¹³ Çerçeve Karar Madde 1’e göre;

“Suç örgütü’, doğrudan ya da dolaylı olarak finansal yahut başka maddi fayda elde etmek için hürriyetten alıkonma ya da en az 4 yıllık azami hapis cezası veya daha ciddi bir ceza ile cezalandırılabilir suçları işlemek amacıyla birlikte hareket eden ikiden fazla kişinin belli bir zaman dilimi içerisinde kurdukları yapısal birlik anlamına gelir.

‘Yapısal birlik’, ne bir suçun aniden işlenmesi için rastgele teşekkül olan ne de üyeleri, üyeliğin devamı veya gelişmiş yapı için resmi bir şekilde tanımlanmış role ihtiyaç duyan bir birlik anlamına gelir.”

BM Organize Suçlar Sözleşmesi’nde yer alan tanım ile AB mevzuatında yer alan tanım birbiriyle örtüşmektedir. Görüldüğü üzere; ikiden fazla kişinin bir araya gelip suç işlemesi organize suç grubunun teşekkül ettiği anlamına gelmemekte; bu kişilerin oluşturduğu grubun suç işlendikten sonra dağılmayıp belli bir zaman dilimi içerisinde faaliyetlerine devam etmesi aranmaktadır. İyi organize olmuş ve belli bir süre beraber hareket ederek suç işleyen grup suç işlendikten sonra varlığını sona erdiriyorsa bir organize suç grubunun oluştuğu söylenemez.

---

¹¹² 98/733/JHA: Joint action of 21 December 1998 adopted by the Council on the basis of Article K.3 of the Treaty on European Union, on making it a criminal offence to participate in a criminal organisation in the Member States of the European Union, Official Journal 351, s. 1–3, 1998, m. 1.

¹¹³ Council Framework Decision 2008/841/JHA of 24 October 2008 on the Fight against Organised Crime, Official Journal L 300, s.42-45, 2008.

Üç ana tip insan ticareti organizasyonu tanımlanmaktadır.¹¹⁴ İlki büyük suç örgütleridir. Bunlar bir ticaret ağını tüm yönleriyle kontrol etmekle beraber kaynak ülke ile hedef ülke arasındaki ağı kurmalarını sağlayan siyasi ve finansal bağlantılara sahiptir. İkincisi orta düzeyli suç örgütleridir. Uzmanlaştıkları yönleri bir araya getiren bireyler, küçük gruplar ve suç örgütlerinin bir karışımıdır. En çok çeşitlilik gösteren ve sık görülen insan ticareti organizasyonudur. Sonucusu ise küçük ticaret gruplarıdır. Az sayıda bireysel girişimden oluşan bu grupların metotları basit ve sadedir. Genellikle istismar ettikleri bireylerin sayısı sınırlıdır.¹¹⁵

İnsan ticaretinin farklı tipte organize suç örgütlerince gerçekleştirildiğinin bilinmesi bu suç örgütlerine karşı mücadele bakımından faydalı sonuçlar doğuracaktır.¹¹⁶ Zira mücadeleye dair stratejiler belirlenirken farklı tipteki örgütlere farklı tedbirler almak gerektiği göz önünde bulundurulacaktır. Bu durum özellikle kolluk kuvvetlerinin etkinliğini önemli ölçüde artıracaktır.

Organize suç ile insan ticareti arasında kuvvetli bir bağ vardır. Özellikle ticaret vakalarının büyük kısmının uluslararası nitelik taşıması ve dolayısıyla farklı milliyetlere sahip insanların aynı organizasyonun içerisinde yer alma gerekliliği bu bağı açıkça ortaya koymaktadır. Farklı milliyetlere sahip insanların uluslararası düzeyde işbirliği söz konusudur. Bu nedenle iyi bir organizasyon ile yüksek disiplin şarttır. Böylesine büyük bir organizasyonun gerekliliği neticeten yüksek karlar elde edilmesine

---

¹¹⁴ Cornelius FRIESENDORF (Ed.), *Strategies Against Human Trafficking: The Role of the Security Sector*, National Defence Academy and Austrian Ministry of Defence and Sports, Viyana ve Cenova, 2009, s. 116.

¹¹⁵ Cornelius FRIESENDORF (Ed.), *Strategies Against Human Trafficking: The Role of the Security Sector*, 2009, s. 130, 131, 132. ve Cristine BRUCKERT, *Trafficking in Human Beings and Organized Crime: A literature Review*, Research and Evaluation Branch. Community, Contract and Aboriginal Policing Services Directorate, Royal Canadian Mounted Police, Ottawa, 2002, s. 15.

¹¹⁶ Cornelius FRIESENDORF, 2009, s. 133.

bağlanabilir. İnsan ticaretinin uyuşturucu ticaretinden sonra en çok kar getiren suç türü olması bu tespiti doğrulamaktadır.¹¹⁷

Organize suç ile insan ticareti arasında kuvvetli bir bağ olmakla beraber insan ticaretinin her aşamasında organize suç rol üstlenmeyebilir. Sadece bazı safhalarında yer alabilir yahut bir safhayı tamamen ya da kısmen kontrolü altında tutabilir. İnsan ticareti mağdurlarının tedariki, taşınması ve istismarı aşamaları içerisinde özellikle taşıma organize suçun daha aktif olduğu aşamadır. Sınır kontrollerinin yolsuzluk ve rüşvet aracılığıyla aşılması yahut sahte pasaport gibi hileli seyahat belgeleri ile yasadışı girişin sağlanması, ülke içi ticaret söz konusu ise mağduru zor kullanılarak transferinin sağlanması açısından iyi organize olmuş suç gruplarının varlığı söz konusudur.

Organize suç ile savaşmak aynı zamanda insan ticareti ile mücadele etmektir. Zira yüksek kazanç elde etme olanağı sebebiyle başka bir faaliyeti gerçekleştirmek amacıyla kurulan bir suç grubunun insan ticaretine yönelmesi mümkündür. Çoğu zaman da bir suç grubu insan ticareti ile beraber göçmen kaçakçılığı, uyuşturucu ticareti gibi birden fazla yasadışı faaliyeti bir arada yapabilmektedir. Bu nedenlerle uyuşturucu ticareti ile mücadele ya da göçmen kaçakçılığı ile mücadele de aynı zamanda insan ticareti ile mücadele açısından olumlu neticeler doğuracaktır.

2.3. İnsan Hakları ve İnsan Ticareti

İnsan ticaretine yönelik farklı yaklaşımların olduğunu ve bu nedenle farklı tanımlarının yapılmasının mümkün olduğunu belirtmiştik. Her farklı yaklaşım tarzı diğerlerini dışladığı ölçüde yetersizdir. Diğer bir deyişle, kapsayıcı bir bakış açısı insan

---

¹¹⁷ Ronald WEITZER, “New Directions in Research on Human Trafficking”, *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 2014, s. 6-24, s.9.

ticaretiyle mücadelede başarılı neticelere ulaşılmasını sağlayacaktır. Bu bakımdan insan ticareti sadece bir göç sorunu ya da bir güvenlik meselesi olarak görülürse bireyin hakları ikinci planda kalacaktır. Bilindiği üzere insan ticareti mağdurları ciddi insan hakları ihlallerine maruz kalmaktadır. Dolayısıyla, insan ticaretini, diğerlerinin yanında, bir insan hakları sorunu olarak görmek ve bu doğrultuda önlemler almak gerekir. İnsan ticaretine yönelik düzenlemeler yapılırken öncelikle bireylerin haklarının korunması hususu gözardı edilmemelidir.

Bireylerin bölünemez, devredilemez, eşitlik ve ayrımcılık yapmama esasına dayalı, evrensel nitelikte temel hak ve özgürlükleri vardır.¹¹⁸ Yaşam hakkı, kanun önünde eşitlik hakkı ve ifade özgürlüğü bu haklardan bazılarıdır.¹¹⁹ Devletler, uluslararası sözleşmeler yoluyla insan haklarına saygı göstermek ve onları korumak ödevi altındadır. Bu hakların kullanımını engellememeli ve kullanımına müdahaleden kaçınmalıdır. Bireyleri insan hakları ihlallerine karşı korumalı ve hatta temel insan haklarının kullanımını güçlendirmek için bir takım önlemler almalıdır. AİHM, devletlerin bu yükümlülüklerini pozitif ve negatif olmak üzere ikiye ayırmıştır.¹²⁰ Devletlerin temel hakların kullanımına müdahaleden kaçınmaları negatif yükümlülük, bu hakların kullanımını korumaya ve güçlendirmeye yönelik önlemler almaları veya eylemde bulunmaları ise pozitif yükümlülük olarak ele alınmıştır. Burada karşımıza insan ticaretinin yasaklanmasının bir “temel hak” olarak ele alınmasının mümkün olup olmadığı hususu çıkmaktadır. Eğer insan ticareti yasağı temel hak olarak kabul edilirse,

---

¹¹⁸ Universal Declaration of Human Rights, the United Nations General Assembly, Resolution 217 A, Paris, 10 December 1948. Bundan böyle “İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (İHEB)” olarak anılacaktır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, *Dibace*, para.1-6.

¹¹⁹ İHEB madde 3, 7, 19.

¹²⁰ Bkz. App. 1474/62 (European Court of Human Rights), *Case Relating to Certain Aspects of the Laws on the use of Languages in Education in Belgium*, Strasbourg, 1968 ve Ed BATES, Alastair MOWBRAY, *The Development of Positive Obligations Under the European Convention on Human Rights by the European Court of Human Rights*, Hart Publishing, Oxford, 2004, s 2.

bu sefer de devletlerin pozitif yükümlülüklerin neler olduğu ve bu yükümlüklerin kapsamının belirlenmesi gerekecektir.

Hem Avrupa düzeyinde hem de uluslararası alanda insan ticaretiyle mücadelenin temelini oluşturan düzenlemeler mevcuttur. 1948 yılında yayımlanan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi madde 1'e göre bütün insanlar özgür doğarlar, onur ve haklar bakımından eşittir. Madde 4'e göre hiç kimse kölelik veya kulluk altında bulundurulamaz, kölelik ve köle ticareti tüm biçimleriyle yasaktır. Benzer şekilde 1950 tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi madde 4'e göre ise hiç kimse köle ve kul halinde tutulamaz, hiç kimse zorla çalıştırılmaz veya zorunlu çalışmaya tabi tutulamaz. Görüldüğü üzere; her ne kadar doğrudan insan ticaretine yönelik bir düzenleme ihtiva etmese de İHEB ve hemen sonrasında AIHS, bireyin iradesine mugayir surette alınıp satılmasını, çalıştırılmasını yasaklamıştır. Bu doğrultuda insan ticaretinin başlı başına insan haklarının ağır bir ihlali olduğu sonucuna varılabilir. Ancak İHEB ve AIHS'de insan ticareti yasağının açıkça yer almaması bir temel hak olarak değerlendirilmesi bakımından soru işaretleri doğurmuştur. Neyse ki, aşağıda değinileceği üzere, AIHM içtihat yoluyla bu husustaki belirsizliği olumlu anlamda gidermiştir.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiseri'nin 2002 yılında kaleme aldığı İnsan Hakları ve İnsan Ticareti'ne dair Önerilen İlkeler ve Esaslar'da¹²¹ insan ticaretiyle mücadelede insan hakları temelli yaklaşımın önemi üzerinde durulmuştur. Mağdurların insan haklarının; ticaretle mücadeleye ve ticareti engellemeye, mağdurları korumaya, onlara yardım etmeye yönelik tüm çabaların merkezinde olması gerektiği

---

¹²¹ OHCHR, *Recommended Principles and Guidelines on Human Rights and Human Trafficking*, E/2002/68/Add.1, 2002.

belirtilmiştir. Yüksek Komiser Mary Robinson'a göre ticaret karşıtı önlemler mağdurların insan haklarını olumsuz biçimde etkilememelidir.¹²²

Pek çok devlet insan ticaretinin insan haklarının ağır bir ihlali olduğu gerçeğine rağmen sınır güvenliği ve kamu düzenine öncelik tanımaktadır. Bu durum ticaret mağdurlarının kamu otoritelerince ikinci kez mağdur edilmelerine yol açmaktadır. Kendi ülkelerinden ayrımcılık, iç çatışma, yoksulluk gibi nedenlerle ayrılmak zorunda kalan mağdurlar insan tacirlerinin eline düştükten sonra insanlık dışı muamelelere tabi tutulmaktadır. Hiçbir ücret almadan yahut çok az bir ücret mukabilinde zorla çalıştırılmakta ve fiziksel şiddete, tecavüze maruz kalmaktadırlar. İnsan tacirlerinin elinden kaçan mağdurlar hedef ülkede yasadışı bulunmaları, fuhuş sektöründe çalışmış olmaları gibi nedenlerle bu kez de kamu otoritelerince suçlu gibi muamele görmektedirler. İnsan tacirleri de bu durumu mağdur üzerindeki otoritelerini artırmak için kullanmaktadırlar.¹²³ Tutuklanma veya sınır dışı edilme korkusuyla mağdurlar istismara rağmen kolluk kuvvetlerine başvurmama yolunu tercih etmektedir.

İnsan ticareti mağdurlarının ikinci kez mağdur edilmesini önlemek için mağdurları koruyucu önlemler almak önem arz eder. İnsan haklarını koruma yönünden Palermo Protokolü yetersiz olsa da bu doğrultuda mağdurları koruyucu bir takım önlemler içermektedir. Protokol madde 6'da devletlerin ticaret mağdurlarına fiziksel, psikolojik ve sosyal iyileşme imkanı sağlanmasına yönelik önlemler uygulamayı göz önünde bulundurmaları gerektiğine yer vermiştir. Madde 7'de ise her devletin belli durumlarda ticaret mağdurlarının kendi topraklarında geçici yahut kalıcı olarak kalmalarına izin veren yasal önlemleri kabul edebileceği belirtilmiştir. Mağdurları

---

¹²² OHCHR, *Recommended Principles and Guidelines on Human Rights and Human Trafficking*, E/2002/68/Add.1, 2002, s.3.

¹²³ Loring JONES, David WENGSTROM, Tricia HILLIARD ve Mariel DIAZ, *Globalization and Human Trafficking*, Journal of Sociology and Social Welfare 34(2), 2007,107-122, s.116.

odağına alan bu tür düzenlemeler yoluyla insan ticaretiyle mücadelede daha etkili neticeler elde edilecektir.

3. İNSAN TİCARETİ İLE MÜCADELE KAVRAMI

İnsan ticaretiyle mücadele, literatürde üçlü bir yapıda ele alınır. İnsan ticaretiyle mücadelenin alt unsurlarını oluşturan bu üçlü paradigma “engelleme, yargılama ve koruma”yı içerir.¹²⁴ Bu nedenle “insan ticaretinin engellenmesi, tacirlerin cezalandırılması ve mağdurların korunması” unsurları bu tez boyunca bu alandaki mücadelenin daha iyi anlaşılması bakımından ana çerçeveyi oluşturacaktır.

İnsan ticaretinin engellenmesi bakımından; insan ticaretine yönelik arz ve talebi azaltarak insan ticareti vakalarını engelleme çabaları bu kapsamdadır. Bu çabalar genel olarak eğitim programları, ulusal eylem planları, yetkililer arasında bilgi paylaşımı, sivil toplum örgütleri ve başka ülkelerin kurumlarıyla işbirliği ve kamu farkındalığı kampanyaları gibi faaliyetleri içerir.¹²⁵ Bu çabaların çoğu ülke içerisinde gerçekleşir.

Hükümetler ve uluslararası örgütler, risk altındaki insanların mağdur haline gelmesini engellemek için farkındalık artırıcı faaliyetlerde bulunmaktadır. Potansiyel mağdurların insan ticaretine karşı savunmasız durumlarını iyileştirmek için çaba sarf

---

¹²⁴ İnsan ticaretiyle mücadele literatürde “üç p” olarak bilinir. Engelleme, Yargılama ve Koruma kelimelerinin üçü de İngilizcede “p” harfi ile başlar. İnsan ticareti çoğu zaman uluslararası nitelik gösterdiğinden devletler arasında ve Sivil Toplum Örgütleri’yle işbirliği ve koordinasyon kaçınılmazdır. Bu yüzden, literatürde 3’lü yapıya “ortaklık” kavramını ekleyen çalışmalar da mevcuttur. (Bkz. United States Department of State, Trafficking in Persons Report 2010, Vietnam, 14 June 2010.) Her üç insan ticareti unsuru kapsamında bir takım ortaklık faaliyetleri mevcut olmakla birlikte uluslararası düzenlemelerde daha çok insan ticaretinin engellenmesi unsuruyla beraber düzenlenmiştir. Dolayısıyla ortaklık faaliyetleri bu tez boyunca insan ticaretinin engellenmesi başlığı altında ele alınmıştır.

¹²⁵ Cho Seo-Young, Dreher Axel, Neumayer Eric. *The Spread of Anti-Trafficking Policies-Evidence from a New Index.*; Cege Discussion Paper Series No. 119, Georg-August-University of Goettingen, Germany, 2011, s. 8-9.

ederler. Toplumunu insan ticareti bakımından eğitmektedirler. Engelleme kampanyaları genellikle kaynak ülkelerde başlatılmaktadır. Ancak bu kampanyalar aynı zamanda hedef ülkelerde de yapılmalıdır.

İnsan tacirlerinin cezalandırılması bakımından; insan ticareti eylemlerinin cezalandırılması ve dolayısıyla insan tacirlerinin eylemlerinin etkili şekilde soruşturulması ve kovuşturulması bu kapsamdadır. İnsan ticaretindeki rollerinin ağırlığına göre tacirlere yönelik caydırıcı cezalar getirilmelidir. Tacirlerin cezalandırılmasına yönelik çabaların aynı zamanda insan ticaretini engelleyici etkisi vardır.

İnsan ticareti mağdurlarının korunması bakımından; insan ticareti mağdurlarının korunması ve desteklenmesi çabaları bu kapsamdadır. Bu çabalar barınma, tıbbi ve psikolojik destek, ücretsiz yasal danışma, oturma izni verilmesi gibi faaliyetleri içerir.

Mağdurlar açısından etkin bir koruma için özellikle vatandaşı olmayan mağdurlar bakımından vize, çalışma ve oturma izni, tıbbi yardım, eğitime erişim gibi imkanlar sunulmalıdır. Mağdurların hapsedilme yahut sınır dışı edilme kaygısı taşımalarının önüne geçilmelidir. Kendileri yahut aile üyelerine yönelik insan tacirlerinden gelecek tehdit yahut misillemelere karşı korunmaları için tedbirler alınmalıdır.

Sonuç olarak, yargılama, koruma ve engelleme çabaları birbirleriyle yakından ilişkilidir ve birbirlerini tamamlarlar. Yargılama insan tacirleri açısından caydırıcı bir rol oynar. Koruma ise ticaret mağdurlarının pozisyonunu güçlendirerek onların yeniden mağdur edilmelerinin önüne geçer. Böylelikle insan ticareti sürecinin tekrarına engel olur. Engelleme ise insan ticaretine yönelik arz ve talebi ortadan kaldırmak suretiyle sorunu kaynağından çözmek amacındadır.

İnsan ticaretiyle mücadelede insan ticaretinin alt unsurları bakımından dengeli bir yaklaşım sergilenmelidir. Ancak, insan ticaretinin ağır bir insan hakları ihlali oluşu ve dolayısıyla insan ticareti yasağının bir temel hak olarak ele alınması gerekliliği nedeniyle mağdur haklarına özel bir önem gösterilmelidir. Dolayısıyla, uluslararası planda ve AB düzeyinde insan ticaretinin tüm alt unsurlarına ve ilaveten mağdur odaklı düzenlemelere hangi düzeyde yer verildiğinin irdelenmesi gerekir.

İKİNCİ BÖLÜM

İNSAN TİCARETİ İLE MÜCADELEYE DAİR ULUSLARARASI

DÜZEYDEKİ GELİŞMELER

İnsan ticaretiyle mücadeleyle dair uluslararası düzeyde önlemler 20. yüzyılın başlarında alınmaya başlanmıştır. Köleliğin ulusal düzeyde tamamen yasaklanması sonucu uluslararası düzenlemelerde insan ticareti kavramına vurgu yapılmaya başlanmıştır. Bu doğrultuda insan ticareti ile mücadeleyle dair uluslararası düzeydeki gelişmeler; dünya çapında (BM) ve Avrupa çapında (Avrupa Konseyi) olarak ele alınacaktır.

1. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER DÜZEYİNDEKİ GELİŞMELER

İnsan ticareti ilk olarak 20. yüzyılın ilk yarısında kadın ticaretiyle ilişkili olarak uluslararası sözleşmeler yoluyla ele alınmıştır. Bu eski diplomasi dönemi sözleşmelerini müteakiben 1945 yılında BM'nin teşekkülü insan ticareti ile mücadelede uluslararası çabaların hızla artmasına yol açmıştır. BM şemsiyesi altında çok sayıda uluslararası sözleşme doğrudan ya da dolaylı olarak insan ticaretine ilişkin düzenlemelere yer vermiştir. 1990'lı yıllara gelindiğinde Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve AB bütünleşmesine dair dinamiklerin etkisiyle mücadelenin niteliği ve kapsamı yeni bir safhaya geçmiştir.

BM düzeyindeki gelişmeler, bu dönemde kabul edilen sözleşmelerin incelenmesi suretiyle ele alınacaktır. Ancak BM kurulmadan önce de insan ticaretine dair uluslararası sözleşmeler kabul edilmiştir. BM dönemi sözleşmelerinin bu

sözleşmelerin devamı niteliğinde olması ve uluslararası plandaki ilk düzenlemeler olmaları itibariyle öncelikle bu sözleşmelerin incelenmesi gerekmektedir. Bu nedenle önce BM öncesi dönem sözleşmeleri ele alınacak ve sonra BM dönemi sözleşmeleri incelenecektir.

1.1. Birleşmiş Millet Öncesi Dönem Sözleşmeleri

1904 ve 1933 yılları arasında kadınlar ve çocukların ticaretine dair dört uluslararası sözleşme kabul edilmiştir. Bu dört sözleşme doğrudan insan ticaretiyle ilgili olduğu için ayrıntılı olarak incelenecek ve devamında dolaylı olarak insan ticaretiyle ilgili diğer sözleşmelere değinilecektir.

1.1.1. İnsan Ticaretiyle Doğrudan İlgili Sözleşmeler

İnsan ticaretiyle mücadeleyle dair önlemler 1900'lü yılların başlarında yalnızca beyaz kadınların cinsel sömürsünü engellemek amacıyla ele alınmıştır.¹²⁶ Avrupa ülkeleri, kadınların fuhuş amacıyla Avrupa'dan Arap ve doğu ülkelerine ticaretine ve gönüllü göçüne dair kaygı duymuştur.¹²⁷ Bu nedenle 1904 yılında, 12 Avrupa ülkesinin hükümetleri ırkçı bir bakış açısıyla Beyaz Köle Ticareti'nin Engellenmesi Uluslararası Anlaşması'nı imzalamıştır.¹²⁸ BM'nin var olmadığı bu dönemde kölelik ile insan

---

¹²⁶ UN Economic and Social Council, *Integration of Human Rights of Women and the Gender Perspective Violence Against Women*, Report of the Special Rapporteur on Violence Against Women, Its Causes and Consequences, Radhika Coomaraswamy, on Trafficking in Women, Women's migration and Violence Against Women, submitted in accordance with Commission on Human Rights resolution 1997/44 UN Doc. E/CN.4/2000/68., Commission on Human Rights, New York, 2000, s. 10, para. 18.

¹²⁷ Elaine PEARSON, *Human Rights and Trafficking in Persons: A Handbook*, Global Alliance against Trafficking in Women, Bangkok, 2000, s. 33.

¹²⁸ International Agreement for the Suppression of the "White Slave Traffic" Paris, 18 May 1904

ticareti kavramlarının henüz tam olarak ayrılmaması nedeniyle kölelikten ziyade kadınların ticaretine odaklanılmasına rağmen anlaşmada köle ticareti kavramı kullanılmıştır.¹²⁹ Bu anlaşmaya göre her bir hükümet yabancı bir ülkede ahlak dışı amaçlarla kadın ve kızların teminine ilişkin bilgileri koordine etmek için bir yetkili kurum oluşturmalıdır.¹³⁰ Her ülke demiryollarını, limanları, kara yollarını ahlaksız bir yaşam için ticarete maruz kalan kadın ve kızları tespit için kontrol edecektir.¹³¹

1904 Anlaşması beyaz köle ticaretine dair doğrudan bir tanım yapmamışsa da; taraf devletlerin "... yabancı bir ülkede ahlak dışı amaçlarla kadın veya kızların temin edilmesi" için önlemler almasını isteyerek aslında dolaylı olarak bir tanım ortaya koymuştur.¹³² Buna göre; eylem unsurunu kadın ve kızların "temin edilmesi", amaç unsurunu kadın ve kızların temininin "ahlak dışı amaçlarla" yapılması oluşturur. Burada kastedilen cinsel istismar amacıyla sömürüdür. Kadın ticaretiyle fuhuş arasında bağ kurulmuştur.¹³³ Ancak ticaret eyleminin hangi araçlarla gerçekleştirileceğine yönelik bir ifade Sözleşme'de yer almamıştır. Kadın ve kızların "yabancı bir ülkede" temin

---

https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=VII-8&chapter=7&lang=en [Erişim Tarihi: 25 Eylül 2019.] (Bundan böyle "1904 Anlaşması" olarak anılacaktır). Bkz. Cherif M BASSIOUNI et al., "M. Cherif, Addressing International Human Trafficking in Women and Children for Commercial Sexual Exploitation in the 21st century", *Revue Internationale de Droit Pénal*, vol. 81, no. 3, 2010, s. 417-491., s.439.

Anlaşmayı imzalayan ülkeler; Belçika, Danimarka, Fransa, Almanya, İtalya, Hollanda, Portekiz, Rusya, İspanya, İsviçre ve Norveç, İsviçre ve Birleşik Krallık (İngiltere) 'dir.

¹²⁹ Nitekim 1904 ve 1910 tarihli (anlaşma) sözleşmeler "Beyaz Köle Ticareti'nin Önlenmesine Yönelik Uluslararası Anlaşma/Sözleşme" şeklinde adlandırılmasına rağmen 1919 tarihli Milletler Cemiyeti Misakı'nda ilgili sözleşmelere "...kadın ve çocuklarda ticaretin önlenmesi sözleşmeleri.." şeklinde atıfta bulunulmuştur. Bu sözleşmelerin devamı niteliğindeki 1921 tarihli sözleşme ise Kadınlar ve Çocukların Ticaretinin Engellenmesi Uluslararası Sözleşmesi şeklinde adlandırılmıştır. İnsan ticareti kavramının bu dönem içerisinde benimsenmeye başladığı görülmektedir.

¹³⁰ 1904 Sözleşmesi, madde 1.

¹³¹ 1904 Sözleşmesi, madde 2.

¹³² 1904 Sözleşmesi, madde 1.

¹³³ OBOKATA, Tom; *Trafficking of Human Beings from a Human Rights Perspective: Towards a Holistic Approach*, Martinus Nijhoff, Leiden, 2006, 14.

edilmesine yer verilerek ticaretin uluslararası karakter taşıması gerekliliği ortaya konulmuştur.

1904 Anlaşması temel olarak insan ticareti mağdurlarını korumaya odaklandığından insan ticaretini engellemede etkisiz kalmıştır.¹³⁴ Zira insan tacirlerinin cezalandırılması bakımından herhangi bir düzenleme öngörmemiştir.

1904 Anlaşması çözüm üretmekte yetersiz kaldığından, 1910 yılında Beyaz Köle Ticareti'nin Engellenmesi Uluslararası Sözleşmesi kabul edilmiştir.¹³⁵ Taraf devletler, 1904 Sözleşmesi'ne getirilen eleştiriler nedeniyle özellikle tacirlerin cezalandırılması bakımından yeni hükümler eklenilmesi hususunda anlaşmışlardır. 1910 yılında 13 devletin imzaladığı Sözleşme madde 1 ve 2'ye göre:¹³⁶

“Bir başkasının isteklerini karşılamak amacıyla bir kadın yahut reşit olmayan bir kızı ahlak dışı amaçlarla rızasıyla da olsa temin eden, ayartan, kandıran her kimse suçu oluşturan çeşitli fiiller farklı ülkelerde işlense de cezalandırılacaktır.”

“Bir başkasının isteklerini karşılamak amacıyla bir kadın ya da reşit bir kızı hileyle veya şiddet, tehdit, yetkinin kötüye kullanılması yoluyla ya da başka bir cebir yöntemiyle temin eden, ayartan, kandıran her kimse suçu oluşturan çeşitli fiiller farklı ülkelerde işlense de cezalandırılacaktır.”

---

¹³⁴ UN Economic and Social Council, 2000, s. 10, para. 18-19.

¹³⁵ - International Agreement for the Suppression of the “White Slave Traffic” Paris, 4 May 1910
<https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=VII-10&chapter=7&lang=en> [Erişim Tarihi: 25 Eylül 2019.] (Bundan böyle “1910 Sözleşmesi” olarak anılacaktır).

¹³⁶ Beyaz Köle Ticareti'nin Engellenmesine dair Uluslararası Sözleşme, 1910, madde 1-2. Bu 13 devlet; Avusturya-Macaristan, Belçika, Brezilya, Danimarka, Fransa, Almanya, Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda, İtalya, Hollanda, Portekiz, Rusya, İspanya, İsveç' tir.

Görüldüğü üzere; 1910 sözleşmesi, 1 ve 2. maddelerinde tacirlerin cezalandırılmaları gerekliliğini ortaya koyarken dolaylı olarak bir köle ticareti tanımı yapmıştır. 1904 Sözleşmesi'ne nazaran daha kapsamlı bir tanım mevcuttur. Buna göre; eylem unsurunu kadın ve kızların “temin edilmesi, ayartılması ve kandırılması”, amaç unsurunu “ahlak dışı amaçlar” oluşturmaktadır. Eylem unsuru genişletilmiş ve amaç unsuru bakımından kadın ticaretiyle fuhuş arasındaki bağ korunmuştur.¹³⁷ Araç unsurunu ise “hile veya şiddet, tehdit, yetkinin kötüye kullanılması ya da başka bir cebir yöntemi” oluşturur. 1904 Sözleşmesi'nden farklı olarak araç unsuruna yer verilerek köle ticaretinin hangi yollarla yapılabileceği örneklendirilmiştir.

1910 Anlaşması ticarete maruz kalan mağdurun bu duruma rızası olup olmamasına göre bir ayırım getirmiştir. Reşit olmayan kızlar bakımından verilen rıza geçersiz kabul edilmiştir. Ancak reşit kızlar bakımından rızanın varlığı halinde köle ticaretinden söz edilemeyecektir. Reşit olma yaş sınırı ise Sözleşme'de 20 yaş olarak belirlenmiştir.¹³⁸

1904 Sözleşmesi'ne benzer şekilde 1910 Sözleşmesi, köle ticaretinin ahlak dışı amaçlarla yapılmasını öngörerek ticaret ile fuhuş arasında bağ kursa da genelevlerde alıkonulan kadınlar kapsam dışı bırakılmıştır.¹³⁹ Fuhuştan ziyade ticarete odaklanıldığından Sözleşme'de bu durumdaki kadınlara dair sorunların iç hukukta çözümlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu nedenle 1910 Sözleşmesi dar kapsamlı oluşu bakımından eleştirilmiştir.¹⁴⁰

---

¹³⁷ OBOKATA, Tom; *Trafficking of Human Beings from a Human Rights Perspective: Towards a Holistic Approach*, Martinus Nijhoff, Leiden, 2006, s. 14. Fuhuş ile kadın ticareti arasında bağ kurulmasına rağmen Anlaşma fuhşun cezalandırılmasına ilişkin bir hüküm içermez.

¹³⁸ 1910 Sözleşmesi, Final Protokol, para B.

¹³⁹ 1910 Sözleşmesi, Final Protokol, para D.

¹⁴⁰ Bkz. DEMLEITNER, Nora V.; “Forced Prostitution: Naming an International Offense”, *Fordham International Law Journal*, 1994, s.169.

1920 yılında MC kurulmuş ve MC Misakı'nda kadın ve çocuklar bakımından insan ticareti sözleşmelerinin uygulanmasının denetlenmesi yetkilerinin arasında sayılmıştır.¹⁴¹ MC, kuruluş amaçları kapsamında insan ticaretiyle mücadeleyi öncelikle ele almış ve bu doğrultuda iki sözleşme kabul etmiştir. İlk olarak, 1921 yılında Kadınlar ve Çocukların Ticaretinin Engellenmesi Uluslararası Sözleşmesi'ni hazırlamıştır.¹⁴² Bu sözleşme, 1904 ve 1910 tarihli sözleşmelerin devamı niteliğindedir ve bu sözleşmelerdeki hakları daha ileri boyuta taşıyarak güvence altına almayı amaçlar.¹⁴³

1921 Sözleşmesi, yeni bir ticaret tanımı yapmamış ve 1910 Sözleşmesi'ndeki tanımı benimsemiştir.¹⁴⁴ 1910 Sözleşmesine benzer şekilde, bu sözleşmeye göre de kadın ve reşit kızların rızalarının varlığı halinde tacirler cezalandırılmayacaktır. Diğer yandan, “Beyaz Köle Ticareti” kavramının kullanılmasından vazgeçilmiş ve deri rengine bakılmaksızın tüm kadın ve çocuklara yönelik hükümler içeren bu sözleşmeyle ayrımcı bakış açısı terk edilmiştir.¹⁴⁵ 1904 Sözleşmesinde sağlanan koruyucu önlemlerin kapsamı erkek çocuklar da dahil edilmek suretiyle genişletilmiştir. Reşit olma yaşı yirmi bire çıkarılmıştır.¹⁴⁶

MC'nin himayesinde kabul edilen ikinci sözleşme 1933 Reşit Kadınlarda Ticaretin Engellenmesi Sözleşmesi'dir.¹⁴⁷ İnsan ticaretine dair 1904, 1910 ve 1921 tarihli sözleşmeleri tamamlamak amacıyla hazırlanmıştır.¹⁴⁸ Önceki sözleşmelerdeki kadınlar ve kızların ticareti tanımına; bu suça teşebbüsün de cezalandırılmasını

---

¹⁴¹ The Covenant of League of Nations, signed at 28 June 1919, Article 23.

¹⁴² International Convention for the Suppression of the Traffic in Women and Children, concluded at Geneva on 30 September 1921. (Bundan böyle “1921 Sözleşmesi” olarak anılacaktır).

¹⁴³ 1921 Sözleşmesi, *Dibace*, para 4.

¹⁴⁴ 1921 Sözleşmesi, madde 1.

¹⁴⁵ 1921 Sözleşmesi, madde 2, 6, 7.

¹⁴⁶ 1921 Sözleşmesi, madde 5.

¹⁴⁷ The 1933 International Convention for the Suppression of the Traffic in Women of the Full Age, Geneva, 11 October 1933. (Bundan böyle “1933 Sözleşmesi” olarak anılacaktır).

¹⁴⁸ 1933 Sözleşmesi, *Dibace*, para. 4.

eklemiştir.¹⁴⁹ Ayrıca rızası olup olmamasına bakılmaksızın ticaret mağduru olan tüm kadınların, tacirlerin cezalandırılması yoluyla yasal koruma altına alınması gerekliliğini düzenlemiştir.¹⁵⁰ Bu düzenlemeyle, rızanın her halde geçersiz olduğu kabul edilerek esasında fuhşun engellenmesi hedeflenmiştir.¹⁵¹

Sonuç olarak, BM'nin kurulmasından önce kabul edilen bu uluslararası sözleşmeler insanların sömürülmesini engellemek için uluslararası toplum tarafından atılan ilk adımlardır. Bu sözleşmeler, insan ticaretiyle mücadelede sonraki düzenlemeler için temel oluşturmuştur.

1.1.2. İnsan Ticaretiyle Dolaylı İlgili Sözleşmeler

Bu dönemde, insan ticaretini dolaylı ilgilendiren iki sözleşme bulunmaktadır. İlk olarak, 1926 yılında MC tarafından Kölelik Sözleşmesi kabul edilmiştir.¹⁵² İnsan ticaretinin köleliğin modern bir türü olarak görülmesi ve dolayısıyla köleliğe ilişkin düzenlemelerin insan ticaretiyle mücadeleyi etkilemesi nedeniyle bu sözleşmenin kabulünü insan ticaretiyle mücadelenin bir parçası olarak görmek gerekir. Nitekim Kölelik Sözleşmesi madde 6'ya göre taraf devletler zorla çalıştırmanın köleliğe benzer bir hale evrilmemesi için gereken tüm önlemleri almalıdır.¹⁵³ Burada vazedilen zorla çalıştırma, aynı zamanda insan ticareti bakımından en yaygın sömürü türlerinden biridir.

---

¹⁴⁹ 1933 Sözleşmesi, madde 1.

¹⁵⁰ 1933 Sözleşmesi, madde 1.

¹⁵¹ Venla ROTH (Ed.), *Defining Human Trafficking and Identifying Its Victims: A Study on the Impact and Future Challenges of International, European and Finnish Legal Responses to Prostitution-Related Trafficking in Human Beings*, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden ve Boston, 2012, s.47.

¹⁵² The Convention to Suppress the Slave Trade and Slavery, signed at 25 September 1926. (Bundan böyle "Kölelik Sözleşmesi" olarak anılacaktır)

¹⁵³ Kölelik Sözleşmesi, madde 6.

Kölelik Sözleşmesi madde 2'ye göre ise taraf devletler köleliği tüm türleriyle beraber engellemeli ve tamamen ortadan kaldırmalıdır.

İkinci olarak, MC'in bağlı kuruluşu olan ILO, 1930 yılında Zorla Çalıştırma Sözleşmesini kabul etmiştir.¹⁵⁴ İnsan Ticareti ve Zorla çalıştırma arasındaki bağı teyit eden ILO, her bir ILO üyesi devletin zorla çalıştırmayı önlemesi istemiştir.¹⁵⁵

MC himayesinde hazırlanan ve insan ticaretiyle dolaylı ilgili bu sözleşmeler aslında insan ticaretiyle mücadelede tamamlayıcı bir fonksiyon görmüştür. Zira insan ticaretiyle doğrudan ilgili bu dönem sözleşmelerinde cinsel istismar amacıyla yapılan insan ticaretine odaklanılmış ve diğer sömürü türleri ihmal edilmiştir.

1.2. Birleşmiş Milletler Dönemi Sözleşmeleri

BM, II. Dünya Savaşı sonrası oluşan yenedünya düzeninde uluslararası barış ve güvenliğin temini için kurulmuştur. BM çerçevesi altında yeni bir uluslararası işbirliği başlamıştır. BM'nin amaçlarından biri ırk, cinsiyet, dil, din farkı gözetmeksizin temel özgürlükler ve insan haklarına riayet ve saygıdır.¹⁵⁶ Bu hedefi gerçekleştirmek için BM bünyesinde kabul edilen sözleşmeler BM tarafından 1948 tarihinde kabul edilen İHEB'de ortaya konulan prensiplerden kaynağını alır. Beyannamede yer alan pek çok hak ve koruma, insan ticaretiyle mücadele ile ilgili sözleşmelerde yer bulmuştur.¹⁵⁷

---

¹⁵⁴ Forced Labour Convention, 1930 (Bundan böyle "Zorla Çalıştırma Sözleşmesi" olarak anılacaktır). Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Versay Antlaşması madde 392 uyarınca Milletler Cemiyeti merkezinde Milletler Cemiyeti'nin bir bölümü olarak kurulmuştur. -Treaty of Versailles, Part XIII, signed at 4 June 1920, Article 392.

¹⁵⁵ Zorla Çalıştırma Sözleşmesi, 1930, madde 1 ve Bkz. ILO, 2005.

¹⁵⁶ Birleşmiş Milletler Antlaşması, 1945, madde 55/c.

¹⁵⁷ Christal MOREHOUSE, *Human Trafficking: Policy Gaps and Hidden Political Agendas in the USA and Germany*, VS Research, Wiesbaden, 2009, s.71. İHEB'de doğrudan insan ticaretiyle ilgili bir düzenleme bulunmamakla birlikte Beyannamenin 4.

Bu sözleşmelerinin bir kısmı insan ticaretiyle doğrudan ilgiliyken bir kısmı ise insan ticaretiyle dolaylı ilgili düzenlemeler içermektedir. Bu nedenle, önce doğrudan insan ticaretine dair sözleşmelere yer verilecek ve sonra insan ticaretiyle ilgili içerdikleri hükümler bakımından diğer sözleşmelere değinilecektir.

1.2.1. İnsan Ticaretiyle Doğrudan İlgili Sözleşmeler

12.1.1. 1949 İnsan Ticaretinin ve Fuhşun Engellenmesi Sözleşmesi

BM Genel Kurulu, İnsan Ticaretinin ve Fuhşun Engellenmesi Sözleşmesi'ne dair 317 sayılı kararı 1949 Aralık ayında kabul etmiştir.¹⁵⁸ 28. maddesi uyarınca bu sözleşme 1904, 1910, 1921 ve 1933 tarihli sözleşmelerin yerini almıştır.¹⁵⁹ Sözleşme, genelevleri finanse edenlerin ve fuhuş yapılan binanın sahiplerinin cezalandırılmasını amaçlayarak ağırlıklı olarak fuhşa odaklanmıştır.¹⁶⁰ Önceki sözleşmelerin kapsamını genişletmiş; mağdurların rehabilite edilmesi, fuhşun önlenmesi, bu suçtan kar elde eden üçüncü kişilerin zapt edilmesi, fuhşa ilişkin her tür düzenlemenin kaldırılmasına yer vermiştir.¹⁶¹ İlk kez insan ticareti bakımından cinsiyet temelli terminoloji kullanılmamıştır.¹⁶²

---

maddesinde kölelik ve köle ticareti tüm türleriyle yasaklanmıştır. Buradaki “türleri” ifadesinin insan ticaretini karşıladığı söylenebilir.

¹⁵⁸ Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others, 2 December 1949. (Bundan böyle “1949 İnsan Ticaretinin ve Fuhşun Engellenmesi Sözleşmesi” olarak anılacaktır). İlk imzacı devletler; Brezilya, Burma, Danimarka, Ekvator, Honduran, Hindistan, İran, Liberya, Lüksemburg, Pakistan, Filipinler, Güney Afrika, Yugoslavya ve Finlandiya'dır.

¹⁵⁹ 1949 İnsan Ticaretinin ve Fuhşun Engellenmesi Sözleşmesi, 1949, madde 28.

¹⁶⁰ 1949 İnsan Ticaretinin ve Fuhşun Engellenmesi Sözleşmesi, 1949, madde 2.

¹⁶¹ 1949 İnsan Ticaretinin ve Fuhşun Engellenmesi Sözleşmesi, 1949, *Dibace*, Para 4.

¹⁶² DEMLEITNER, Nora V.; “Forced Prostitution: Naming an International Offense”, *Fordham International Law Journal*, 1994, s. 172.

1949 Sözleşmesi madde 1'e göre sözleşmeye taraf devletler, başkasının isteklerini karşılamak için "...(1) bir başkasını rızasıyla dahi olsa fuhuş amacıyla temin eden, ayartan, veya kandıran; (2) bir başkasının fuhşunu rızasıyla da olsa sömüren" herkesin cezalandırılması üzerine anlaşmışlardır. Burada BM'nin kurulmasından önce kabul edilen sözleşmelere benzer şekilde dolaylı ve fakat nispeten daha kapsamlı bir ticaret tanımı yapılmıştır. Eylem unsuru aynı şekilde muhafaza edilirken amaç unsuru bakımından "ahlak dışı amaçlarla" şeklindeki genel ifade terkedilmiş ve bunun yerine "fuhuş amacıyla" ifadesi kullanılmıştır. Araç unsuru bakımından herhangi bir açıklama yapılmamıştır.¹⁶³ Bu açıdan bir geriye gidiş söz konusu olmasına rağmen mağdurun cinsiyeti, yaşı veya ırkından bağımsız olarak tüm eylemlerin cezalandırılabilmesi mümkün hale getirildiğinden 1949 Sözleşmesi, önceki sözleşmelerin çok ilerisindedir. Yaş sınırı kaldırıldığından mağdurun rızasının varlığı eylemi hiç bir şekilde insan ticareti olmaktan çıkarmayacaktır. Mağdurun bir ülkeden başka bir ülkeye taşınması gerekli görülmeyerek insan ticaretinin uluslararası nitelikte olması zorunluluğundan vazgeçilmiştir. Artık ülke içinde yapılan insan ticareti de cezalandırılabilecektir. Ayrıca fuhuş iç hukuka bırakılan bir mesele olmaktan çıkarılmıştır. İnsan ticaretinin "fuhuş amacıyla" yapıldığı belirtilmek suretiyle diğer sömürü türlerine yer verilmemiştir.¹⁶⁴

Önceki sözleşmeleri konsolide etmesine rağmen 1949 Sözleşmesi, insan ticaretine maruz kalan mağdurların korunması ve ticareti engellemede etkisiz kalmıştır. Sözleşmede, fuhuşla ilişkili eylemlerin cezalandırılması amaçlanarak insan ticaretinin; tacirlerin cezalandırılması boyutu öncelikle ele alınmıştır. Kadınlar, hakları olan

---

¹⁶³ Ancak eylem unsurunda belirttiğimiz "...ayartan, kandıran" ifadesinin kısmen araç unsuru olarak görülebilir. Zira Palermo Protokolü'nde yapılan tanımdaki "hile ve aldatma" ya karşılık gelmektedirler.

¹⁶⁴ BM öncesi dönem sözleşmeleri bakımından söz konusu olan ticaretin "ahlak dışı amaçlarla" yapıldığı ifadesinde de esasen fuhuş kastedilmektedir. Ancak 1949 sözleşmesi doğrudan "fuhuş amacıyla" ifadesini kullanarak Sözleşmenin odağına fuhuş almıştır.

bağımsız bir aktör olarak kabul edilmek yerine fuhuş kötülüğünden korunması gerekli varlıklar şeklinde ele alınarak insan hakları temelli bir yaklaşım ortaya konulmamıştır.¹⁶⁵ Sadece fuhşa odaklanılarak insan ticaretini tanımlamada yetersiz kalınmıştır. Bu nedenle fuhuş harici amaçlarla insan ticaretine maruz kalan çok sayıda kadın sözleşmenin koruma kapsamı dışında kalmıştır.¹⁶⁶

Diğer yandan, sözleşmeyi imzalayan devletler sadece Avrupa kıtasından değildir. Bu sebeple insan ticaretiyle mücadeleyle dair ilk sözleşmeler daha çok Avrupa merkezliken 1949 sözleşmesi küresel nitelik göstermiştir. Sonuç olarak, neredeyse yarım yüzyıllık bir mücadelenin ardından uluslararası çabalar bölgesel düzeyden küresel düzeye geçiş göstermiştir.¹⁶⁷

1.2.1.2. Palermo Protokolü

Önceki sözleşmelerin eksikliklerini ele alan BM, 2000 yılında Palermo Protokolünü kabul etmiştir. Bu sözleşme insan ticaretine karşı politika ve uygulamaların sorgulandığı bir standart haline gelmiştir. Bu nedenle insan ticaretiyle etkin şekilde mücadelede dönüm noktası niteliğindeki Protokolü detaylı bir şekilde incelemek gerekir.¹⁶⁸

Kısaca “Palermo Protokolü” olarak adlandırılan Sınıraşan Organize Suçlara Karşı BM Sözleşmesine Ek Özellikle Kadın ve Çocuklar olmak üzere İnsan Ticareti'nin Engellenmesi, Durdurulması ve Cezalandırılması Protokolü insan ticaretini tüm

---

¹⁶⁵ UN Economic and Social Council, 2000, s. 11 para. 22.

¹⁶⁶ UN Economic and Social Council, 2000, s. 11 para. 22.

¹⁶⁷ Christal MOREHOUSE, 2009, s. 34.

¹⁶⁸ 2009 yılında Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Bürosu (UNODC), BM'nin İnsan Ticareti Protokolünü uygulamak için Uluslararası Çerçeve hazırlamıştır. Çerçeve; engelleme, koruma ve yargılama ve insan ticaretiyle mücadelede uluslararası işbirliği çabalarına dayanmaktadır. Bu çerçeve, insan ticaretle mücadelede yaklaşımlarındaki boşlukların yerini, hangi ek önlemleri almaları gerektiği ve uluslararası standartlara nasıl uyacaklarını üye devletlere bildirmek için dizayn edilmiştir. UNODC, *International Framework For Action: To Implement the Trafficking in Persons Protocol*, United Nations, Newyork, 2009, s.3.

yönleriyle ele almayı amaçlamıştır.¹⁶⁹ Protokol'ün dibacesinde, daha önceki uluslararası belgelerde insan ticaretinin sadece belli yönleriyle ele alınmış olması dikkate alınarak, özellikle kadın ve çocuklar olmak üzere insan ticaretiyle mücadelenin etkili olabilmesi için kaynak, transit ve hedef ülkelerde kapsamlı bir uluslararası yaklaşımın gerekliliği belirtilmiş; tacirlerin cezalandırılması ve mağdurların uluslararası tanınmış insan hakları gözetilerek korunmasının önemine vurgu yapılmıştır. Kişilerin istismarıyla mücadeleye dair kurallar ve pratik önlemleri içeren çeşitli uluslararası enstrümanların varlığına rağmen uluslararası alanda insan ticaretini tüm yönleriyle ele alan evrensel bir belgenin yokluğundan bahsedilmiş, böyle bir belgenin yokluğunda ticarete karşı savunmasız insanların yeteri kadar korunamayacağı belirtilmiştir.¹⁷⁰

Önceki sözleşmelerde tartışma konusu olan hususlar Palermo Protokolünün hazırlanmasında yol gösterici olmuştur. Bu nedenle önce insan ticaretinin tanımlanması, rızanın rolü, uygulama kapsamı gibi hususlar açıklandıktan sonra Protokolün içeriği ele alınacaktır.

1.2.1.2.1. İnsan Ticareti Tanımı, Rızanın Rolü ve Kapsam

Palermo Protokolü'nün kabulüyle sağlanan en önemli gelişme Protokol'de yapılan insan ticareti tanımıdır. İnsan ticaretini tüm yönleriyle ele alan kapsamlı bir tanımının yapılmamış olması önceki sözleşmelerin en göze çarpan eksikliğiydi. Bu sözleşmelerde insan ticaretinin cezalandırılması gerekliliği tanınırken; açıkça bir suç

---

¹⁶⁹ The United Nations Convention against Transnational Organized Crime, General Assembly, 15 November 2000. (Palermo Protokolü bakımından “Ana Sözleşme” niteliğindeki bu Sözleşme bundan böyle “Sınırşan Organize Suçlara Karşı BM Sözleşmesi” olarak anılacaktır.)

¹⁷⁰ Palermo Protokolü, *Dibace*, para. 2-4.

olarak tanımlanması mümkün olmamıştır.¹⁷¹ BM bu husustaki eleştiriler doğrultusunda insan ticaretinin tüm unsurlarını kapsayan bir tanımı benimsemiştir.

Protokolde yapılan insan ticareti tanımın içerdiği unsurlar yukarıda ayrıntılı şekilde açıklandığı için burada yeniden incelenmeyecektir.¹⁷² Ancak bu tanım 1949 Sözleşmesinde yapılan tanımdan temel olarak şu hususlarda ayrılmaktadır. Palermo Protokolünde eylem unsuru daha geniş kapsamlı tutulmuştur. "Sömürüyü amaçlayarak kişilerin istihdamı, taşınması, transferi, barındırılması ve alınması" şeklinde belirtilmek suretiyle 1949 Sözleşmesindeki "..temin eden, ayartan, kandıran" ifadesinden daha ayrıntılı düzenlenmiştir.¹⁷³ Amaç unsuru bakımından 1949 Sözleşmesi sadece fuhuş amacıyla yapılan insan ticaretini düzenlerken Palermo Protokolü tadadi olarak tüm sömürü türlerini hedeflemiştir. Araç unsuru bakımından 1949 Sözleşmesinde herhangi bir açıklama yapılmazken; Palermo Protokolünde insan ticaretinin tehdit, zor kullanımı, hile vs. gibi araçlarla yapılacağı belirtilerek detaylı bir düzenleme yapılmıştır.

Rızanın rolü hususunda Palermo Protokolünde reşit mağdurlar ile çocuklar arasında ayırım yapılmıştır. Protokolde, reşit olma yaşı 18 olarak belirlenmek suretiyle çocukların rızalarıyla dahi olsa istismar amacıyla istihdamı, taşınması, transferi, barındırılması veya alınmasının insan ticaretine vücut verceği ifade edilmiştir.¹⁷⁴ Ancak reşit bireylerin rızalarının mevcut olduğu durumlarda insan ticaretinin varlığından söz edilemeyecektir. Reşit olanlar açısından insan ticareti tanımındaki tehdit, zor kullanımı gibi araçların sömürü amacıyla kullanımı halinde ise verilen rıza geçersiz olacaktır.¹⁷⁵ Bu düzenlemeyle Protokol, 1949 Sözleşmesiyle kaldırılan ayırımı yaş sınırını

---

¹⁷¹ Nicole J. SILLER, "Human Trafficking in. International Law Before the Palermo Protocol", *Netherlands International Law Review*,., Forthcoming, 2017, s.1.

¹⁷² Bkz. s. 8-9-10.

¹⁷³ 1949 Sözleşmesindeki eylem unsuruna dair " ... temin eden, yartan, kandıran" ifadesinin aslında araç unsurunu kısmen karşıladığı söylenebilir. Zira ayartmak ve kandırmaktan kasıt aldatma ve hiledir.

¹⁷⁴ Palermo Protokolü, madde 3/c-d.

¹⁷⁵ Palermo Protokolü, madde 3/b.

değiştirerek geri getirmiştir. Zira 1949 Sözleşmesi'nde reşit ve çocuklar arasında rızanın rolü bakımından bir ayırım yoktur ve rızanın varlığı, hiç bir durumda eylemi insan ticareti olmaktan çıkarmamaktadır.

Protokolün uygulama kapsamı uluslararası nitelik taşımayan vakalar ve bireysel fiiller dışlanmak suretiyle dar tutulmuştur. Mağdurların korunmasının yanı sıra; insan ticareti tanımına uyan fiillerin soruşturulması, kovuşturulması ve engellenmesi ancak bu fiillerin uluslararası nitelikte olması ve bir örgütlü suç grubunu ihtiva etmesi halinde Protokol kapsamında mümkün olabilecektir.¹⁷⁶ Şu halde; insan ticareti tanımına uyan bireysel fiillerin tamamı Protokolün kapsamı dışında kaldığı gibi örgütlü suç grupları tarafından ülke içinde gerçekleştirilen fiiller de kapsam dışı kalacaktır.¹⁷⁷ 1949 Sözleşmesine nazaran bu hususta bir geriye gidiş söz konusudur. Zira 1949 Sözleşmesi hem uluslararası hem de ülke içi gerçekleşen tüm insan ticareti vakalarını kapsamaktadır.¹⁷⁸ Diğer yandan, Protokolün yorumu ve uygulamasının uluslararası düzeyde tanınan ayrımcılık yapmama prensiplerine uygun olması gerektiği belirtilmiştir.¹⁷⁹ İlk uluslararası sözleşmelerin beyaz kadınlar bakımından uygulanması ve 1949 sözleşmesinin kadınların fuhuş yoluyla sömürülmesine odaklanmasının bu düzenlemenin yapılmasında etkisi olduğunu söylemek mümkündür.

---

¹⁷⁶ Palermo Protokolü, madde 4.

¹⁷⁷ Bkz. Pierre HAUCK and Sven PETERKE, *International Law and Transnational Organised Crime*, New York, Oxford University Press, 2016, s.156.

¹⁷⁸ Protokolde yapılan insan ticareti tanımı bakımından uluslararasılık aranmamaktadır. Dolayısıyla uluslararası karakter taşımayan vakalar Protokol tarafından insan ticareti olarak kabul edilmekle birlikte Protokol kapsamında ele alınmamaktadır.

¹⁷⁹ Palermo Protokolü, madde 14. Bu prensipler İHEB madde 2, Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme madde 2/2 ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme madde 2/2 'de yer bulmuştur. İHEB madde 2/1'de şu şekilde ifade edilmiştir: "Herkes ırk, renk, cins, dil, din, siyasi veya diğer herhangi bir akide, milli veya içtimai menşe, servet, doğuş veya herhangi diğer bir fark gözetilmeksizin bu beyannamede ilan olunan tekmil haklardan ve bütün hürriyetlerden istifade edebilir." <<https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf>> [Erişim Tarihi: 20 Ekim 2019.]

1.2.1.2.2. Protokolün İçeriği ve Temel Kazanımlar

Protokolün ortaya koyduğu u temel amaç vardır. Birincisi, özellikle kadın ve çocuklar bakımından insan ticaretinin engellenmesi ve insan ticaretiyle mücadele, ikincisi, insan haklarına tam bir saygı ile mağdurların korunması, uncüsü ise, bu amaçlara ulaşılmaması için taraf devletler arasında işbirliğinin artırılmasıdır.¹⁸⁰ Protokolün içeriği bu ulu ayırım doğrultusunda hazırlanmıştır. Buna mukabil, literatürdeki ulu ayırımın; insan ticaretinin engellenmesi, tacirlerin cezalandırılması ve mağdurların korunması şeklinde yapılması nedeniyle Protokol aşağıda literatürdeki ayırım çerçevesinde incelenecektir.¹⁸¹

1.2.1.2.2.1. Tacirlerin Cezalandırılması

Palermo Protokolü'nde tacirlerin cezalandırılmasına tek bir maddede değinilmiştir. Buna göre; Protokol madde 5 uyarınca taraf devletler; Protokol madde 3'teki insan ticareti tanımına uygun fiillerin kasten işlenmesi halinde suç olarak düzenlenmesine yönelik kanuni ya da diğer önlemleri almalıdır.¹⁸² Suç olarak düzenlenen bu fiiller bakımından taraf devletler; teşebbüsün, iştirakin veya başkalarını insan ticaretiyle ilgili suçları işlemeye yöneltmenin veya örgütlemenin cezalandırmasını kanuni ya da başka türlü önlemler olarak sağlamalıdır.¹⁸³

Her ne kadar Protokol'de tacirlerin cezalandırılmasına ilişkin ayrıntılı bir düzenleme yapılmamış görünse de Protokolde ana sözleşme olan Sınıraşan rgtl

---

¹⁸⁰ Palermo Protokolü, madde 2.

¹⁸¹ Protokolde işbirliğinin artırılmasına yönelik amaç; insan ticaretinin engellenmesi unsuru içerisinde ele alınmaktadır. Nitekim Protokolde ticaretinin insan ticaretini engellenmesi ve işbirliği hususları aynı bölümde düzenlenmiştir.

¹⁸² Palermo Protokolü, madde 5/1.

¹⁸³ Palermo Protokolü, madde 5/2.

Suçlar Sözleşmesine yapılan atıf bu hususta insan ticaretiyle mücadelenin kapsamını genişletmiştir. Protokol madde 1'e göre; aksi belirtilmedikçe ana sözleşmenin maddeleri kıyasen Protokol'e uygulanacaktır ve insan ticaretine dair belirlenen fiiller ana sözleşme ile belirlenen fiiller sayılır. Şu halde ana sözleşmenin taraf devletlere yükümlülük getiren emredici hükümleri de Protokol bakımından geçerli olacaktır. Protokol, insan ticareti eylemiyle bağlantılı olarak kara para aklamaya, tüzel kişilerin sorumluluklarına, cezaların fiilin ağırlığıyla orantılı olması gerekliliğine, zamanaşımına, varlık müsaderesine, sınırdışı edilmeye, yargı yetkisine, karşılıklı hukuki yardıma ve bunun gibi diğer hususlara dair hükümler içermese bile Ana Sözleşmedeki bu önlemler insan ticareti vakaları bakımından da uygulanmak zorundadır.¹⁸⁴

1.2.1.2.2.2. Ticaretin Engellenmesi

Protokolde insan ticaretinin engellenmesine dair bir takım önlemler öngörülmüştür, ancak bu önlemler Ana Sözleşmedeki tüm sınıraşan örgütlü suçların engellenmesine yönelik düzenlemeleri tamamlayıcı niteliktedir. Dolayısıyla öncelikle doğasına uygun düştüğü ölçüde Ana Sözleşmedeki önlemler insan ticaretinin engellenmesi bakımından uygulanacaktır.

Ana Sözleşme'de sınıraşan organize suçların engellenmesi bakımından işbirliğinin güçlendirilmesi, usul ve standartların belirlenmesi, organize suç gruplarının kamu otoritelerinin uygulamalarını ve tüzel kişileri kötüye kullanmalarının engellenmesi, kamusal farkındalığın artırılması gibi hususlar düzenlenmiştir.¹⁸⁵ İnsan

---

¹⁸⁴ UNODC, Legislative Guide for the United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols thereto, Part 2, New York, 2004, 272–5.

¹⁸⁵ Sınıraşan Organize Suçlara Karşı BM Sözleşmesi, madde 31.

Ticareti Protokolü ise ek olarak engelleme ve işbirliği önlemleri öngörmüştür.¹⁸⁶ Buna göre; taraf devletlerin ticaretle mücadele, engelleme ve özellikle kadınlar ve çocuklar olmak üzere mağdurları yeniden mağdur edilmelere karşı korumada; kapsamlı politika, program ve diğer önlemleri almaları gerekmektedir. Bu önlemler; araştırma, bilgi ve kitle iletişim kampanyaları ve sosyal ve ekonomik girişimlerdir. STK'lar, ilişkili kurumlar ve sivil toplumunun diğer bileşenleri ile işbirliği yapılmalıdır. Taraf devletler ikili yahut çok taraflı antlaşmalar yoluyla yoksulluk, az gelişmişlik ve fırsat eşitsizliği gibi özellikle kadın ve çocukları ticarete karşı savunmasız bırakan faktörleri minimize etmek için gerekli önlemleri almalıdır. İnsan ticaretine olan talebi azaltmak için de eğitsel, sosyal ve kültürel önlemler almalıdır. Diğer yandan, kolluk kuvvetlerinin, göç ve diğer ilişkili kurum yetkililerinin eğitilmesi gerekliliği düzenlenmiştir.¹⁸⁷ Ayrıca taraf devletlerin kolluk kuvvetleri veya yetkili birimleri, uluslararası sınırlardan yasadışı geçenlerin insan ticareti mağduru yahut tacir olup olmadığını belirlemek için gerektiğinde aralarında bilgi paylaşımında bulunarak işbirliği yapmalıdır.¹⁸⁸ Son olarak, taraf devletlerin alması gereken sınır önlemlerine, belge güvenliği ve kontrolü ile geçerlilik ve meşruiyetine dair kurallara yer verilmiştir.¹⁸⁹

1.2.1.2.2.3. Mağdurların Korunması

İnsan ticareti mağdurlarının korunması ve onlara yardım edilmesi, statülerinin belirlenmesi ile ülkelerine geri dönüşlerine dair kurallar Protokolde yer almıştır.¹⁹⁰

---

¹⁸⁶ Palermo Protokolü madde 9.

¹⁸⁷ Palermo Protokolü madde 10.

¹⁸⁸ Palermo Protokolü madde 10.

¹⁸⁹ Palermo Protokolü madde 11 ve 12.

¹⁹⁰ Palermo Protokolü madde 6, 7 ve 8.

Mağdurların korunması bakımından da Ana Sözleşmede yer alan hususlar kıyasen Protokol bakımından uygulama alanı bulacaktır.

Ana Sözleşmeye göre, her bir taraf devlet özellikle misilleme ve gözdağına karşı mağdurlara koruma ve yardım sağlamalı, onların tazminata erişimleri için uygun usulleri belirlemeli, ceza yargılamasının uygun aşamalarında mağdurların kaygı ve görüşlerinin takdimi ve tetkikini sağlamalıdır.¹⁹¹ Protokole göre; her bir taraf devlet mağdurların mahremiyet ve kimliğini korumalı, fiziksel güvenliklerini sağlamalı, STK'lar ya da ilgili diğer kuruluşlarla işbirliği halinde fiziksel, psikolojik ve sosyal yönden iyileşmelerini sağlayacak önlemleri almalı, onları yargı sürecine dair bilgilendirmeli ve temsilcilerini sağlamalı, tazminat alabilmelerine olanak veren hükümlere iç hukuklarında yer vermelidir.¹⁹² Mağdurların iyileşmelerine yönelik önlemler; uygun konut, anlayabilecekleri bir dilde özellikle yasal haklarına dair danışma ve bilgilendirme, tıbbi, psikolojik ve maddi yardım, istihdam, eğitim ve öğretim fırsatları şeklinde tadadi olarak gösterilmiş ve uygulanmaları taraf devletlerin ihtiyarına bırakılmıştır. Bu önlemlere ek olarak her bir taraf devlet uygun durumlarda insani faktörleri dikkate alarak mağdurların kalıcı yahut geçici süreyle kendi topraklarında kalmalarına izin veren uygun yasal veya sair önlemler almayı göz önünde bulundurmalıdır.¹⁹³

Protokol mağdurların ülkelerine geri gönderilmesi sorununu ayrıntılı şekilde düzenlemiştir. Kaynak ülke insan ticaretine maruz kalan vatandaşlarının yahut topraklarındaki kalıcı oturma izni sahiplerinin geri dönüşünü kolaylaştırmalı ve onları kabul etmelidir. Hedef ülke ise bu geri dönüşün gerçekleşmesini insan ticaretine maruz kalması bakımından mağdurun statüsü ve güvenliğini gözetmek suretiyle sağlamalıdır.

---

¹⁹¹ Sınırışan Organize Suçlara Karşı BM Sözleşmesi, madde 25.

¹⁹² Palermo Protokolü, madde 6.

¹⁹³ Palermo Protokolü madde 7.

Mağdurun geri dönüşü tercihen gönüllü olmalıdır. Geri dönüşü kolaylaştırmak için taraf devletler kendi aralarında mağdurun kimliği, seyahat belgeleri ve milliyetinin tespiti hususlarında iletişim kurmalıdır.¹⁹⁴

Protokolü değerlendirdiğimizde üç hususun öne çıktığı görülmektedir. İlk olarak, Protokol, insan ticaretiyle mücadeleyi bir bütün olarak ele almış ve böylece insan ticaretiyle mücadelede yasal ve kavramsal çerçevenin şekillenmesine öncülük etmiştir. Başka bir deyişle, insan ticaretini sadece sınır güvenliği meselesi olarak görmemiş ve her yönünü kapsar nitelikte hükümler içermiştir. Bu doğrultuda, insan tacirlerinin cezalandırılması, insan ticaretinin engellenmesi ve mağdurların korunması boyutlarına ilişkin önlemler öngörmüştür.

İkinci olarak, mağdurların korunması için detaylı düzenlemelere yer vermiş ve hatta mağdurları ticarete karşı savunmasız hale getiren koşulların ortadan kaldırılması için uluslararası işbirliği öngörmüştür. Ancak Palermo Protokolü mağdurları koruyan ya da onlara tazminat imkanı tanıyan bir insan hakları belgesi değildir. Organize suçla mücadelede devletlerarası işbirliğini kolaylaştıran bir sözleşmedir.¹⁹⁵ Dolayısıyla mağdurların korunması bakımından önemli adımlar atılmışsa da halen yeterli koruma düzeyine ulaşıldığını söylemek mümkün değildir.

Üçüncü olarak, Protokol, ilk kez evrensel çapta kapsamlı bir insan ticareti tanımına ulaşıldığı için önem taşır. Bu tanım sonraki uluslararası ve bölgesel çalışmalara kaynaklık etmiştir. Güçlü bir tanımın yapılmış olması, ticaretle mücadelede mesafe alınması hususunda beklentileri güçlendirmiştir.

Yukarıda açıklanan tüm olumlu düzenlemelere rağmen Protokol, üç önemli hususta eleştirilmiştir. İlk olarak, Protokol insan ticaretinin tüm unsurlarına yer vermişse

---

¹⁹⁴ Palermo Protokolü madde 8.

¹⁹⁵ Anderson BRIDGET ve Andrijasevic RUTVICA, “Sex, Slaves and Citizens: the Politics of Anti-trafficking”, *Soundings*, 2008, s.135–145., s.136.

de, insan ticaretini engellemekten ziyade daha çok organize suç gruplarıyla mücadele kaygısıyla hazırlandığı için uluslararası toplumun dar bir yaklaşımla ceza hukuku dahilinde önlemler olarak Protokolü uyguladığı ileri sürülmüştür.¹⁹⁶ İkinci olarak, Protokolün doğası gereği sınıraşan nitelikte olan ve organize suç grupları tarafından işlenen suçlar bakımından uygulanabilir olması da bir başka eleştiri nedenidir. Zira bu iki bileşeni karşılamayan ticaret vakalarının kapsam dışı kalma tehlikesi mevcuttur.¹⁹⁷ Son olarak, Protokol, devletlere yükümlülüklerini uygulamaları ve yorumlamaları bakımından çok geniş bir serbestlik tanıyarak yeterli bir kontrol mekanizması sunamamıştır.¹⁹⁸

1.2.2. İnsan Ticaretiyle Dolaylı İlgili Sözleşmeler

BM tarafından temel insan haklarının korunmasına yönelik hazırlanan bu sözleşmeler doğrudan insan ticaretini hedef almasa da dolaylı olarak insan ticaretinin engellenmesine hizmet etmektedir. Zira insan ticareti aynı zamanda bir insan hakları ihlalidir. Bu sözleşmeler tarihsel bir sıralama ile insan ticaretine dair yönlerine yer verilmek suretiyle incelenecektir.

1956 yılında BM tarafından Kölelik, Köle Ticareti ve Köleliğe Benzer Kurum ve Uygulamaların Engellenmesine Dair Ek Sözleşme kabul edilmiştir.¹⁹⁹ 1926 tarihli

---

¹⁹⁶ Jonathan TODRES, “Widening Our Lens: Incorporating Essential Perspectives in the Fight Against Human Trafficking”, *Michigan Journal of International Law*, Cilt. 33, 2011, s. 53-76, s.55.

¹⁹⁷ Silvia SCARPA, *Trafficking in Human Beings: Modern Slavery*, Oxford University Press, New York, 2008, s.61.

¹⁹⁸ Anne T. GALLAGHER, “Two Cheers for the Trafficking Protocol”, *Anti-Trafficking Review*, Issue 4, 2015, s. 5-6.

¹⁹⁹ Supplementary Convention on the Abolition of Slavery, the Slave Trade, and Institutions and Practices Similar to Slavery, 7 September 1956. (Bundan böyle “Kölelik, Köle Ticareti ve Köleliğe Benzer Kurum ve Uygulamaların Engellenmesine Dair Ek Sözleşme” olarak anılacaktır).

Kölelik Sözleşmesi'ni tamamlamak amacıyla hazırlanmıştır.²⁰⁰ Borç esareti, kölelik tarzında evlilik ve çocuklar ile gençlerin sömürüsü Sözleşmeye dahil edilmek suretiyle 1926 Kölelik Sözleşmesinde yapılan tanım genişletilmiştir.²⁰¹ Kölelik tanımının genişletilmesiyle insan ticareti konularının Sözleşme'de yer bulduğu görülmektedir. Diğer yandan, bu sözleşmenin tarafları evlilik için asgari yaş haddi belirlenmesi ve evliliklerin kayıt altına alınmasını teşvik etmiştir.²⁰² Bu düzenleme insan ticareti niteliğindeki erken yaşta ve zoraki evliliklerin önlenmesi bakımından ilerleme sağlamıştır.

1979 yılında Kadınlara Karşı Her türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) BM Genel Konseyi tarafından kabul edilmiştir.²⁰³ Bu Sözleşme, kadınların cinsiyet temelli “her türlü” ayrımcılıktan korunması ve kadınların fuhuş amacıyla ticaretini engellemeyi amaçlamıştır.²⁰⁴ CEDAW, taraf devletlerin kadın ve erkekler arasındaki eşitliği güçlendirmeleri ve bu hedefe ulaşmak için tüm engelleri ortadan kaldırmalarını ister. Zira önceki insan ticareti karşıtı sözleşmelere rağmen kadınlara karşı yaygın ayrımcılık devam etmektedir.²⁰⁵

CEDAW, kadınların eşitliğini güçlendirmede potansiyel olarak işlevsel olsa da kadınların cinsel istismar amacıyla uluslararası insan ticaretine karşı korunması bakımından etkisizdir. Sözleşmenin amaçları ve insan ticaretine karşı önlemler;

---

²⁰⁰ Kölelik, Köle Ticareti ve Köleliğe Benzer Kurum ve Uygulamaların Engellenmesine Dair Ek Sözleşme, Giriş, Para 8.

²⁰¹ Kölelik, Köle Ticareti ve Köleliğe Benzer Kurum ve Uygulamaların Engellenmesine Dair Ek Sözleşme, madde 1.

²⁰² Kölelik, Köle Ticareti ve Köleliğe Benzer Kurum ve Uygulamaların Engellenmesine Dair Ek Sözleşme, madde 2.

²⁰³ Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women New York, 18 December 1979. (Bundan böyle “Kadınlara Karşı Her türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi” olarak anılacaktır).

²⁰⁴ Kadınlara Karşı Her türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi, 1979, madde 6.

²⁰⁵ Kadınlara Karşı Her türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi, *Dibace*, para 3-6.

sözleşmeyi başarılı şekilde uygulayamayan BM'nin farklı komiteleri tarafından yerine getirilmektedir.²⁰⁶

1984 yılında BM Genel Konseyi İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Küçültücü Muamele ve Cezaya Karşı Sözleşmeyi (CAT) kabul etmiştir.²⁰⁷ Bu sözleşme, içeriği itibariyle insan tacirlerinin de araçlarından olan zalimane, insanlık dışı veya küçültücü muameleler ile işkenceyi engellemeyi, soruşturmayı ve cezalandırmayı hedefleyen düzenlemeler içerdiği için insan ticaretiyle ilişkilidir. Nitekim, Sözleşme'nin izleme organı olan İşkenceye Karşı Komite, taraf devletlere önerilerinde insan ticaretiyle mücadelede atıf yapmış ve insan ticareti mağdurlarına bir takım hakların sağlanması gerekliliğine değinmiştir.²⁰⁸

1989 yılında BM Genel Konseyi tarafından Çocuk Hakları Sözleşmesi kabul edilmiştir.²⁰⁹ Bu sözleşmeyle, taraf devletlerin ulusal, iki taraflı ve çok taraflı seviyede herhangi bir şekilde ve amaçla çocukların satılmasını ve ticaretini engellemek için uygun önlemler alması istenilmiştir.²¹⁰ Taraf devletler, tüm çocukların eğitime erişimini sağlamalıdır. Burada çocuklar bakımından hiç bir ayrıma gidilmemiş ve dolayısıyla ülke içinde hukuka ayrı şekilde ikamet eden insan ticareti mağduru çocukların da bu haktan yararlanması mümkün hale gelmiştir.

---

²⁰⁶ Katrin CORRIGAN, "Putting the Brakes on the Global Trafficking of Women for the Sex Trade: An Analysis of Existing Regulatory Schemes to Stop the Flow of Traffic", *Fordham International Law Journal*, Cilt:25 sayı 1, 2001, s.196.

²⁰⁷ The Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, 10 December 1984.

²⁰⁸ Bkz.UN Committee Against Torture (CAT), Conclusions and recommendations of the Committee against Torture:Qatar, CAT/C/QAT/CO/1, 25 July 2006, s.2. ve UN Committee Against Torture (CAT), Conclusions and Recommendations of the Committee against Torture:Ukraine, CAT/C/UKR/CO/5, 3 August 2007, s. 5.

²⁰⁹ Convention on the Rights of the Child, 20 November 1989. (Bundan böyle "Çocuk Hakları Sözleşmesi" olarak anılacaktır).

²¹⁰ Çocuk Hakları Sözleşmesi, madde 35.

Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne ek 2000 tarihli İhtiyari Protokol; çocukların satılması, istismarı ve çocuk pornografisine ilişkindir. Bu protokole göre devletler; çocukların satılması, istismarı, çocuk pornografisi ve çocuk seks turizmini içeren eylemlerden sorumluların engellenmesi, tespiti, soruşturulması, yargılanması ve cezalandırılması için çok taraflı, bölgesel ve iki taraflı antlaşmalar yoluyla uluslararası işbirliğini güçlendirecek tüm adımları atmalıdır.²¹¹

1998 yılında hazırlanıp 2002 yılında yürürlüğe giren ve mahkemenin kuruluşunu düzenleyen Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Statüsü ile;²¹² soykırım, insanlığa karşı suçlar, savaş ve saldırganlık suçları işleyenlerin cezalandırılması amaçlanmıştır.²¹³ Uluslararası Ceza Mahkemesi, diğerlerinin yanında, insanlığa karşı suç işleyen bir kişiyi cezai olarak sorumlu tutabilecek ve yaptırım uygulayabilecektir.²¹⁴ Statü madde 7'ye göre insanlığa karşı suçlar arasında sayılan köleleştirme; “kişiler üzerinde mülkiyet hakkına bağlı tüm yetkilerin kullanımını anlamına gelir ve bu yetkilerin özellikle kadın ve çocukların olmak üzere insan ticareti sırasında kullanımını kapsar”.²¹⁵ Şu halde, Uluslararası Ceza Mahkemesi, kişi üzerinde mülkiyet hakkına bağlı tüm yetkilerin kullanıldığı insan ticareti vakalarının varlığı halinde failleri yargılayıp cezalandırabilecektir.

2000 yılında BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi, Sınıraşan Örgütlü Suçlar Sözleşmesini kabul etmiştir. İnsan ticaretini doğrudan ele almasa da sınıraşan organize

---

²¹¹ Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the sale of children, child prostitution and child pornography, m. 10. <<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/opsccrc.aspx>> [Erişim Tarihi: 7 Ocak 2019.]

²¹² Rome Statute of the International Criminal Court, 17 July 1998. (Bundan böyle “Roma Statüsü” olarak anılacaktır).

²¹³ Roma Statüsü madde 5.

²¹⁴ Roma Statüsü madde 25.

²¹⁵ Roma Statüsü madde 7.

suçlara uygulanabilir kurallar içermektedir ve sonradan kabul edilen insan ticareti protokolü bu sözleşmeye ek niteliğindedir.

Sonuç olarak, dolaylı olarak insan ticaretiyle ilgili sözleşmeler BM ile ILO gibi bağlı kuruluşları etrafında şekillenmiştir. İlk dönem sözleşmelerinde olduğu gibi bu sözleşmeler de insan ticaretine dair uluslararası çerçevenin oluşumunu etkilemiş ve bu fenomene yönelik kamusal algıyı şekillendirmiştir. İnsan ticaretiyle doğrudan ilgili sözleşmelerin eksik yönlerini özellikle mağdurların korunması bakımından tamamlayıcı bir fonksiyon üstlenmişlerdir.

2. AVRUPA KONSEYİ BÜNYESİNDEKİ GELİŞMELER

Avrupa Konseyi bünyesinde insan ticaretiyle mücadele iki ayrı yolla gerçekleştirilmektedir. İlki AİHM'nin kararları yoluyla yapılan insan ticaretiyle mücadeledir. AİHM, Avrupa Konseyi bünyesinde kabul edilen Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin uygulanması bakımından yargı yetkisi kullanmak suretiyle insan ticaretine dair verdiği kararlarla yasal çerçevenin oluşumuna katkı sunmaktadır. İkincisi, Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi (AKİTS)'nin kabulüyle sağlanan devletler arası işbirliği ve yardımlaşmadır. Avrupa Konseyi bu sözleşmenin kabulüyle insan ticaretiyle mücadeleyi sadece AİHM'ye bırakmamış ve bu alanda mücadeleyi önemli ölçüde güçlendirmiştir. Bu nedenle önce AKİTS incelenecek ve sonra AİHS ile AİHM içtihadı ele alınacaktır.

2.1. Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Antlaşması

AKİTS²¹⁶, 2005 yılında kabul edilmiştir ve 1 Şubat 2008 yılında yürürlüğe girmiştir.²¹⁷ AKİTS, insan ticaretinin insan haklarının bir ihlali olduğunu teyit eden ve taraf ülkeler bakımından ticaretin engellenmesi, faillerin cezalandırılması ile mağdurlara kapsamlı bir şekilde yardım sunulmasını zorunlu kılan Avrupa düzeyindeki ilk sözleşmedir.²¹⁸ İnsan ticareti mağdurlarının korunması ve haklarının genişletilmesine odaklanmıştır. Küresel ya da bölgesel seviyede diğer anlaşmalarla rekabet etmekten ziyade özellikle insan ticareti mağdurlarının korunması bakımından bu anlaşmalarda sağlanan korumayı ve standartları daha ileri bir noktaya taşımak amacındadır.²¹⁹

---

²¹⁶ Avrupa Konseyi, 80’li yılların sonundan itibaren insan ticareti ile mücadelede aktif bir şekilde rol üstlenmeye başlamıştır. İlk olarak 1991 yılında İnsan Hakları ve Onurunun bir İhlali olan Kadın Ticaretine Karşı Eylem seminerini düzenlemiştir. Sonraki tarihlerde eylem planları, uzman toplantıları ve zirvelerde alınan kararlar yoluyla pek çok farkındalık artırıcı faaliyetlerde bulunmuş ve böylece ticarete karşı mücadeleyi yasal bir çerçeveye kavuşturma ihtiyacı hasıl olmuştur. Bu çabaların sonunda hukuken bağlayıcı bir enstrüman olan Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Antlaşması yürürlüğe konulmuştur. Council of Europe, *Action against Trafficking in Human Beings*, HDIM.IO/0194/09, Secretariat of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings, Directorate General of Human Rights and Legal Affairs, Strasbourg, 2009, s.1. (Bundan böyle “Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi/AKİTS” olarak anılacaktır)

²¹⁷ Tüm AB üyesi ülkeler Sözleşmeyi imzalamıştır. Rusya Federasyonu hariç tüm Avrupa Konseyi ülkeleri de Sözleşmeye taraf olmuştur. AB henüz Sözleşmeye katılım sağlamamıştır. Avrupa Konseyi dışında ise sadece Belarus sözleşmeyi kabul etmiştir. Chart of signatures and ratifications of Treaty 197, *Council of Europe Portal*, Treaty Office <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/197/signatures?p_auth=C8VCXTSf> [Erişim Tarihi: 08 Ocak 2019.]

²¹⁸ Alexis A. ARONOWITZ, *Human Trafficking Human Misery, The Global Trade in Human Beings*, Praeger, Westport, Londra, 2009, s.160.

²¹⁹ Council of Europe, *Explanatory Report to the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings*, Council of Europe Treaty Series - No. 197, 2005, s. 6-7, para. 30.

2.2.1. İnsan Ticareti Tanımı, Rızanın Rolü, Kapsam ve İzleme Mekanizması

AKİTS'te Palermo Protokolündeki tanım benimsenmiş ve AKİTS madde 4'te Palermo Protokolündeki tanıma metin üzerinde hiç bir değişiklik yapılmadan yer verilmiştir.²²⁰ Diğer yandan rızanın rolüne dair Palermo Protokolündeki düzenleme de aynen korunmuştur.²²¹ Ancak AKİTS madde 4'te ek olarak insan ticareti mağdurunun sadece gerçek kişi olabileceği hususuna değinilmiştir.²²² Bu nedenle yukarıda ayrıntılı şekilde ele alındığı için insan ticareti tanımı ve rızanın rolü hususları burada yeniden incelenmeyecektir.

AKİTS'in kapsamı bakımından Sözleşme, kadın, erkek ve çocuklara yönelik gerçekleşen tüm insan ticareti türlerine uygulanır. Sözleşme, ulusal ya da uluslararası tüm insan ticareti vakalarına uygulanacağı gibi; bu insan ticareti vakalarının bir örgütlü suç grubu tarafından işlenmesi de şart değildir.²²³ Halbuki Palermo Protokolü, yalnız örgütlü suç grupları tarafından işlenen uluslararası nitelikteki insan ticareti vakaları bakımından uygulanabilmektedir. Bu düzenlemeyle doğrudan Palermo Protokolü'nde yapılan sınırlandırmanın aşılması hedeflenmiştir.²²⁴

Özellikle mağdurların haklarının korunması ve desteklenmesine yönelik önlemlerin kullanımında Sözleşmenin hükümlerinin taraflarca uygulanması bakımından ayrımcılık yapmama prensibi getirilmiştir.²²⁵ Ayrımcılık yapmama prensibi Sözleşmede; cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer bir fikir, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlıkla bağlantılı olma, servet, doğuş veya başka bir statü gibi her ne sebeple

---

²²⁰ AKİTS madde 4/1-a

²²¹ AKİTS madde 4/1-b-c-d.

²²² AKİTS madde 4/1-e

²²³ AKİTS madde 2.

²²⁴ Bkz. Explanatory Report para. 60-61.

²²⁵ AKİTS madde 3.

olursa olsun ayrımcılık yapmama şeklinde ifade edilmiştir.²²⁶ Halbuki Palermo Protokolünde uluslararası düzeyde tanınan ayrımcılık yapmama prensiplerine atıf yapmakla yetinilmiş ve bu prensiplerin neler olduğu açıklanmamıştır.

Diğer yandan, Sözleşme’de yer alan yükümlülüklerin uygulanmasının denetlenmesi için bir izleme mekanizması kurulmuştur.²²⁷ Sözleşmenin “katma değeri” olarak nitelendirilen bu mekanizma Sözleşmenin etkinliğinin uzun dönemde güvence altına alınması amacıyla oluşturulmuştur.²²⁸ İzleme mekanizması iki kısımdan oluşur.²²⁹ İlki, İnsan Ticaretine Karşı Aksiyon için Uzman Grubu (GRETA)’dur. 10-15 bağımsız ve iyi eğitilmiş uzmandan oluşur. Tarafların Sözleşme’yi uygulamasını izlemekle sorumludur ve bu doğrultuda rapor hazırlar. İkincisi, Sözleşme Tarafları Komitesi’dir. Sözleşme’ye taraf Bakanlar Komitesindeki temsilcilerden ve Avrupa Konseyi’ne üye olmayan tarafların temsilcilerinden oluşur. GRETA raporu ve sonuçlarına dayanarak taraflara önerilerde bulunur.

2.1.2. AKİTS’in İçeriği ve Temel Kazanımlar

AKİTS’in ortaya koyduğu üç temel amaç vardır. Birincisi; cinsiyet eşitliğini güvence altına almak suretiyle insan ticaretinin engellenmesi ve insan ticaretiyle mücadele, ikincisi; cinsiyet eşitliğini güvence altına almak suretiyle insan ticareti mağdurlarının insan haklarının korunması, mağdur ve tanıkların korunması ve desteklenmesi için kapsamlı bir çerçeve oluşturulması ile etkili soruşturma ve kovuşturmanın sağlanması, üçüncüsü ise; insan ticaretine karşı üye devletler arasında

---

²²⁶ AKİTS madde 3.

²²⁷ AKİTS madde 1/2, 36.

²²⁸ Council of Europe, *Explanatory Report to the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings*, Council of Europe Treaty Series - No. 197, 2005, s. 12, para. 59.

²²⁹ Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Antlaşması madde 36-37.

işbirliğinin artırılmasıdır.²³⁰ AKİTS'in amaçları insan ticaretinin unsurları olan tacirlerin cezalandırılması, ticaretin engellenmesi ve mağdurların korunmasını içermektedir ve bu nedenle AKİTS'in içeriği bu unsurlar çerçevesinde incelenecektir.

2.1.2.1. Tacirlerin Cezalandırılması

AKİTS tacirlerin cezalandırılmalarına ilişkin ceza hukuku bağlamında bir takım önlemler öngörmüştür. Öncelikle taraf devletler; AKİTS madde 4 'teki insan ticareti tanımına uygun fiillerin kasten işlenmesi halinde suç olarak düzenlenmesine yönelik kanuni ya da diğer önlemleri almalıdır.²³¹ Palermo Protokolü madde 5'in tekrarı niteliğindeki bu düzenlemeye ek olarak pek çok farklı düzenleme yapılmıştır.

AKİTS, insan ticareti tanımına göre suç olarak düzenlenmesi gereken fillere ek olarak yeni bir suç tipi tanımlamıştır. Sözleşmede, mağdurun insan ticareti tanımına uygun olarak sunduğu sömürü niteliğindeki hizmetten bu durumu bilmesine rağmen yararlananların cezalandırılması istenilmiş ve bu hususta düzenleme yapılması taraf devletlerin ihtiyarına bırakılmıştır.²³² Şu halde, örneğin, insan ticareti mağduru olan hizmetçileri istihdam edenler ile seks işçilerinin müşterileri, bu kişilerin ticaret mağduru olduklarına dair bilgi sahibi iseler cezalandırılacaklardır. Bir diğer suç tipi olarak; insan ticaretine olanak sağlamak amacıyla kasten seyahat ya da kimlik kartlarının sahtesini üreten, tedarik eden, sağlayanlar ile bir başkasının seyahat ya da kimlik kartını alıkoyan, çıkararak saklayan, yok eden veya bunlara zarar verenlerin cezalandırılmaları gerekliliği ortaya konulmuştur.²³³ Sözleşme, insan ticaretine teşebbüsün, yardım ve

---

²³⁰ AKİTS, madde 1.

²³¹ AKİTS, madde 18.

²³² AKİTS, madde 19.

²³³ AKİTS, madde 20.

yataklığın cezalandırılmasını öngörmüş ve tüzel kişilerin insan ticareti bağlamında sorumluluklarına dair esasları belirlemiştir.²³⁴

Sözleşmenin suç olarak düzenlenmesini istediği fiillerin "etkili, orantılı ve caydırıcı" şekilde cezalandırılması istenilmiş ve ağırlaştırıcı sebepler ortaya konulmuştur.²³⁵ Cezalar, hapis cezası yahut sınırdışı edilmeyi içermelidir.²³⁶ Tacirlerin cezaları belirlenirken başka ülkelerde aynı suçtan aldıkları mahkumiyet kararları göz önünde bulundurulmalıdır.²³⁷ Bu suçların işlenmesiyle elde edilen kazanç ve işlenmesinde kullanılan vasıtalar veya bunlara karşılık gelen malvarlığı değerlerine el konulmalıdır.²³⁸ İnsan ticaretini icra etmede kullanılan kuruluşlar, geçici yahut kalıcı şekilde kapatılmalıdır.²³⁹ Diğer yandan, insan ticareti mağdurlarına ceza muafiyeti getirilmiştir. Mağdurlar hukuka aykırı faaliyetlere iştiraklerinden ötürü cezalandırılmamalıdır.²⁴⁰ Zira iradelerine mugayir surette iştirake zorlanmaları söz konusudur.

Son olarak, insan ticareti vakalarının soruşturulması bakımından AKİTS, soruşturma açılmasının insan ticareti mağdurunun beyanına yahut şikayetine bağlı olmaması gerekliliğine yer vermiştir. Bunun yerine soruşturmalar "re'sen" yapılmalıdır.²⁴¹

---

²³⁴ AKİTS, madde 21-22.

²³⁵ AKİTS, madde 23/1 ve 24.

²³⁶ AKİTS, madde 23/1.

²³⁷ AKİTS, madde 25.

²³⁸ AKİTS, madde 23/3.

²³⁹ AKİTS, madde 23/4.

²⁴⁰ AKİTS, madde 26.

²⁴¹ AKİTS, madde 27.

2.1.2.2. Ticaretin Engellenmesi

AKİTS'te insan ticaretinin engellenmesi, "engelleme, işbirliği ve diğer önlemler" başlığı altında ele alınmıştır.²⁴² İnsan ticaretine olan talebi azaltıcı önlemler, sınır önlemleri, belgelerin güvenliği ve kontrolü, belgelerin meşruluğu ve geçerliliği bu kapsamdadır.

Taraf devletler öncelikle insan ticaretiyle mücadeleden sorumlu çeşitli organlar arasında ulusal koordinasyonu sağlamalıdır.²⁴³ Özellikle insan ticaretine karşı savunmasız kişiler ve ilgili profesyoneller için araştırma, bilgi, farkındalık artırma ve eğitim kampanyaları, sosyal ve ekonomik girişimler ile eğitim programları yapılmak suretiyle etkili politika ve programlar belirlenmelidir.²⁴⁴ Bu politika ve programlar hazırlanırken yahut uygulanırken insan hakları temelli, kadın erkek eşitliğini önceleyen, çocuklara karşı duyarlı bir yaklaşım esas alınmalıdır.²⁴⁵ Yasal göç, doğru bilgi aktarımı yoluyla desteklenmelidir.²⁴⁶ Çocukların insan ticaretine karşı savunmasızlıkları onlar için koruyucu bir ortam sağlamak suretiyle azaltılmalıdır.²⁴⁷

Araştırma, medya ve sivil toplumun bu alandaki sorumlulukları ve rollerine dair farkındalık artırma, bilgi kampanyaları, eğitim programları gibi engelleyici önlemler ile bir takım yasal, idari, eğitimsel, sosyal ve kültürel önlemler almak suretiyle taraf devletler insan ticaretine yönelik talebi azaltmalıdır.²⁴⁸

Sınır önlemleri, güvenlik ve evrakların kontrolü ile meşruiyet ve belgelerin geçerliliğine dair önlemler Palermo Protokolü'ne benzer şekilde ele alınmıştır. Buna göre tüm seyahat şirketleri yolcularının gerekli seyahat belgelerine sahip olup

---

²⁴² AKİTS, Bölüm II.

²⁴³ AKİTS, madde 5/1.

²⁴⁴ AKİTS, madde 5/2.

²⁴⁵ AKİTS, madde 5/3.

²⁴⁶ AKİTS, madde 5/4.

²⁴⁷ AKİTS, madde 5/5.

²⁴⁸ AKİTS, madde 6.

olmadıklarını kontrol etmeli ve taraf devletler sınır kontrollerini güçlendirmelidir.²⁴⁹ Taraf devletler, seyahat yahut kimlik belgelerinin kolayca kötüye kullanımı, kopyalanması, değiştirilmesini engellemeli; güvenlik ve bütünlüğünü temin etmelidir.²⁵⁰ Bir başka devletin talebi üzerine bir devlet makul süre içerisinde seyahat ya da kimlik belgelerinin doğruluğunu teyit etmelidir.²⁵¹

2.1.2.3. Mağdurların Korunması

AKİTS, mağdurların korunması bakımından Palermo Protokolünün çok ötesinde yeni koruma önlemleri getirmiştir. Bu yönüyle AKİT'in odağında mağdur haklarının korunması ve desteklenmesi vardır. Nitekim AKİTS, insan ticaretinin bir insan hakları ihlali oluşturduğu kabul etmiştir.²⁵²

AKİTS'in getirdiği en önemli yeniliklerden biri mağdurların tespitine dair düzenlemedir. Zira mağdurların tespitinde yapılabilecek bir yanlışlık, koruma ve destek önlemlerinden faydalanamamaları anlamına gelecektir. Bu yüzden AKİTS'e göre her bir devlet, mağdurların tespiti ve onlara yardım edilmesi hususlarında vasıflı ve eğitimli kişileri yetkili birimlerinde istihdam etmelidir. Farklı birimler ve yanısıra ilgili destek örgütleri arasında işbirliği yapılmak suretiyle özellikle kadın ve çocukların özel durumları da gözetilerek mağdurlar tespit edilmelidir.²⁵³ Bu hususta yasal ve sair her tür önlem alınmalıdır. Eğer yetkili mercinin elinde bir kişinin insan ticareti mağduru olduğuna inanmak için makul gerekçeler varsa, bu kişi tespit süreci tamamlanana kadar ilgili ülkenin topraklarından çıkarılmamalıdır.²⁵⁴

---

²⁴⁹ AKİTS, madde 7/3.

²⁵⁰ AKİTS, madde 8.

²⁵¹ AKİTS, madde 9.

²⁵² AKİTS, *Dibace*, para. 3.

²⁵³ AKİTS, madde 10/1

²⁵⁴ AKİTS, madde 10/2.

Taraf devletler, fiziksel, psikolojik ve sosyal iyileşmelerinde mağdurlara yardımcı olabilecek önlemleri almak zorundadır. Bu önlemler; mağdurlar için uygun ve güvenli ikamet, psikolojik ve maddi yardım gibi önlemler yoluyla geçimlerini temin edecek bir yaşam standardı, acil tıbbi tedaviye erişim, çeviri hizmetleri, anlayabilecekleri bir dilde özellikle yasal hakları ve hizmetlere dair danışma ve bilgilendirme, failere karşı ceza yargılamasının uygun safhalarında hakları ve çıkarlarının takdimi ve tetkikinin sağlanması amacıyla yardım, çocukların eğitime erişimi şeklinde tadadi olarak gösterilmiştir.²⁵⁵ Ancak bu hakların mağdurların aile üyelerine sağlanması bakımından herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. İşgücü pazarı, mesleki eğitim ve öğretime erişim izni ise taraf devletler tarafından sadece topraklarında yasal olarak ikamet eden mağdurlara sunulmalıdır.²⁵⁶ Çocuklar hariç hukuka aykırı olarak ülke içinde ikamet eden mağdurlar bu haklardan yararlanamayacaktır. Fakat, bu mağdurlar bakımından da taraf devletlerin kendi iç hukuklarından daha ileri bir koruma düzeyi sağlamaları mümkündür. Diğer yandan, mağdurlara sağlanan yardımlar onların tanıklık yapmaları şartına bağlı tutulmamalıdır.²⁵⁷

AKİTS'in düzenlediği önemli bir koruma önlemi de düşünme süresine dairdir. Devamında ise mağdurlara oturma izni verilmesi hususu düzenlenmiştir. Bir kişinin insan ticareti mağduru olduğuna dair makul gerekçeler varsa, taraf devletler bu kişiye en az 30 gün süreli bir iyileşme ve düşünme süresi sağlamalıdır. Bu süre, ilgili kişinin iyileşmesi ve tacirlerin etkisinden kurutulması yahut yetkili mercilerle işbirliği hususunda bilinçli bir karar alması için yeterli olmalıdır. Bu süre zarfında taraf devletler mağdur olma potansiyeli olan bu kişinin topraklarında kalmasına izin verecek ve onu

---

²⁵⁵ AKİTS, madde 12.

²⁵⁶ AKİTS, madde 12/4.

²⁵⁷ AKİTS, madde 12/6.

sınır dışı edemeyecektir.²⁵⁸ Düşünme süresinin sonlanmasını müteakip taraf devletler bu sefer de yenilenebilir bir oturma izni verme hususunda karar vermelidir. Oturma izni verilebilmesinin iki koşulu vardır. İlk olarak, ilgili taraf devlet mağdurun kişisel durumu gereği bunu gerekli görebilir. Her mağdurun şahsi durumunu ayrı ayrı değerlendirecektir. İkinci olarak, taraf devlet mağdurun ceza yargılamasında yetkili mercilerle işbirliği yapması için oturma izni verilmesini gerekli görebilir.²⁵⁹ Bu durumda ilgili taraf devlet, işbirliği yapmayan mağdurlara oturma izni vermeyebilecektir. Ayrıca oturma izninin süresine dair bir belirleme yapılmayarak bu husus tümüyle taraf devletlerin inisiyatifine bırakılmıştır.

Mağdurlara yetkili otoritelerle ilk temaslarından itibaren ilgili idari yahut adli işlemlere dair anlayabilecekleri bir dilde bilgi verilmedir.²⁶⁰ Özel hayatları ve kimlikleri korunmalıdır.²⁶¹ Ücretsiz yasal yardımdan yararlanmaları sağlanmalıdır.²⁶² Tacirlerden tazminat alabilmeleri için uygun yasal ve diğer koşullar oluşturulmalıdır.²⁶³

Mağdurlar ve aile üyeleri, suçun ihbarı yahut tanıklık gibi hususlarda yargı mercileri ile işbirliği nedeniyle tehlike altında olabilir. Bu yüzden mağdurlar ve gerektiğinde aile üyeleri, özellikle tacirlerin yargılanma sürecinde tehdit ve misillemelere karşı korunmalıdır.²⁶⁴ Taraf devletler, fiziki koruma, yer değiştirme, kimlik değiştirme ve iş bulma yardımı gibi önlemler almalıdır.²⁶⁵

Bir diğer koruma önlemi mağdurların ülkelerine geri dönüşlerine dairdir. Mağdurlara; hakları, onur ve güvenliklerine gereken saygı gösterilmek suretiyle yersiz yahut makul olmayan bir gecikme olmaksızın ülkelerine geri gönderilebilme hakkı

---

²⁵⁸ AKİTS, madde 13/1.

²⁵⁹ AKİTS, madde 14/1.

²⁶⁰ AKİTS, madde 15/1.

²⁶¹ AKİTS, madde 11.

²⁶² AKİTS, madde 15/2.

²⁶³ AKİTS, madde 15/3-4.

²⁶⁴ AKİTS, madde 28/1.

²⁶⁵ AKİTS, madde 28/2.

tanınmalıdır.²⁶⁶ Bu geri dönüş tercihen gönüllülük esasına göre yapılmalıdır.²⁶⁷ Bu bakımdan taraf devletler uygun geri dönüş programları hazırlamalı ve mağdurların yeniden mağdur edilmelerinin önüne geçmeyi amaçlamalıdır.²⁶⁸

Son olarak, taraf devletler cinsiyet eşitliğini desteklemeli ve mağdurların korunmasına dair önlemlerin değerlendirilmesi, uygulanması ve geliştirilmesinde kadın-erkek eşitliğini temel almalıdır.²⁶⁹

*AKİTS ile Palermo Protokolü'nü karşılaştırdığımızda; AKİTS kendisini Palermo Protokolünün tamamlayıcısı olarak görür.*²⁷⁰ Dolayısıyla uluslararası asgari standartları belirleyen Palermo Protokolünün tekrarı olmaktan ziyade onu ilerletmeyi amaçlamış ve yeni düzenlemeler öngörmüştür. Buna yeni düzenlemelere rağmen, her iki Sözleşme de pek çok hususta benzer hükümler içerir. Ayrıca, Palermo Protokolü'nde Ana Sözleşmeye atıf yapılmakla yetinilen çoğu hususun AKİTS'te düzenlendiği görülmektedir. İnsan ticaretiyle mücadelede sıkça karşılaşılan durumlara karşılık gelmeleri nedeniyle bu hususlara AKİTS önem atfetmiştir.

AKİTS, uygulama alanı bakımından Palermo Protokolü'ne nazaran daha geniş kapsamlıdır. Zira, Palermo Protokolü insan ticaretini doğası gereği sınıraşan bir suç olarak kabul ederken; AKİTS insan ticaretinin organize suç grupları tarafından işlenmesini yahut sınıraşan nitelik taşımamasını gerekli görmemiştir.

*AKİTS'i değerlendirdiğimizde; iki husus ön plana çıkmaktadır.*²⁷¹ İlk olarak, AKİTS'te sağlanan en önemli ve devrim niteliğinde gelişme insan ticaretinin açıkça bir

---

²⁶⁶ AKİTS, madde 16/1.

²⁶⁷ AKİTS, madde 16/2.

²⁶⁸ AKİTS, madde 16/5.

²⁶⁹ AKİTS, madde 17.

²⁷⁰ Council of Europe, *Explanatory Report to the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings*, Council of Europe Treaty Series - No. 197, 2005, s. 2, para 6.

²⁷¹ AKİTS 'e dair Açıklayıcı Raporda AKİTS şu şekilde değerlendirilmiştir: “Avrupa Konseyi Sözleşmesi tarafından sağlanan katma değer; ilk olarak, insan ticaretinin bir insan hakları ihlali olduğu, insan onur ve bütünlüğünü ihlal ettiği ve bu yüzden tüm

insan hakları ihlali olarak kabulüdür. Sözleşme, insan ticaretinin insan hakları boyutuna büyük önem atfetmiştir. Taraf devletlere mağdurların haklarının korunması bakımından kapsamlı insan hakları yükümlülükleri getirmektedir ve bu bağlamda sağladığı koruma seviyesi bakımından Palermo Protokolü'nün çok ötesindedir. Bu yüzden mağdurlar mümkün olan en üst düzeyde korunmalı, sınır dışı edilememeli ve tazminat almalarına olanak sağlanmalıdır. Mağdurlara sağlanan koruma onların yetkililerle işbirliği yapma şartına bağlı tutulmamalıdır. Kısaca, tüm mağdurlara uygulanması gereken asgari bir koruma standardı getirilmiştir.

İkinci olarak, mağdurların korunmasına yönelik düzenlemelerdeki ilerlemenin yanında Sözleşme, insan ticaretinin diğer unsurlarını da ihmal etmemiştir. Tacirlerin cezalandırılması ve ticaretin engellenmesi hususlarında da güçlü düzenlemeler yapılmıştır. İnsan ticareti mağdurlarının sunduğu sömürü niteliğindeki hizmetten bu durumu bilmesine rağmen yararlananların artık cezalandırılabilmesi ve soruşturmaların re'sen yapılacak olması bunlardan bazılarıdır. İnsan ticaretinin engellenmesi bakımından devletler arasında öngörülen işbirliği de oldukça kapsamlıdır. Üstelik, Sözleşmenin uygulanmasını denetlemek için tesis edilen izleme mekanizması insan ticaretiyle uluslararası alanda mücadeleyi güçlendirecektir. Yasal çerçevenin tahkimi bakımından tamamlayıcı bir fonksiyon görecektir ve Sözleşmedeki muğlak hükümlerin yorumlayarak taraf devletlerin Sözleşmeyi doğru uygulamasını sağlayacaktır.

---

mağdurlar için daha fazla koruma gerektiğine dair kabuldür. İkinci olarak, Sözleşme özellikle uluslararası işbirliği ve mağdurların korunması amacıyla tüm insan ticareti türlerini (ulusal, sınıraşan, örgütlü suçla bağlantılı yahut bağlantısız ve sömürü amacıyla) kapsar. Üçüncü olarak, Sözleşme hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını temin etmek için izleme mekanizması tesis etmiştir. Son olarak, Sözleşme hükümlerinde cinsiyet eşitliğini benimsemiştir.” Council of Europe, Explanatory Report to the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings, Council of Europe Treaty Series - No. 197, 2005, s. 7, para. 36.

AKİTS, emredici hükümlerinin azlığı nedeniyle eleştirilmiştir.²⁷² Bu yüzden özellikle mağdurlar açısından yüksek düzeyde bir korumanın “sadece” teşvik edildiği söylenebilir. Sözleşme, taraf devletlere büyük ölçüde takdir yetkisi tanıdığından, taraf devletlerin bu takdir yetkisini uygulamada nasıl kullanacakları önem arzeder.²⁷³ Ayrıca insan ticaretinin unsurları bakımından sağlanan gelişmenin halen ideal düzeyde olduğu söylenemez.

Sonuç olarak, eksiklerine rağmen AKİTS insan ticaretiyle mücadele alanında devrim niteliğinde bir gelişme sağlamıştır. Mağdurların korunmasını merkeze alan bakış açısıyla insan ticaretini bir insan hakları ihlali olarak ele alan ilk uluslararası sözleşmedir. Dolayısıyla insan ticareti yasağı, artık bir "temel hak" olarak değerlendirilebilecektir. Bu yönüyle, AKİTS'in bu olumlu yaklaşımı ve mağdurlara tanıdığı hakların, AİHM için AİHS'yi yorumlamada yol gösterici olduğu söylenebilir. Nitekim AİHM, aşağıda değinileceği üzere insan ticaretine dair kararlarında AKİTS'e atıf yapmıştır.

2.2. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

2.2.1. Genel Olarak

1948 yılında kabul edilen AİHS insan ticaretine doğrudan yer vermemiştir. Ancak insan ticareti insan haklarının ağır bir ihlali olduğundan AİHS insan ticareti karşıtı politikaların dayanağı olabilecek önemli bir enstrümandır.

---

²⁷² Rosa RAFFAELLI, “The European Approach to the Protection of Trafficking Victims: The Council of Europe Convention, the EU Directive, and the Italian Experience”, *German Law Journal*, Vol. 10, N° 3, 2009, s. 205-221, s.212-213.

²⁷³ *Ibid, Idem.*

İnsan ticareti kavramı AİHS'nin kabul edildiği tarihte henüz gelişme safhasında olması nedeniyle o günün şartları içerisinde Sözleşmede yer almamasına rağmen; Sözleşmedeki bazı temel haklar insan ticareti yasağının dayanağı olarak ele alınabilecektir. Bu bağlamda; AİHS 2. maddesinde yaşam hakkını düzenler. Madde 4'te ise münhasıran kölelik ve zorla çalıştırmayı yasaklar. Buna göre; "Hiç kimse köle ya da kul durumunda tutulamaz; hiç kimse zorla çalıştırılmaz ve zorunlu çalışmaya tabi tutulamaz". İşkence ile insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele AİHS madde 3'te yasaklanmıştır.²⁷⁴ Cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin herkesin Sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanmasını gerektiren kanun önünde eşitlik veya ayrımcılık yapmama yasağı ise AİHS madde 14'te düzenlenmiştir. Dolaylı olarak insan ticaretinin engellemesine yönelik olan bu düzenlemeler içerisinde özellikle kölelik ve zorla çalıştırmaya dair 4. madde AİHM kararlarına dayanak teşkil etmiştir.

AİHS, devletlere kişilerin temel hak ve hürriyetlerinin ihlalden kaçınmaları bakımından negatif yükümlülükler öngörmüştür. Ancak AİHM devletler açısından sözleşmenin tüm maddelerinden kaynaklanan pozitif yükümlülükler olduğuna da içtihatlarında yer vermiştir. AİHS madde 4'ün uygulanması bakımından da AİHM aşağıda ayrıntılı şekilde inceleneceği üzere benzer bir tutum sergilemiş ve pozitif yükümlülüklerle değinmiştir.²⁷⁵ Bu bağlamda; AİHS madde 4 kapsamında insan ticaretiyle mücadele açısından devletlerin üstlenmesi gereken bir takım sorumluluklar vardır.

---

²⁷⁴ AİHS, madde 3.

²⁷⁵ Bkz. Conny R.J.J. RIJKEN, and Dagmar KOSTER, *A Human Rights Based Approach to Trafficking in Human Beings in Theory and Practice*, SSRN: Social Science Research Network, 2008, s.21, <<https://ssrn.com/abstract=1135108> veya <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1135108>> [Erişim Tarihi: 10 Ocak 2019.]

2.2.2. AİHS madde 4 Bağlamında AİHM İçtihadı

AİHM, devletler arası şikayetlere ve sözleşmede yer alan haklarının ihlal edildiğini ileri süren bireylerin başvurularına dair bağlayıcı kararlar verir.²⁷⁶ Bu yönüyle AİHM insan ticaretine karşı mücadelede önemli bir fonksiyon üstelenmektedir. Bu nedenle, özellikle AİHS madde 4 kapsamında AİHM'in insan ticaretine dair verdiği kararlar incelenecektir.

2.2.2.1. Siliadin v. Fransa Davası

Bu davada²⁷⁷, Fransa'ya çalışmaya gelen ve reşit olmayan Togolu bir kız Fransız bir ailenin yanında temizlikçi olarak çalışmaya başlar. Çalışma şartları çok ağırdır. Haftanın yedi günü ücretsiz çalışır; okula gitmesine izin verilmez ve pasaportu elinden alınır. Esasında insan ticareti niteliğindeki bu olayda Fransız yasalarında yeterli bir düzenleme bulunmadığından Fransız aile ceza yargılaması sonunda beraat eder.²⁷⁸ Siliadin, Fransız Ceza Hukukunun kendisini tabi olduğu kölelik benzeri uygulamaya karşı yeterli ve etkin şekilde korumadığını ve bu şekilde AİHS madde 4'ün ihlal edildiğini ileri sürerek AİHM'e başvurmuştur.

AİHM, önce bu olayın AİHS madde 4'ün kapsamı içerisine girip girmediğini değerlendirmiştir. AİHM'nin tespitine göre; Siliadin ülkede yasadışı bulunuşunun farkındadır ve tutuklanma korkusu taşımaktadır. Fransız aile onun bu korkusunu beslemiş ve onu ülkede kalma izni alma hususunda yardım edeceklerine inandırmıştır.

---

²⁷⁶AİHS, madde 33-35.

²⁷⁷ App. 73316/01 (European Court of Human Rights) *Siliadin v. France*, Strasbourg, 2005, para. 1-45, 58.

²⁷⁸ *Siliadin v. France*, para. 142-144.

Siliadin her ne kadar bir “ceza” ile tehdit edilmemişse de buna eş değer bir tehdit algısı oluşturulmuştur.²⁷⁹ Dolayısıyla, AİHM’ye göre ücretsiz ve iradesine aykırı şekilde çalıştırılan Siliadin, reşit olmadığı dönemde AİHS madde 4’teki anlamıyla “zorla çalıştırma” ya tabi tutulmuştur.²⁸⁰

Siliadin savunmasız ve izole bir yaşam sürmüştür. Pasaportu elinden alınmış, evden ayrılmasına izin verilmemiş ve hareket özgürlüğü kısıtlanmıştır. AİHM bu durumun kölelik teşkil etmediği sonucuna varmıştır. Zira her ne kadar Siliadin kişisel bağımsızlığından mahrumsa da “klasik” anlamda köleliğe tabi tutulmamıştır. Diğer bir deyişle, Fransız aile Siliadin üzerinde onu bir obje statüsüne indirgeyecek tam bir yasal sahiplik hakkı kullanmamıştır.²⁸¹ Ancak AİHM, Siliadin’in AİHS madde 4 anlamında “kulluğa” tabi tutulduğu sonucuna varmıştır.²⁸² Zira kulluk, cebir altında kişinin başkaları için hizmet sunma zorunluluğudur.²⁸³

AİHM, olayı AİHM madde 4 anlamında zorla çalıştırma ve kulluk şeklinde nitelendirmiş; insan ticareti olup olmadığına dair bir belirleme yapmamıştır. Başvurucunun olayı bir insan ticareti olarak nitelendirmesi ve AİHS madde 4’teki zorla çalıştırma ve kulluk kavramlarının içeriğinin insan ticaretine dair uluslararası sözleşmeler yoluyla yorumlanması gerektiğine dair iddiasına yer vermiş ve fakat bu hususlara dair bir açıklama getirmeyerek pasif bir tutum sergilemiştir.²⁸⁴ Bu belirlemeden sonra AİHM, Fransız Ceza Kanunu’nun mağduru maruz kaldığı eylemlere karşı etkin bir şekilde korumada yetersiz kaldığını vurgulamış ve AİHS madde 4’ün ihlal edildiği sonucuna varmıştır.²⁸⁵

---

²⁷⁹ Siliadin v. France, para. 22, 118.

²⁸⁰ Siliadin v. France, para. 120.

²⁸¹ Siliadin v. France, para. 122.

²⁸² Siliadin v. France, para. 129.

²⁸³ Siliadin v. France, para. 124.

²⁸⁴ Siliadin v. France, para. 91, 59. AİHM bu tutumunu aşağıda açıklanacağı üzere Rantsev v. G. Kıbrıs kararında değiştirmiştir.

²⁸⁵ Siliadin v. France, para. 148.

AİHM kararlarında, AİHS'nin diğer maddelerinin üye devletlere pozitif yükümlülükler getirdiğini daha önce vurgulamıştı; ancak ilk defa bu davada 4. maddenin de pozitif yükümlülük gerektirdiğini açıkça ortaya koymuştur. AİHM, AİHS madde 4'te tanımlanan olumsuz durumların devamını sağlamayı amaçlayan her eylemin etkili biçimde soruşturulması ve cezalandırılması şeklinde devletlerin pozitif yükümlülükleri olduğunu belirtmiştir.²⁸⁶ AİHM'e göre;

*“AİHM, AİHS madde 4'ün 2 ve 3. maddelerle beraber içerisinde Avrupa Konseyi'ni oluşturan demokratik toplumların temel değerlerinden birini barındırdığını nazara alır...”*²⁸⁷

*“İnsan hakları ve temel özgürlüklerin korunması alanında gittikçe daha yüksek bir standart gerekmesi, buna bağlı ve kaçınılmaz olarak demokratik toplumların temel değerlerinin ihlallerinin değerlendirilmesinde daha fazla netlik gerektirir.”*²⁸⁸

Sonuç olarak; AİHM, dava konusu olayı insan ticareti şeklinde nitelendirmeyerek AKİTS ile sağlanan gelişmeye paralel bir duruş sergileyememiştir. Zira ağır bir insan hakları ihlali olarak insan ticareti yasağının AİHM tarafından açıkça bir temel olarak ele alınması gerekirdi. AİHM'nin bu tutumu AİHS metnine sadık kalma gayretine bağlanabilir. Nitekim, olay AİHS madde 4'te zorla çalıştırma ve kulluk kavramlarıyla ilişkilendirilerek dolaylı olarak aynı sonuca varılmak istenilmiştir. AİHM, bu belirlemesinden sonra AİHS madde 4'ün devletlere pozitif yükümlülükler getirdiğini ve bu yükümlülüklerin ise ilgili eylemlerin cezalandırılması ve etkili soruşturulması şeklinde olması gerektiğini vurgulamıştır. Ancak Mahkeme, taraf devletlerin yükümlülüklerinin kapsamına dair bir belirleme yapmamıştır.

---

²⁸⁶ Siliadin v. France, para. 89, 112.

²⁸⁷ Siliadin v. France, para. 82, 112.

²⁸⁸ Siliadin v. France, para. 148.

2.2.2.2. Rantsev v. Güney Kıbrıs ve Rusya Davası

Bu davada²⁸⁹, Oxana Rantseva adındaki Rus kız sanatçı vizesiyle G. Kıbrıs'a çalışmaya gider ve bir gece kulübünde çalışmaya başlar. Bir müddet sonra Rusya'ya döneceğini belirtip ayrılmak istediğini işyeri sahibine iletir. İşyeri sahibi, işyerini terk eden Oxana'yı polise şikayet eder ve tutuklanmasını ister. Ancak polis Oxana'yı ülkede yasadışı bulunmadığından ötürü serbest bırakır ve işyeri sahibinden onu polis merkezinden almasını ister. Ertesi gün; işyeri sahibinin onu polis merkezinden aldıktan sonra götürdüğü binanın balkonundan Oxana'nın düştüğü ve öldüğü haberi gelir. Olayı soruşturan G.Kıbrıs yetkilileri olayın bir kaza olduğu sonucuna varır ve G.Kıbrıs Mahkemesi de Oxana'nın ölümü nedeniyle cezai bir yaptırım uygulamayı gerektirecek bir delil olmadığına hükmeder.

Oxana Rantsev'in babası Rus ve G. Kıbrıs yetkililerinin Oxana'nın ölümünü etkin şekilde soruşturmadıkları, insan ticareti mağduru olmaması için gerekli korumayı sağlamadıkları ve G.Kıbrıs'ın kızının hayatını korumada yeterli önlemleri alamadığından bahisle her iki devletin de AİHS madde 2, 4 ve 5'i ihlal ettiğini ileri sürer.²⁹⁰ AİHM, G.Kıbrıs'ın Oxana'nın ölümünü etkili bir şekilde soruşturmadığından AİHS madde 2'yi ihlal ettiğine ancak aynı madde bakımından Rusya'nın bir ihlali olmadığına karar vermiştir.²⁹¹ Her iki ülkenin AİHS madde 4 bağlamında pozitif yükümlülükleri yerine getirmediğine değinirken G.Kıbrıs'ın aynı zamanda özgürlük ve güvenlik hakkına ilişkin AİHS'nin 5. maddesini de ihlal ettiğini belirlemiştir.

AİHM, madde 4 bağlamında önce insan ticaretinin bu madde kapsamında ele alınıp alınamayacağını tartışmış ve AİHS'yi *bugünün koşullarına göre yorumlama*

---

²⁸⁹ App. 25965/04 (European Court of Human Rights) *Rantsev v. Cyprus and Russia*, Strasbourg, 2010, para. 15-41.

²⁹⁰ *Rantsev v. Cyprus and Russia*, para. 213, 253.

²⁹¹ *Rantsev v. Cyprus and Russia*, para. 242, 244.

yükümlülüğünden hareketle Palermo Protokolü madde 3 ve Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Antlaşması madde 4'teki anlamıyla insan ticaretinin AİHS madde 4'ün kapsamı içinde yer aldığını ifade etmiştir.²⁹² Palermo Protokolü ile Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Antlaşmasının; ticaretin engellenmesi, failerin cezalandırılması ve mağdurların korunmasını şeklindeki önlemlerin tümünü içeren kapsayıcı bir yaklaşıma atıfta bulduklarından bahseden AİHM, sadece failerin cezalandırılmasının mücadelenin tek bir yönünü oluşturması bakımından yetersiz olduğunu vurgulamıştır.²⁹³ *Siliadin* davasındaki tutumunu genişletmiş ve taraf devletlerin insan ticaretiyle mücadeleyi tüm yönleriyle uygulamaları gerektiğini vurgulayarak bütünsel bir yaklaşım ortaya koymuştur.

AİHM, ortaya koyduğu bütünsel yaklaşım kapsamında devletlerin pozitif yükümlülüklerinin kapsamını detaylı şekilde açıklamıştır.²⁹⁴ Buna göre üye devletler öncelikle insan ticaretiyle mücadele etmek için etkili bir yasal ve idari çerçeve oluşturmalıdır.²⁹⁵ Zira mağdurlar ya da potansiyel mağdurların pratik ve etkili şekilde korunması için ulusal mevzuattaki koruyucu önlemlerin yeterli düzeyde olması gerekir.²⁹⁶ Müteakiben devletlerin bir diğer pozitif yükümlülüğü ticaret mağdurlarını veya potansiyel mağdurları korumak için operasyonel önlemler almaktır. Bunlar; devletlerin bireylerin ticarete maruz kaldığına ya da gerçek ve yakın bir maruz kalma riski altında olduklarına dair inandırıcı şüpheye yol açan durumların farkında olmalarını

---

²⁹² Rantsev v. Cyprus and Russia, para. 282.

²⁹³ Rantsev v. Cyprus and Russia, para. 285.

²⁹⁴ Bkz. İlke GÖÇMEN, "Bir Temel Hak Olarak İnsan Ticareti Yasağı: Avrupa Özelinde Bir İnceleme", *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, 34/1, s.1-29, 2014, s.9-11 ve Roza PATI, "States' Positive Obligations with Respect to Human Trafficking: The European Court of Human Rights Breaks New Ground in Rantsev v. Cyprus & Russia", *Boston University International Law Journal*, Vol. 29, No. 1, 2011, s.131.

²⁹⁵ Rantsev v. Cyprus and Russia, para. 285.

²⁹⁶ Rantsev v. Cyprus and Russia, para. 284.

sağlayacak önlemlerdir.²⁹⁷ Palermo Protokolü'nde öngörülen kolluk ve göç idaresi yetkililerinin insan ticareti bakımından eğitilmesi bu kapsamdadır.²⁹⁸ Devletlere yüklenen usuli pozitif yükümlülük ise insan ticareti vakalarını soruşturmadır. Mağdurun ya da bir akrabasının şikayeti aranmaksızın yetkililer potansiyel vakaları re'sen soruşturmalıdır.²⁹⁹ Son olarak AİHM pozitif yükümlülükler kapsamında; insan ticaretiyle ilgili sınıraşan vakalar kendi toprakları dışında gerçekleşse de devletlerin diğer devletlerle işbirliği yapmaları gerektiğine değinir. AİHM, kaynak, transit ve hedef ülkeler arasında etkili işbirliğinin teminini hedefleyerek kapsayıcı bir uluslararası yaklaşım benimsemiştir.³⁰⁰

Sonuç olarak, AİHM, *Siliadin* davasındaki tutumunu değiştirmiş ve insan ticareti yasağını doğrudan bir temel hak olarak ele almıştır.³⁰¹ Olayın AİHS madde 4'teki kölelik, kulluk veya zorla ve zorunlu çalıştırma oluşturup oluşturmadığına dair bir değerlendirme yapmanın bu nedenle gereksiz olduğu kanaatine varmıştır. İnsan ticaretini insan hakları ihlali şeklinde görerek ve devletlerin yükümlülüklerini belirleyerek insan ticaretiyle mücadele öncü bir rol oynayacağını açıkça ortaya koymuştur. AİHS madde 4 bağlamında insan hakları temelli bir yaklaşım benimsemiş ve bir insan hakları enstrümanı olan AKİTS'te sağlanan kazanımların AİHS'nin yorumlanması yoluyla korunmasını amaçlamıştır.

---

²⁹⁷ Rantsev v. Cyprus and Russia, para. 286.

²⁹⁸ Rantsev v. Cyprus and Russia, para. 287.

²⁹⁹ Rantsev v. Cyprus and Russia, para. 288.

³⁰⁰ Rantsev v. Cyprus and Russia, para. 289.

³⁰¹ GÖÇMEN, 2014, s. 24.

2.2.2.3. L.E. v. Yunanistan Davası

Bu davada³⁰², ücret mukabilinde barlarda çalıştırılmak için yasadışı yollarla Yunanistan'a getirilen Nijerya vatandaşı bir kadının pasaportuna el konulur ve iki yıl boyunca fuhşa zorlanır. Yaptığı iltica başvuruları sonuçsuz kalır ve belirli aralıklarla gözaltında kalır. Hakkında sınır dışı kararı verilmişken insan ticareti mağduru olduğunu ileri sürerek Yunan vatandaşı K.A ve Nijerya vatandaşı D.J. hakkında suç duyurusunda bulunur. Başlangıçta insan ticareti mağduru olduğuna dair herhangi bir delil bulunmadığı gerekçesiyle savcılık tarafından talebi reddedilir. Bir müddet sonra tekrar yaptığı başvuru üzerine aradan geçen 9 ay sonunda ona insan ticareti mağduru statüsü verilir ve şikayet ettiği kişiler hakkında soruşturma yapılır. K.A. yakalanamazken, D.J ise suç ortağı olmaktan ziyade K.A. tarafından istismar edilen bir başka insan ticareti mağduru olduğu gerekçesiyle beraat eder.³⁰³

L.E., AİHM nezdinde yaptığı başvuruda kolluğun şikayetini araştırmada gecikmesinin ve soruşturmadaki aksaklıkların D.J.'nin yanlış bir şekilde beraatine yol açtığı ve K.A.'nın ise soruşturulmasını imkansız hale getirdiğini ileri sürmüştür.³⁰⁴ Yunanistan'da fuhşa zorlandığını yetkililere bildirmesine rağmen; insan ticareti mağduru statüsünü alabilmek için 9 aydan fazla bekletilmesi sonucu mağdur edildiğini belirterek Yunan devletinin AİHS madde 4'ten kaynaklanan pozitif yükümlülükleri yerine getirmediğini belirtmiştir.³⁰⁵

AİHM, *Rantsev* davasında olduğu gibi insan ticaretinin AİHS madde 4'ün kapsamına girdiğini ve Yunanistan'ın bu maddeyi ihlal ettiğine karar vermiştir.³⁰⁶ Zira soruşturma ve kovuşturma evreleri yeteri kadar etkin değildir ve usuli yükümlülüklerle

---

³⁰² App. 71545/12 (European Court of Human Rights) *L.E. v. Greece*, Strasbourg, 2016.

³⁰³ *L.E. v. Greece*, para. 5-28.

³⁰⁴ *L.E. v. Greece*, para. 50, 63.

³⁰⁵ *L.E. v. Greece*, para. 46, 77.

³⁰⁶ *L.E. v. Greece*, para. 58.

riayet edilmemiştir.³⁰⁷ AİHM, *Rantsev* davasında kapsamını belirlediği pozitif yükümlülüklerin yerine getirilip getirilmediğini irdelemiştir.³⁰⁸ Bu bağlamda, önce Yunanistan'ın insan ticaretiyle mücadele amacıyla etkili bir yasal ve idari çerçeve oluşturduğu sonucuna varmıştır.³⁰⁹ Zira insan ticaretini cezalandıran ulusal mevzuat ve insan ticareti suçunun tanımı Palermo Protokolü ve AKİTS ile aynı doğrultudadır. Barınma, bakım, psikolojik ve hukuki destek gibi mağdurlar için öngörülen koruma önlemleri yeterli düzeydedir.³¹⁰ Yunanistan, AKİTS ve 2011/36/EU Direktifini başarılı bir şekilde ulusal mevzuatına aktarmıştır.³¹¹

AİHM, Yunanistan'ın koruyucu operasyonel önlem alma yükümlülüğünü ihlal ettiği kanaatine varmıştır.³¹² Eğer bireyin sömürüye yahut ticarete maruz kaldığına dair inanılır bir şüphe yahut kalacağına dair gerçek ve ani bir risk varsa yetkililer bireyi yetkileri dahilinde bu durumdan yahut riskten kurtarmak zorundadır.³¹³ Aksi takdirde AİHS madde 4'ün ihlali söz konusu olacaktır. L.E.'nin insan ticareti mağduru olduğunu yetkililerle ilk defa paylaşmasından itibaren geçen 9 ayda herhangi bir koruyucu önlem tesis edilmeyerek makul süre aşılmış ve ihlal gerçekleşmiştir.³¹⁴

AİHM, usuli pozitif yükümlülük kapsamında insan ticareti teşkil eden bu vakanın etkin bir şekilde soruşturulmadığı ve kovuşturulmadığı tespitinde bulunmuştur.³¹⁵ Ön araştırma ve soruşturma yapılırken ciddi gecikmeler yaşanmıştır.³¹⁶ Failin bulunması için gereken çaba gösterilmemiştir. Diğer yandan, olay sınıraşan

---

³⁰⁷ L.E. v. Greece, para. 86.

³⁰⁸ L.E. v. Greece, para. 64.

³⁰⁹ L.E. v. Greece, para. 70, 72.

³¹⁰ L.E. v. Greece, para. 70.

³¹¹ L.E. v. Greece, para. 71.

³¹² L.E. v. Greece, para. 86.

³¹³ L.E. v. Greece, para. 66.

³¹⁴ L.E. v. Greece, para. 77.

³¹⁵ L.E. v. Greece, para. 83.

³¹⁶ L.E. v. Greece, para. 84.

nitelikte olmasına rağmen Nijerya yetkilileri ile failin yakalamasına yönelik işbirliği yapılmamıştır.³¹⁷

- AİHM, bu kararı kapsamında iki temel eleştiriye maruz kalmıştır.³¹⁸ İlk olarak, bu kararda insan ticaretinin tacirlerin cezalandırılması boyutuna çok fazla odaklandığı ileri sürülmüştür. Zira, odak noktası temel olarak ilgili vakanın soruşturulması hususlarındaki eksiklikler ele alınmak suretiyle insan ticaretinin ceza hukuku boyutuna kaymıştır. İkinci olarak, AİHM'in Yunanistan'ın insan ticaretiyle mücadeleyle dair yasal ve idari çerçevesini yeterli buluşu eleştirilmiştir. Buna göre, mağdurun başvurusuna rağmen Yunan yetkililerce insan ticareti mağduru olarak tespitinin yapılmaması koruma ve destek önlemleri bakımından Yunan mevzuatının etkinlikten yoksun olduğunu gösterir.

AİHM, bu kararıyla AİHS madde 4 kapsamında devletlerin pozitif yükümlülükleri ve bu yükümlülüklerin kapsamına ilişkin belirlemeye sadık kalarak insan ticaretine dair oluşturduğu teorik çerçeveyi pekiştirmiştir. Ancak *Rantsev* davası üzerinden uzunca bir süre geçmesine rağmen insan ticaretiyle mücadele alanının gelişmesi bakımından bir yenilik getirmemiştir.

2.2.2.4. S.M. v. Hırvatistan

Bu davada,³¹⁹ S.M. adında bir Hırvat kadın T.M. adlı bir Hırvatistan vatandaşı tarafından tehdit edilerek fuhşa zorlandığını ve bu yolla elde ettiği gelirin yarısına el konulduğunu ileri sürerek Hırvat makamlarına şikayette bulunur. Olay Hırvatistan

³¹⁷ L.E. v. Greece, para. 85.

³¹⁸ Bkz. Valentina MILANO, "The European Court of Human Rights Case Law on Human Trafficking in Light of L.E. v. Greece: A Disturbing Setback?", *Human Rights Law Review*, 17, s.701-727,2017, s.725-726 ve Vladislava STOYANOVA, *L.E. v. Greece: Human Trafficking and the Scope of States' Positive Obligations under the ECHR*, 3 *European Human Rights Law Review*, 2016, s. 8.

³¹⁹ App. 60561/14 (European Court of Human Rights) *SM v. Croatia*, Strasbourg, 2018.

sınırları içerisinde gerçekleşmiştir. S.M.'ye insan ticareti mağduru statüsü verilir ve yapılan soruşturma neticesinde T.M. hakkında dava açılır. Hırvat mahkemesi, S.M.'nin beyanını tutarsız bulur ve seks hizmetini gönüllü verdiği kanaatine vararak T.M.'yi beraat ettirir.³²⁰ İç hukuk yolları tüketildikten sonra S.M., fuhşa zorlanması sebebiyle yaptığı şikayete rağmen yetkililerin başvurusuna cevap vermede yetersiz kaldığını ve Hırvat hukukunun uygun yasal düzenlemeleri içermediğini ileri sürerek AIHM nezdinde başvuruda bulunmuştur.³²¹

AIHM, insan ticareti ve fuhuş sömrüsünün insan onuru ve temel özgürlüklerini tehdit etmesi sebebiyle AIHS madde 4 kapsamında olduğunu ve dava konusu olayı bu hüküm çerçevesinde değerlendireceğini belirtmiştir. AKİTS madde 2'ye atıfta bulunarak insan ticaretinin aynı ülke sınırları içerisinde de mümkün olduğunu vurgulamıştır.³²² AIHS madde 4 kapsamındaki pozitif yükümlülükler açısından yaptığı değerlendirmede; Hırvatistan'ın insan ticaretine ve fuhuş sömrüsüne dair yasal çerçevesini yeterli bulmuştur. Ancak yetkililerin olayı soruşturmada eksikliklerinin olduğunu tespit ederek usuli pozitif yükümlülüğün yerine getirilmediğini tespit etmiştir. Zira, diğer hususların yanında başvurusunun ücret almakla birlikte zorla çalıştırıldığı iddiası bakımından tanıklık yapabilecekler dinlenmemiştir.³²³ Ayrıca Hırvat Mahkemesi, AKİTS'te açıkça yer alan mağdurun rızasının geçersiz olduğuna dair düzenlemeye rağmen bunu uygulamayarak insan ticaretiyle ilgili uluslararası mevzuatı dikkate almamıştır.³²⁴ Diğer yandan, Hırvat Devletinin danışma ve ücretsiz hukuki yardım gibi çeşitli destekler sunarak ve mağdura ticaret mağduru statüsü tanıyarak mağdurun korunması bakımından uygun yasal önlemleri aldığını da belirlemiştir.³²⁵

---

³²⁰ SM v. Croatia, para. 26.

³²¹ SM v. Croatia, para. 36.

³²² SM v. Croatia, para. 54, 62.

³²³ SM v. Croatia, para. 68, 78.

³²⁴ SM v. Croatia, para. 79.

³²⁵ SM v. Croatia, para. 69-72.

AIHM, insan ticaretinin AIHS madde 4 kapsamında kaldığı ve buna ilişkin negatif yükümlülerin yanında pozitif yükümlerin de olduğunu teyit etmiştir. Ancak AIHM, ilk kez bu kararı ile insan ticaretinin uluslararası nitelik taşıması gerekmediğini belirtmiş ve insan ticaretinin uluslararası sözleşmelerdeki tanımına uyan fiillerin mevcudiyeti halinde mağdur tarafından verilen rızanın geçersiz olduğunu ortaya koymuştur.

İnsan ticaretiyle mücadeleye dair uluslararası plandaki gelişmeleri değerlendirdiğimizde; insan ticaretiyle mücadelenin başlangıçta bir ceza adaleti problemi olarak dar bir yaklaşımla ele alındığını görürüz. Temel olarak insan tacirlerinin cezalandırılmasına odaklanılırken mağdurlara daha az yoğunlaşmıştır. Halbuki insan ticareti temel hak ve özgürlüklerinin ağır bir ihlali olduğu için bu fenomen ile mücadele ederken insan onur ve değerine diğer hususlara nazaran öncelik verilmelidir. Mağdurların yaşadıkları olumsuz durumun etkilerinden kurtulmaları amacıyla şartlarının iyileştirilmesi ve güvenliklerinin sağlanması gerekir. Şüphesiz, bu durum insan tacirlerinin cezalandırılması ve insan ticaretinin engellenmesi için alınacak önlemlerin ihmaline anlamına gelmeyecektir. Aksine mağdur odaklı düzenlemelerin insan ticaretinin diğer unsurları bakımından da olumlu etkileri olacaktır. Örneğin; mağdurlara barınma, tıbbi ve psikolojik destek v.b. gibi yardımların sağlanması ve oturum izni verilmesi hallerinde mağdurlar ceza yargılaması bakımından yetkililerle işbirliğine daha istekli olacaktır.

Mağdurları ve mağdurların insan haklarını odağına alan yaklaşımın uluslararası alanda zamanla benimsenmeye başladığını görülmektedir. Her ne kadar -yetersiz olsa da- Palermo Protokolü bu bakımdan temel standartları belirlemiştir. Şöyle ki, insan ticaretinin tüm alt unsurlarına yer vererek dengeli ve bütünsel bir yaklaşım sergilemiştir.

AKİTS ise bir insan hakları enstrümanı olarak mağdur hakları bakımından devrim niteliğinde yenilikler getirmiştir. Hem insan ticaretini bir insan hakları ihlali görerek hem de devletlere bu alanda aktif bir şekilde eylemde bulunmak için bir takım yükümlülükler getirerek doğrudan ifade etmese de insan ticareti yasağını aslında bir temel hak şeklinde ele almıştır. AİHM malumu ilan etmiş ve insan ticaretini açıkça bir temel hak görerek; devletlerin pozitif yükümlülüklerini ve bu yükümlülüklerin kapsamlarını belirlemiştir.

Şu halde, devletler bir temel hak olarak insan ticareti yasağı bakımından negatif ve pozitif olmak üzere iki tür yükümlülük altındadır. Negatif yükümlülük, devletlerin temel hak ve hürriyetleri ihlalden kaçınma yükümlülüğüdür. Pozitif yükümlülük ise üçe ayrılmaktadır. İlki, devletlerin etkili bir yasal ve idari çerçeveye sahip olma mecburiyetidir. İkincisi, mağdurların veya potansiyel mağdurların korunması için operasyonel önlemler alınması gerekliliğidir. Son olarak, usuli bir pozitif yükümlülük öngörülmüştür. Devletler insan ticareti vakalarını soruşturmalı ve farklı devletlerle işbirliği yapmalıdır.

Kısaca; uluslararası düzeyde her bir sözleşme bir önceki sözleşmenin eksikliklerini gidererek insan ticaretiyle mücadelenin ilerlemesini sağlamıştır. Palermo Protokolü insan ticaretine dair kapsamlı tanımı ve getirdiği minimum standartlar ile ön plana çıkarken, bir insan hakları enstrümanı olarak AKİTS mağdur odaklı yaklaşımı ile alanı önemli ölçüde geliştirmiştir. AİHM, kararları yoluna insan ticaretiyle mücadelede anahtar bir rol oynayacağını göstermiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İNSAN TİCARETİ İLE MÜCADELEYE DAİR AVRUPA BİRLİĞİ'NDEKİ GELİŞMELER

AB'de, sınırlı yetki ilkesi ve insan ticaretiyle mücadele bakımından kurucu antlaşmalar arasında farklılıklar mevcut olduğundan insan ticaretiyle mücadele alanını öncelikle bu antlaşmalar seviyesinde ele almak gerekir. Akabinde yürürlükteki hukuki tasarruflar detaylı olarak incelenecektir.

1. İNSAN TİCARETİNE İLİŞKİN KURUCU ANTLAŞMA SEVİYESİNDEKİ GELİŞMELER

Maastricht Antlaşması'nın kabulünden önce insan ticaretiyle mücadeleye dair gerçekleştirilen bir kaç girişim dışında yasal anlamda aktif bir tutum sergilenmemiştir.³²⁶ Bu nedenle AB'nin insan ticaretiyle mücadelesini incelemeye Maastricht Anlaşması ile başlanacak ve devamında Amsterdam Anlaşması ile Lizbon Antlaşması kapsamındaki gelişmeler ele alınacaktır.³²⁷

---

³²⁶ Maastricht Antlaşması öncesi kayda değer girişimler 1989 tarihli Avrupa Parlamentosu tarafından kabul edilen İnsan Ticareti ve Fuhuş Sömürüsüne dair İlke Kararı ve 1993 tarihli Kadınların Ticaretine dair İlke Kararı'dır. European Parliament, Resolution on the exploitation of prostitution and the traffic in human beings, adopted on 14 April 1989, OJ C 120, 16 May 1989 ve Resolution on trade in women, 16 Sept. 1993, OJ C 268, 4 Oct. 1993.

³²⁷ 2000 yılında kabul edilen Nice Antlaşması'nda insan ticaretiyle mücadeleye dair herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Ancak AB Antlaşması madde 31'de yapılan değişiklikler dolaylı olarak insan ticaretiyle mücadeleye katkı sunmaktadır. Buna göre gerektiğinde Eurojust aracılığıyla işbirliği de dahil olmak üzere üye devletlerin yargı mercileri ve yetkili bakanları arasında işbirliğinin hızlandırılması, Eurojust'ın üye devletlerin ulusal soruşturma mercileri arasındaki koordinasyonu kolaylaştırmasının sağlanması, organize suç alanında suç ve cezalar bakımından asgari kurallar getiren

1.1. Maastricht Antlaşması Bünyesindeki Gelişmeler

1.1.1. Maastricht Antlaşması'nın Getirdikleri

Maastricht Antlaşmasının yürürlüğe girmesiyle AB, yetkilerini yeni alanlarla genişletmiş ve içerisinde insan ticaretinin de yer aldığı sınır ötesi suçlar gibi farklı konular AB bünyesine alınmıştır. Bu doğrultuda sütun sistemi Maastricht Antlaşmasının kabul edilmesiyle oluşturulmuştur. İlk sütun ekonomik konulara ilişkin uluslararası sütundur. İkinci sütun dış ve güvenlik konularına ve üçüncü sütun ise adalet ve içişlerinde işbirliği meselelerine dairdir. İkinci ve üçüncü sütun hükümetlerarası bir nitelik taşımaktadır. İnsan ticaretiyle mücadele son sütun içerisinde ele alınmaktadır ve dolayısıyla alınacak kararlar üye devlet hükümetleri arasındaki işbirliği sonucu ortaya çıkacaktır.³²⁸

Maastricht Antlaşması (AB Antlaşması) madde K.1'deki ;

“Birlik hedeflerine, özellikle kişilerin serbest dolaşımının amacına ve Avrupa Topluluğu'nun yetkilerine hâle gelmeksizin, üye devletler şu alanları, ortak yarar hususları şeklinde mütalaa ederler:

...9. Terörizme, yasa dışı uyuşturucu ticaretine ve diğer uluslararası ciddi suç türlerine karşı önlem ve mücadele gayesi ile, gerektirdiği takdirde gümrük işbirliğinin bazı unsurları ile Avrupa Polis Ofisi (EUROPOL) nezdinde bir bilgi değişim sisteminin Birlik seviyesinde düzenlenmesi de dahil olmak üzere polis işbirliği”

önlemlerin kabulü gibi hususlar cezai meselelerde yargısal işbirliğini artırılarak insan ticaretiyle mücadeleyi dolaylı olarak güçlendirmiştir.

³²⁸ Maastricht Antlaşması (AB Antlaşması), Başlık VI, İç İşleri Alanında İşbirliği Üstüne Hükümler Dair Hükümler, madde K.1, K.3.

şeklindeki düzenleme insan ticaretiyle bu dönemde yapılan mücadelenin dayanağını teşkil etmektedir. Doğrudan yer almasa da madde metninde yer alan uluslararası suç türleri insan ticaretini de kapsamaktadır.

Maastricht Antlaşması (AB Antlaşması) madde K.3'e göre:

Konsey: ... herhangi bir üye devletin girişimi üzerine K.1 maddesinin 7, 8, 9 uncu noktalarında ortaya konulan alanlarda:

a) ortak tavırlar alır ve uygun şekil ve usullerle Birlik hedeflerinin izlenmesinde yararlı olan her türlü işbirliğini yapar,

b) hedef alınan eylemin boyutları ya da etkileri nedeni ile Birlik hedeflerinin tek başlarına hareket edecek üye devletlerdense ortak bir eylemle daha iyi gerçekleştirilebileceği ölçüsünde ortak eylemler belirler; ortak bir eylemin uygulamaya dönük önlemlerinin nitelikli çoğunlukla kabul edilmesine karar verebilir;

c) Avrupa Topluluğu'nu kuran antlaşmanın 220. Maddesine hâle gelmeksizin, üye devletlere kendilerinin anayasa kuralları uyarınca kabul etmelerini önereceği sözleşmeler yapabilir.

Şu halde; Maastricht Antlaşması kapsamında insan ticaretiyle mücadele amacıyla ortak tavırlar, ortak eylemler veya sözleşmeler kabul edilebilecektir. Nitekim, bu dönemde aşağıda değinileceği üzere bu araçlardan yararlanılmıştır. Ancak sözleşmeler hariç bu enstrümanların yasal etkisine ilişkin belirsizlik mevcuttur.³²⁹ Zira Maastricht Antlaşması'nda ortak tavır ve ortak kararların bağlayıcı olup olmadıklarına ilişkin herhangi bir belirleme yapılmamıştır.

---

³²⁹ Bkz. s.43. Thomas CHRISTIANSEN and Simon DUKE (eds.), *The Maastricht Treaty: Second Thoughts after 20 years*, Routledge: Abingdon, 1st Edition, 2015.

Schengen Anlaşmasının kabulü sonrası sınır güvenliğinin daha çok ön plana çıkmasıyla AB, üye devletler arasında işbirliği yoluyla insan ticaretiyle mücadelele amaçlamıştır. Odak noktasının sınır güvenliği olması sebebiyle Maastricht Antlaşmasında yer alan Adalet ve İçişleri alanı; insan ticareti ile mücadelele daha çok bir ceza adaleti ve güvenlik yaklaşımı çerçevesinde; organize suç ve yasadışı göç meselesi olarak görmüştür.³³⁰ Cezalandırma ve güvenlik odaklı bu yaklaşımın insan ticaretini bir organize suç, şiddet içeren istismar, sınır ve iç güvenlik meselesi olarak ele almasının bir takım olumsuz yanları ortaya çıkmıştır. Zorlayıcı yönetim anlayışının ürünü olan bu uygulama neticesinde ticaretin tümüyle önlenmesi mümkün olamamış ve farklı metotlarla gerçekleşmeye devam etmiştir. Nitekim ticaret vakalarında azalma görülmemiştir. Ülke dışından kaynağını alan ticaret azalırken; ülke içi ticaret artmıştır. Tacirler, mağdurlara uyguladıkları şiddeti azaltarak; bunun yerine mağdura az miktarda ödeme yapmaya başlamıştır.³³¹

1.1.2. Maastricht Antlaşması Çerçevesindeki Avrupa Birliği Önlemleri

İnsan ticaretiyle mücadele alanında Maastricht Antlaşması çerçevesinde öngörülen enstrümanlardan üye devletlerin mevzuatlarını yakınlaştırma amacı taşıyan Ortak Eylem planlarına daha çok yer verilmiştir.³³² ³³³ İnsan ticaretiyle mücadelele ilgilendiren ortak eylemlere değinmek gerekir.

---

³³⁰ Heli ASKOLA, “Violence against women, Trafficking and Migration in the European Union”, *European Law Journal*, Vol. 13, No. 2, s.204-207, 2007, s. 204.

³³¹ Jacqueline BERMAN and Cornelius FRIESENDORF, “EU Foreign Policy and the Fight Against Trafficking: Coercive Governance as Crime Control”, *European Foreign Affairs Review*, Issue 2, s. 189-209, 2008, s. 195.

³³² Maastricht Antlaşması (AB Antlaşması), Başlık VI, İç İşleri Alanında İşbirliği Üstüne Hükümler Dair Hükümler, madde K.3.

³³³ <<https://www.eumonitor.eu/9353000/1/j9vvik7m1c3gyxp/vh7dppt594uz>> [Erişim Tarihi: 12 Ocak 2019.]

İlk olarak, 97/154/JHA sayılı ve 24 Şubat 1997 tarihli Konsey İnsan Ticareti ve Çocukların Cinsel İstismarıyla Mücadele Ortak Eylemi'nden³³⁴ bahsedilebilir.³³⁵ İlgili alanı tümüyle kapsayan multidisipliner bir yaklaşımın gerekliliğine değinmiştir.³³⁶ Cinsel istismar amacıyla insan ticaretinin sınırlı bir tanımına yer vermiş ve üye devletlerden müsadere, sınır dışı etme ile kurumların kapatılmasını içeren etkili, orantılı ve caydırıcı cezai müeyyideleri uygulamalarını istemiştir.³³⁷ Bu ortak eylem, üye devletlerin ortak bir mevzuat oluşturma isteğinin “ilk somut tezahürü” olarak görülebilir.³³⁸

Ortak Eylem, insan ticaretini şu şekilde tanımlamıştır³³⁹:

“Ticaret, (a) özellikle şiddet veya tehdit şeklindeki zor kullanımı, hile, mağdur açısından istismara boyun eğmekten başka gerçek ve kabul edilebilir bir seçenek kalmayacak şekilde yapılan baskı veya yetki istismarı yoluyla kazanç elde etmek için yetişkinlerin cinsel sömürüsü, (b) cinsel sömürü veya istismar için çocukların ticaretinin yapılması,

...amaçlarıyla bir üye devlet toprakları üzerindeki giriş, çıkış, transit geçiş yahut ikameti kolaylaştıran her türlü davranıştır.”

Üye devletler arasında yargı ve kolluk yetkilileri arasında işbirliği ve koordinasyonunun temini, mağdurlara ve ailelerine yardım sunulması, bilgi sağlayan tanıkların korunması, ticaret vakalarının soruşturulması sürecinde delil elde edilmesini

---

³³⁴ 97/154/JHA, Joint Action of 24 February 1997 adopted by the Council on the basis of Article K.3 of the Treaty on European Union concerning action to combat trafficking in human beings and sexual exploitation of children, Official Journal L 063, 1997.

³³⁵ 97/154/JHA, Joint Action of 24 February 1997 adopted by the Council on the basis of Article K.3 of the Treaty on European Union concerning action to combat trafficking in human beings and sexual exploitation of children, Official Journal L 063, 1997.

³³⁶ 97/154/JHA, Dibace, para. 15.

³³⁷ 97/154/JHA, Title II/A-b, d.

³³⁸ P. C. VAN DUYNE, V. RUGGIERO, M. SCHEINOST, W. VALKENBURG, *Cross Border Crime in a Changing Europe*, Nova Science Publishers Inc., New York, 2001, s.58.

³³⁹ 97/154/JHA, Title I-A/i ve B

sağlayan mağdurlara geçici oturma izni verilmesi veya mağdurların kaynak ülkeye ya da başka bir ülkeye geri dönmelerinin sağlanması ortak eylemde yer alan temel düzenlemelerdir.³⁴⁰

97/154/JHA sayılı Ortak Eylem insan ticaretiyle mücadele açısından ilerleme sağlasa da detaylı hükümler içermemesi ve büyük ölçüde cinsel sömürü amacıyla yapılan insan ticaretine odaklanması nedenleriyle sınırlı bir koruma getirmiştir. Ortak Eylem'in dibacesinde çocukların cinsel sömürüsü ve insan ticaretiyle mücadeleye dair ortak kuralların tanziminin izinsiz göçün belirli şekillerine karşı mücadeleye katkı sunacağı ve cezai konularda adli işbirliğini geliştireceği vurgulanmıştır.³⁴¹ Ortak Eylem, bu vurgusuyla asıl amacının üye devletlerin güvenlik kaygılarını gidermek olduğunu açıkça ortaya koymuştur. İnsan ticaretiyle mücadelenin alt unsurları bakımından; insan ticaretinin engellenmesi ve mağdurların korunması yönünde ortaya konulan önlemler oldukça yetersizdir. Örneğin; mağdurların geçici oturma izni verilmesi ceza yargılamasında kanıt sunmaları şartına bağlı tutulmuştur.³⁴² Ayrıca cinsel sömürü odaklı ve dar kapsamlı bir insan ticareti tanımına yer verilmiştir.³⁴³ Palermo Protokolü öncesi kabul edilen bu ortak eylem, içerdiği sınırlı düzenlemelerle ve sınır güvenliği kaygısıyla insan ticaretini bir insan hakları ihlali olarak ele almaktan çok uzaktır. İnsan ticaretiyle mücadeleye katkısı özellikle insan tacirlerin cezalandırılması için üye ülkelerin mevzuatının harmonizasyonu bakımındandır.

İkinci olarak, 19 Kasım 1996 tarihli *Konsey Eylem Planı-(STOP Programme)*³⁴⁴, ndan basedilebilir.³⁴⁵ Çocukların cinsel istismarı ve insan ticareti ile

³⁴⁰ 97/154/JHA, Title III, Title II-F/b,

³⁴¹ 97/154/JHA, *Dibace*, para. 3.

³⁴² 97/154/JHA, Title I-F/b-i

³⁴³ 97/154/JHA, Title I, A.

³⁴⁴ 96/700/JHA, *Joint Action of 29 November 1996 adopted by the Council on the basis of Article K.3 of the Treaty on European Union, establishing an incentive and exchange programme for persons responsible for combating trade in human beings and the*

mücadeleden sorumlu kişiler için değişim ve teşvik programı oluşturmak amacıyla çıkarılmıştır. STOP Programının temel hedefi, ilgili kolluk personeli, memurlar ile hakim ve savcılar için seminer ve eğitim düzenlenmesi, insan ticaretine ilişkin bilgi paylaşımı ve araştırma yapılması için bir çerçeve oluşturulmasını sağlamaktır.³⁴⁶

Üçüncü olarak, 16 Aralık 1996 tarihli Konsey Ortak Eylemi'nden bahsedilebilir.³⁴⁷ Avrupa Narkotik Biriminin (EDU) yetkisini insan ticaretini de kapsar şekilde genişletmek amacıyla çıkarılmıştır. EDU, üye devletlere atadığı irtibat memurları yoluyla insan ticaretine dair bilgi alış verişi sağlamıştır.³⁴⁸

1992 yılında Maastricht Antlaşmasının kabulünden sonra insan ticareti alanındaki önemli gelişmelerden bir başkası da Europol'ün kurulmasıdır.³⁴⁹ 1994 yılından beri münhasıran uyuşturucu madde ticaretiyle mücadeleden sorumlu Avrupa Narkotik Birimi'nin yerini alan Europol, Maastricht Antlaşması temelinde hazırlanan Europol Sözleşmesi'nin 1999 yılında yürürlüğe girmesiyle Hague'da faaliyet göstermeye başlamıştır. İnsan ticareti dahil sınıraşan organize suçlara karşı mücadelede üye ülkelerin yetkili mercileri ile işbirliği halinde etkin bir rol üstlenilmesi hedeflenmiştir.³⁵⁰ Europol, bilgi paylaşımı, istihbari veri tabanına erişim, istihbarat

---

sexual exploitation of children, Official Journal L 322/7, 1996 (STOP Programı olarak da bilinmektedir. Bu program 1996-2000 tarihleri arasında faaliyet göstermiştir.)

³⁴⁵ 96/700/JHA, *Joint Action of 29 November 1996 adopted by the Council on the basis of Article K.3 of the Treaty on European Union, establishing an incentive and exchange programme for persons responsible for combating trade in human beings and the sexual exploitation of children*, Official Journal L 322/7, 1996 (STOP Programı olarak da bilinmektedir. Bu program 1996-2000 tarihleri arasında faaliyet göstermiştir.)

³⁴⁶ 96/700/JHA, madde 1.

³⁴⁷ 96/748/JHA, *Joint Action of 16 December 1996 adopted by the Council on the basis of Article K.3 of the Treaty on European Union extending the mandate given to the Europol Drugs Unit*, Official Journal L 342, 1996.

³⁴⁸ European Parliament, *Trafficking in Women*, Working Paper, Directorate -General for Research, Civil Liberties Series, Libe 109 En, 2000, s. 28.

³⁴⁹ Europol Convention, *Council Act of 26 July 1995 drawing up the Convention based on Article K.3 of the Treaty on European Union, on the establishment of a European Police Office*, Official Journal Of European Communities, 316/2, 27/11/95.

³⁵⁰ Maastricht Antlaşması (AB Antlaşması) madde K.1.

paylaşımı yoluyla operasyonel destek, uzman görüşü paylaşma, stratejik rapor hazırlama gibi faaliyetleri yoluyla insan ticaretiyle mücadelede katkı sunmaktadır.³⁵¹

1998 yılında Konsey tarafından kabul edilen Europol Sözleşmesine Ek'te insan ticareti tanımı yapılmıştır³⁵²:

“İnsan ticareti, fuhuş sömürüsü, cinsel sömürü ve çocuğa karşı cinsel saldırının türleri veya terkedilmiş çocukların alım-satımı amacıyla şiddet veya tehdit ya da yetki istismarı veya desise kullanılarak bir kişinin başka kişilerin fiili ve yasadışı kontrolüne tabi hale gelmesidir.”

353

Maastricht Antlaşması temelinde hazırlanmasa da 1997-1999 yılları arasında Komisyon tarafından gerçekleştirilen DAPHNE İnisyatifi bu dönemdeki önemli gelişmelerden biridir.³⁵⁴ Gençler, çocuklar ve kadınlara karşı şiddete yönelik kaygılara bir cevap verme arayışından doğmuştur. İçerisinde insan ticaretinin de bulunduğu hususlarda pilot projeler için eğitim, değişim ve destek, çalışma ve araştırmalar, bilgi paylaşımı, kamu kurumları ve STK'lar arasında işbirliği gibi faaliyetler yapılmıştır.³⁵⁵

Sonuç olarak, insan ticaretinin adalet ve işleri başlığı altında ele alınması ve dolayısıyla bu alanda ortak bir politika belirlenmesine yönelik çabalar, temel bir yasal

---

³⁵¹ European Commission, *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council: Fighting trafficking in human beings-an integrated approach and proposals for an action plan*, COM, 514 final, 2015, s.5

³⁵² Council Decision of 3 December 1998 supplementing the definition of the form of crime 'traffic in human beings' in the Annex to the Europol Convention, madde 1.

³⁵³ European Commission, *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council: Fighting trafficking in human beings-an integrated approach and proposals for an action plan*, COM, 514 final, 2015, s.5

³⁵⁴ The Daphne Initiative: Measures for Combating Violence against Children, Young Persons and Women, Call for Proposals, OJ C 136/14 (1/5/97).

³⁵⁵ European Commission, *The Daphne Initiative 1997-1999: Overview and External Evaluator's Report of the 1998 Initiative*, 2001, s. 6.

çerçevenin oluşumuna katkı sunmuştur. Ancak bu dönemde alınan yasal önlemler insan ticaretinin sadece tacirlerin cezalandırılması boyutuna odaklanmıştır. Ayrıca Maastricht Antlaşması bünyesinde 3. sütun kapsamında tüm üye devletlerin üzerinde konsensus sağladığı hususlarda karar alınabilmesi bu aladaki ilerlemenin sınırlı düzeyde kalmasına yol açmıştır. Ortak eylem niteliğinde çıkarılan insan ticaretine dair önlemlerin bağlayıcılığı sorunu üye ülkelerde etkin şekilde uygulanmaları hususunda soru işareti doğurmuştur.

1.2. Amsterdam Antlaşması Bünyesindeki Gelişmeler

1.2.1. Amsterdam Antlaşması'nın Getirdikleri

Maastricht Antlaşması üzerinden henüz uzun bir süre geçmeden kabul edilen Amsterdam Antlaşması, insan ticaretiyle mücadelede kapsamlı bir sürecin başlatılmasını sağlamıştır.³⁵⁶ Mevzuatın yakınlaştırılması ve üye devletler arasındaki işbirliği açısından Amsterdam Antlaşması bünyesindeki gelişmeleri incelemek önem arz etmektedir.

Amsterdam Antlaşması'yla değiştirilen AB Antlaşması 6. Başlık 29. maddesinde ilk kez insan ticaretine atıfta bulunmuştur. Buna göre:³⁵⁷

Avrupa Topluluğu'nun yetkilerine halel getirmeksizin, Birliğin hedefi vatandaşlarına özgürlük, güvenlik ve adalet alanı içerisinde cezai konularda adli işbirliği hususlarında üye devletler arasında ortak eylem geliştirerek ve ırkçılık ve yabancı düşmanlığıyla savaşarak yüksek bir güvenlik seviyesi sağlamak olacaktır.

---

³⁵⁶ Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts, OJ C 340, 10.11.1997, s. 1-144.

³⁵⁷ AB Antlaşması (Amsterdam Antlaşması ile değişik), madde 29.

Bu hedef, özellikle terörizm, insan ticareti, çocuklara karşı suçlar, yasadışı uyuşturucu madde ticareti, yasadışı silah ticareti, yolsuzluk ve dolandırıcılık olmak üzere organize veya bireysel suçların engellenmesiyle ve onlarla savaşılmasıyla başarılabacaktır.

Bu hedef kolluk kuvvetleri, gümrük yetkilileri, diğer yetkili merciler arasında hem doğrudan hem de Europol aracılığıyla yakın işbirliği kurulması yoluyla gerçekleştirilecektir.

Şu halde, AB, Amsterdam Antlaşması'nda kabul ettiği bu düzenlemeyle açıkça insan ticaretiyle mücadeleyi hedeflerinin arasında göstermiş ve bu mücadelenin yetkili merciler ve Europol'ün dahil olduğu yakın bir işbirliği çerçevesinde gerçekleştirileceğini belirtmiştir.

Amsterdam Antlaşması'nın 1999 yılında yürürlüğe girmesi insan ticareti ile mücadele alanındaki gelişmeleri hızlandırmıştır. Özgürlük, Güvenlik ve Adalet alanının oluşturulması öngörülmüş ve Adalet ve İçişlerinde İşbirliği alanında yer alan sınır kontrolleri, vize, göç, iltica ve hukuki konularda adli işbirliği konuları Avrupa Topluluğu Antlaşmasına taşınmıştır.³⁵⁸ Bunu müteakip, Bakanlar Konseyi'ne üçüncü sütunda; yeni adıyla "Cezai Konularda Polis ve Adli İşbirliği" ile ilgili meselelerde "çerçeve kararları" kabul etme yetkisi tevdi edilmiştir.³⁵⁹ Bunun amacı, içerisinde insan ticaretiyle mücadelenin de yer aldığı çoğu konuda üye devletlerin ulusal hukuklarını yakınlaştırmaktır.³⁶⁰ Konsey, AB Antlaşması'nın Amsterdam Antlaşmasıyla değiştirilen 34. maddesine dayanarak çerçeve kararlar çıkarabilecek ve böylece AB genelinde ticaretle mücadeleye dair asgari kurallar oluşturulabilecektir. Maastricht Antlaşması'ndan farklı olarak düzenlenen bir diğer enstrüman Konsey tarafından

---

³⁵⁸ AB Antlaşması (Amsterdam Antlaşması ile değişik) *Dibace*, para.12 ve maddeler 2, 29, 40 ve AT Antlaşması (Amsterdam Antlaşması ile değişik), Başlık IV, madde 61-69.

³⁵⁹ AB Antlaşması (Amsterdam Antlaşması ile değişik) madde 34/2-(b).

³⁶⁰ Tom OBOKATA, 2003, s.917.

çıkarılacak bağlayıcı nitelikteki “karar”lardır.³⁶¹ Ancak bu kararlar doğrudan etkili değildir ve üye ülke mevzuatlarını yakınlaştırmak amacı taşıyamaz.³⁶²

Bu dönemde, çerçeve karar çıkarılması yoluyla üye devletlerin insan ticareti ile mücadele ile ilgili kolluk ve yargısal işbirliği alanındaki mevzuatının yakınlaştırması hedeflendiğinden çerçeve kararların yasal niteliğini belirlemek gerekir. Çerçeve kararlar üye devletler açısından bağlayıcıdır ancak doğrudan etkili değildir.³⁶³ Komisyon’un çerçeve kararların uygulanmasını temin için Adalet Divanı nezdinde yasal girişimde bulunma yetkisi olmamakla beraber Adalet Divanı, çerçeve kararların uygulanması sırasında üye devletler arasında ortaya çıkan uyuşmazlıklara dair karar verebilir.³⁶⁴

Amsterdam Antlaşmasıyla değişik AB Antlaşması madde 35’e göre Adalet Divanı, çerçeve karar ve kararların yorumu ile geçerliliği, Cezai Konularda Polis ve Adli İşbirliği başlığı altındaki sözleşmelerin yorumu ile bu sözleşmelerin uygulanması için alınan önlemlerin yorumu ve geçerliliği hakkında ön karar verme yetkisine sahiptir.³⁶⁵ ABAD’a Amsterdam Antlaşması ile 3. sütun konularında ilk kez verilen bu yetki ile üye ülkelerdeki mevzuatın yakınlaştırılması hususunda güçlü bir irade ortaya konulmuştur. Ancak, AB vatandaşlarının 3. sütun konuları bakımından doğrudan ABAD nezdinde dava açma hakları bulunmaması hususunda bir değişiklik yapılmamıştır.

366

dDiğer yandan, Amsterdam Antlaşması'na ek bir protokol ile Schengen müktesebatı AB yasal çerçevesinin bir parçası haline getirilmiştir.³⁶⁷ Schengen Uygulama

³⁶¹ AB Antlaşması (Amsterdam Antlaşması ile değişik) madde 34/2-(c).

³⁶² AB Antlaşması (Amsterdam Antlaşması ile değişik) madde 34/2-(c).

³⁶³ AB Antlaşması (Amsterdam Antlaşması ile değişik), madde 34/2(b).

³⁶⁴ European Commission, *Commission report to the Council and the European Parliament: based on Article 10 of the Council Framework Decision of 19 July 2002 on combating trafficking in human beings*, COM (2006) 187 final, Brussels, 2006, s.4.

³⁶⁵ AB Antlaşması (Amsterdam Antlaşması ile değişik), madde 35.

³⁶⁶ AB Antlaşması (Amsterdam Antlaşması ile değişik), madde 29.

Sözleşmesi'nin AB'nin parlamenter ve yasal denetimine tabi hale gelmesi; Sözleşmenin ortak sınırların kontrolü, sınır aşan suçlarla mücadele ve iltica hususlarını içermesi sebebiyle insan ticareti ile mücadele bakımından önem arzeder.³⁶⁸

1999 yılında, Amsterdam Antlaşmasında ortaya konan hedefleri gerçekleştirmek için Tampere Zirvesi yapılmış ve bu zirvede insan ticareti ile mücadeleye dair amaçlara değinilmiştir.³⁶⁹ Zirve Başkanlık Bildirgesi 23. Paragrafa göre; Zirve, özellikle insan ticaretine ve göçmenlerin ekonomik istismarına angaje olanlarla savaşmak suretiyle yasadışı göçe karşı kaynağında mücadele etmeye kararlıdır. Üye devletler ve EUROPOL, suç şebekelerinin tespiti ve imhası için çaba sarfetmelidir.³⁷⁰ İnsan Ticaretinin tüm türleriyle mücadele için kaynak ve transit ülkelerle işbirliğinin geliştirilmesi ve bilgilendirme kampanyaları yapılması istenilmiştir.³⁷¹ Sınır aşan yönü itibariyle insan ticaretin engellenmesi için gerektiğinde Europol ile işbirliği içinde ortak

---

³⁶⁷ 11997D/PRO/02, Protocol annexed to the Treaty on European Union and to the Treaty establishing the European Community - Protocol integrating the Schengen acquis into the framework of the European Union, OJ C 340, 1997, s. 93.

³⁶⁸ Schengen Sözleşmesi, Almanya, Fransa, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'un kişilerin serbest dolaşımını sağlamak amacıyla 1985 yılında ortak sınırlarındaki kontrolleri kademeli olarak kaldırmak hususunda anlaşmaları neticesinde doğmuştur. Sınırların kademeli kaldırılması üye ülkeler arasında insan tacirlerinin dolaşımını kolaylaştırmakla birlikte bu alanda ortak mücadeleye dair gerekliliğin güçlenmesine yol açmıştır. 1990 yılında ise Sözleşmenin uygulanmasını sağlamak için Schengen Uygulama Sözleşmesi kabul edilmiştir. Schengen Uygulama Sözleşmesinin amaçları arasında dış sınırların geçilmesine dair ortak kurallar oluşturmak, bir üye devletten diğerine insan ticaretinin de içinde yer aldığı bazı suçlar bakımından sıcak takip ve izleme hakkı, ulusal yargı, gümrük ve polis güçleri arasında işbirliği vardır. - *Convention implementing the Schengen Agreement of 14 June 1985 between the Governments of the States of the Benelux Economic Union, the Federal Republic of Germany and the French Republic on the gradual abolition of checks at their common borders*, 1990.

³⁶⁹

³⁷⁰ European Council, *Presidency Conclusions*, Tampere European Council, 15–16 October 1999, para. 23.

³⁷¹ *Ibid*, madde 22.

soruşturma takımlarının oluşturulması öngörülmüştür.³⁷² Ancak, bu zirvede insan ticareti daha çok yasadışı göçün bir sonucu olarak ele alınmıştır.³⁷³

Amsterdam Antlaşması'nın yürürlüğe girdiği bu dönemde insan ticaretiyle mücadeleyle yönelik bakış açısı değişmeye başlamıştır. Mağdurların korunmasına yönelik düzenlemeler yapılmasına rağmen odak noktası suçluların cezalandırılması olmaya devam etmiştir.³⁷⁴ Bu dönemde, insan ticaretinin ağır bir insan hakları ihlali olarak kabul edildiğini ve bir insan hakları meselesi olarak görülmeye başlandığını söylemek mümkünse de bu yaklaşım yasal metinlere gerektiği gibi yansımamıştır.

1.2.2. Amsterdam Antlaşması Çerçevesindeki Avrupa Birliği Önlemleri

1.2.2.1. Doğrudan İnsan Ticaretiyle Bağlantılı Önlemler

Amsterdam Antlaşması temelinde insan ticaretiyle doğrudan bağlantılı en önemli gelişme, 2002 tarihli İnsan Ticaretiyle Mücadeleye dair Çerçeve Karar'ın kabulüdür.³⁷⁵ Çerçeve Karar Konsey'de oybirliği ile kabul edilmeyi gerektiren üçüncü sütun usulüne göre 1997 tarihli ortak eylemin yerini almak üzere 2002 yılında kabul edilmiştir. Palermo Protokolü üzerine bina edilmiştir ve insan ticaretini cezalandırma ve uygun yaptırımlar belirlenilmesi hususunu düzenleyerek Palermo Protokolünü AB hukukuna aktarma amacı taşır.³⁷⁶

Çerçeve Karar'daki en çarpıcı yenilik dibacesinde insan ticaretinin ciddi bir temel insan hakları ihlali olarak kabul edilmesidir. Buna göre:³⁷⁷

---

³⁷² *Ibid*, madde 43-45.

³⁷³ Christal MOREHOUSE, 2009, s.181.

³⁷⁴ Bkz. 2001/514/JHA sayılı Konsey Kararı ve 2002/629/JHA sayılı Çerçeve Karar.

³⁷⁵ 2002/629/JHA: Council Framework Decision of 19 July 2002 on combating trafficking in human beings, Official Journal L 203, s.1-4, 2002.

³⁷⁶ 2002/629/JHA, *Dibace*, para. 4, 6.

³⁷⁷ 2002/629/JHA *Dibace* para. 3.

“İnsan ticareti, temel insan hakları ve insan onurunun ciddi ihlallerini kapsar ve şiddet, tehdit, borç esareti ve cebrin yanı sıra savunmasız kişilerin aldatılması ve kötüye kullanılması gibi acımasız uygulamaları içerir.”

Şu halde, Çerçeve Karar’da insan ticaretini yasağının AKİTS’in kabulünden önce AB tarafından bir temel hak olarak korunması gerekliliğinin teyit edildiği söylenebilir. İnsan ticareti burada bir insan hakları meselesi olarak görülmüştür. Ancak, aşağıda inceleneceği üzere Çerçeve Karar’ın içeriğinin bu kabulü yeterli düzeyde karşıladığını söylemek güçtür.

Ticaretle Mücadeleye dair Çerçeve Karar toplam 11 maddeden oluşur. İlk maddesinde insan ticaretinin tanımı yapılan Çerçeve Karar; cezaların belirlenmesi, tüzel kişilerin sorumlulukları ve uygulanacak yaptırımlar, yargı yetkisi ve soruşturma ile mağdurların korunmasına yönelik hükümler içerir.³⁷⁸

Çerçeve Karar madde 1’de insan ticareti şu şekilde tanımlanmıştır:³⁷⁹

“Her bir devlet aşağıdaki fiillerin cezalandırılması için gerekli önlemleri almalıdır:

Bir kişinin üzerindeki kontrolün değiştirilmesi ve transferi dahil istihdamı, taşınması, transferi, barındırılması ve müteakiben alınması, ki şu yollarla gerçekleştirilir:

(a) kaçırma dahil, cebir, zor kullanımı veya tehdit,

(b) hile veya aldatma

---

³⁷⁸2002/629/JHA, madde 3, 4, 5, 6, 7.

³⁷⁹ 2002/629/JHA, madde 1.

(c) kişinin kötüye kullanılma ya boyun eğmekten başka gerçek veya kabul edilebilir bir alternatifini olmaksızın yetkinin veya bir savunmasızlık durumunun kötüye kullanılması,

(d) bir başka kişi üzerinde kontrol sahibi olan bir kişinin rızasını elde etmek için fayda veya ödemelerin alınması veya verilmesi,

en azından zorla veya zorunlu çalıştırma yahut hizmet alma, kölelik veya köleliğe benzer uygulamalar ya da kulluk dahil kişinin emek ve hizmetini sömürü amacıyla,

pornografi dahil cinsel sömürünün diğer türlerini veya kişilerin fahişeleştirilmek suretiyle sömürülmesini amacıyla.”

İnsan ticaretinin Çerçeve Karar’da bu şekilde ortak bir tanımının yapılması, üye devletlere insan ticareti vakalarının tespitinde yardımcı olacaktır ve böylece üye devletlerin iç hukuklarında yahut sınırları dışında tacirlerin soruşturulması ve kovuşturulmasında işbirliği kolaylaşacaktır. Çerçeve Karar’da kendisinden önce kabul edilen Palermo Protokolü’nde yer alan tanım benimsenmiştir ve yapılan bu tanım aynı bileşenleri içerir.³⁸⁰

Üye devletler, insan ticareti tanımında yer alan fiiller bakımından ölçülü ve caydırıcı cezalar belirlemelidir ve verilecek ceza belirli şartlar altında 8 yıl hapis cezasından az olmamalıdır.³⁸¹ Etkin, orantılı, caydırıcı cezalar kişiyi temel haklarından yoksun bırakan bu suçun cezalandırılması için yürürlüğe konulmalıdır. Bir tüzel kişinin organı olarak veya bireysel olarak tüzel kişi lehine hareket eden herhangi bir kişi insan

---

³⁸⁰ Palermo Protokolü, madde 3-a.

³⁸¹ 2002/629/JHA, madde 3.

ticareti suçu işlenmesi halinde ilgili tüzel kişi sorumlu tutulacaktır.³⁸² Çerçeve Karar'a göre suçların soruşturulması mağdur tarafından yapılan şikayete bağlı kalmamalı; re'sen soruşturulmalıdır.³⁸³ Özellikle çocuklar savunmasız mağdurlar olarak görülmeli ve hem ailelerine hem de kendilerine gerekli yardım sağlanmalıdır.³⁸⁴

Diğer yandan, Çerçeve Karar kapsam itibariyle daha geniş bir uygulama alanına sahiptir.³⁸⁵ Palermo Protokolünde insan ticaretinin sınıraşan nitelikte olması ve organize suç grupları tarafından işlenmesi gerektiği düzenlenmiş, ancak Çerçeve Karar'da böyle bir sınırlandırmaya yer verilmemiştir.³⁸⁶ Sonradan kabul edilen AKİTS ile Çerçeve Karar bu hususta paralellik gösterir.³⁸⁷

Çerçeve Karar'da yer alan insan ticareti mağdurlarına ilişkin hükümler oldukça yetersizdir. Yetişkin mağdurlar bakımından koruma ve yardıma ilişkin sadece tacir hakkında soruşturma başlatılması için mağdurun şikayetine gerek duyulmamasına ilişkin düzenleme mevcuttur.³⁸⁸ Çocuk mağdurlar bakımından ise üye devletlerin çocuk mağdurlara ve ailelerine uygun yardımı sağlayabilmek için gerekli önlemleri alması gerekliliğinden bahsedilmiştir.³⁸⁹

Konsey'in insan ticaretiyle mücadele bakımından bu dönem boyunca yaklaşımı suçluların cezalandırılmasına yöneliktir. Birliğin iç güvenliğinin sağlanmasına yönelik güvenlikçi bir yaklaşım benimsemiştir. Tüzel kişilerin de cezalandırılabilmesi, cezaların belirlenmesi bakımından kesin asgari kurallar getirilmesi, soruşturmanın mağdurun şikayetine dayalı olmaksızın re'sen yapılabilmesi hususları dikkate alındığında Çerçeve

---

³⁸² 2002/629/JHA, madde 4.

³⁸³ 2002/629/JHA, madde 7/1.

³⁸⁴ 2002/629/JHA, madde 7/2-3.

³⁸⁵ 2002/629/JHA, madde 6.

³⁸⁶ Palermo Protokolü, madde 4.

³⁸⁷ AKİTS, madde 2.

³⁸⁸ 2002/629/JHA, madde 7/1.

³⁸⁹ Çerçeve Karar madde. 7/2-3.

Karar, Palermo Protokolünün ceza adaletine odaklı yaklaşımını önemli ölçüde genişletmiştir.³⁹⁰ Buna mukabil çerçeve karar mağdur haklarına dair dar kapsamlı ve zayıf hükümler içermektedir. Mağdurların ülkelerine geri gönderilmesi, ticaretin önlenmesi ve kanun yollarına ilişkin hükümlere yer verilmemiştir. AB, çerçeve karardaki bu eksikliklerin farkına varmış ve değişim Lizbon Anlaşması sonrası 2011 yılında hazırlanan Direktif ile gelmiştir.

Amsterdam Antlaşması temelinde gerçekleştirilen bir başka önlem STOP Programı'nın uzatılmasıdır.³⁹¹ STOP-II olarak adlandırılan ve çocukların cinsel istismarı ve insan ticareti ile mücadeleden sorumlu kişiler için değişim, teşvik ve eğitim programı oluşturmak amacıyla kabul edilen 2001/514/JHA sayılı Konsey Kararı'nın ilk programdan ayrılan en çarpıcı yönü 3. maddesinde yapılan değişikliktir. Buna göre:³⁹²

“... 2. Bu program, hakimler, savcılar, kolluk yetkilileri, kamu göç ve sosyal hizmet yetkilileri, araştırmacılar ve yardım kuruluşlarının temsilcileri gibi mağdurlara yardım, çocukların cinsel sömürüsü ve insan ticaretiyle mücadele ile engellenmesinden sorumlu kişiler içindir.”

İnsan ticareti mağdurlarıyla sorumlu kişilerin sadece ilgili vakaları soruşturmakla görevli olmadığı; aynı zamanda mağdurlara yardımdan ve ticaretin önlenmesinden de sorumlu olduğuna ilişkin bu vurgusuyla STOP-II Programı çerçevesinde insan ticareti tüm boyutlarıyla ele alınmış ve bir insan hakları problemi olarak görülmüştür.

---

³⁹⁰ Anne T. GALLAGHER, *The International Law of Human Trafficking*, Cambridge University Press, Cambridge, 2010, s.98.

³⁹¹ 2001/514/JHA, Council Decision of 28 June 2001 establishing a second phase responsible for combating trade in human beings and the sexual exploitation of children, OJ L 186/7 (7/7/01), s. 7–10.

³⁹² 2001/514/JHA, madde 3.

1.2.2.2. Dolaylı Olarak İnsan Ticaretiyle Bağlantılı Önlemler

Amsterdam Antlaşması temelinde 2001 yılında Mağdurların Ceza Yargılamasında Bulunuşuna Dair Çerçeve Karar kabul edilmiştir.³⁹³ Bu Çerçeve Karar, insan ticaretine ilişkin doğrudan bir hüküm içermese de tüm mağdurlar bakımından yapılan genel bir düzenleme olarak insan ticareti mağdurlarını da kapsar. Tüm suç mağdurlarının asgari düzeydeki haklarını belirlemiştir. Üye devletlerden mevzuatlarını mağdurlara yüksek düzeyde koruma sağlamak amacıyla yakınlaştırmaları istenmiştir.³⁹⁴

2001/220/JHA sayılı Çerçeve Karar, 2. maddesinde ceza yargılamasında mağdurlara onurlarına uygun şekilde davranılması ve onların insan haklarına saygı gösterilmesi gerekliliğine yer vermiştir. Mağdurların insan haklarını temel alan bu yaklaşım Birlik'in değişen önceliklerini göstermek açısından önemlidir. Üye devletler, mağdurların dinlenmesini sağlamalı ve sadece gerektiğinde onları sorgulamalıdır.³⁹⁵ Mağdurlara ücretsiz danışma sağlanmalı, misilleme ihtimaline karşı kendileri ve ailelerini korumalı, yargılama sırasında mağdurların etkin şekilde korunmalarını kolaylaştırmak için aralarındaki işbirliğini geliştirmelidir.³⁹⁶

2001/220/JHA sayılı Çerçeve Karar, AB düzeyinde mağdur haklarına ilişkin ilk enstrüman olduğundan yasal çerçevenin oluşturulmasına katkı sağlamıştır. Ancak daha çok mağdurların ceza yargılamasına katılımı açısından hükümler içerdiği için yeterli düzeyde koruma sağladığını söylemek mümkün değildir.

Bu dönemde dolaylı olarak insan ticaretiyle bağlantılı bir başka önlem AT Antlaşması'nın yasadışı göç ve ikamete ilişkin Konsey'e verdiği önlemler alma

³⁹³ 2001/220/JHA: Council Framework Decision of 15 March 2001 on the standing of victims in criminal proceedings, OJ L 82, 22.3.2001, s. 1–4

³⁹⁴ 2001/220/JHA, Dibace, para. 4.

³⁹⁵ 2001/220/JHA, madde 3.

³⁹⁶ 2001/220/JHA, madde 4, 8, 12.

yetkisine dayanılarak kabul edilen 2004 tarihli Oturum İzni Direktifi'dir. Bu direktif, halen yürürlükte olması dolayısıyla aşağıda insan ticaretine ilişkin hukuki tasarruflar başlığı altında incelenecektir.

1.3. Lizbon Antlaşması Bünyesindeki Gelişmeler

1.3.1. Lizbon Antlaşmasının Getirdikleri

1.3.1.1. Genel Olarak

1 Aralık 2009 tarihinde Lizbon Antlaşması'nın kabulüyle sınıraşan suçlar bakımından AB hukuk kurallarının gelişimi yeni bir ivme kazanmıştır. Lizbon Antlaşması, Avrupa Birliğini Kuran Antlaşma (ABA) ve Avrupa Topluluğu Antlaşması'na (ATA) köklü değişiklikler getirmiştir. Lizbon sonrası her iki Antlaşma sırasıyla; Avrupa Birliği Anlaşması (ABA) ve Avrupa Birliğinin İşleyişi Hakkındaki Antlaşma (ABİHA) şeklinde isimlendirilmiştir.³⁹⁷ Lizbon Antlaşması'nın getirdiği en önemli değişim önceki antlaşmalarda yer alan sütun sisteminin ortadan kaldırılmasıdır. ABİHA, Konsey üyelerinin nitelikli çoğunluğunu yeterli gören bir oylama sistemine tabidir. Böylece cezai konularda AB meselelerine dair artık nitelikli çoğunlukla karar verilebilecektir.³⁹⁸ Tek bir üye devlet cezai konularda polis ve yargısal işbirliği konularının yer aldığı ve oybirliği gerektiren eski 3. sütun konularındaki önlemlerin kabulünü engelleyemeyecektir.³⁹⁹

---

³⁹⁷ *Consolidated version of the Treaty on European Union*, Official Journal C 326, 26/10/2012 ve *Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union*, Official Journal C 326 , 26/10/2012.

³⁹⁸ ABİHA, madde 238.

³⁹⁹ ABİHA, madde 82.

Sütun sisteminin kaldırılması aynı zamanda Avrupa Parlamentosu'nun insan ticaretiyle mücadeledeki rolünü artırmıştır. Lizbon Antlaşmasının yürürlüğe girmesinden önce insan ticaretinin de içinde yer aldığı cezai meselelerde polis ve yargısal işbirliği alanında Parlamento daha çok danışma organı niteliğindedir. Komisyon veya üye devletlerin yaptığı tekliflerin Konsey'de yasalaşması şeklinde gerçekleşen usul yerini Konsey ve Parlamentosunun beraber rol aldığı olağan yasama usulüne bırakmıştır.⁴⁰⁰

Amsterdam Antlaşması, Özgürlük, Güvenlik ve Adalet alanının oluşturulmasını öngörmüş ve Adalet ve İçişlerinde İşbirliği alanında yer alan vize, göç, sığınma ve kişilerin serbest dolaşımı gibi konuları Avrupa Topluluğu Antlaşmasına taşımıştı. ABİHA, bu ayrımı da kaldırmıştır. ABİHA V. Başlık altında özgürlük, güvenlik ve adalet alanını düzenlemiş ve sınır kontrolleri, vize, göç, iltica ve hukuki konularda adli işbirliği, cezai konularda adli işbirliği, polis işbirliği konularının tamamı bu başlık altında birleştirilmiştir.

İnsan ticaretine hem ABİHA Bölüm 2'de Sınır Kontrolleri, İltica ve Göç Konusundaki Politikalar başlığı altında ve hem de Bölüm 4'te Cezai Konularda Adli İşbirliği başlığı altında yer verilmiştir.⁴⁰¹ Diğer yandan, aşağıda ayrıntılı şekilde inceleneceği üzere, Lizbon Antlaşması'nın kabulü ile insan ticareti yasağına bir temel hak olarak yer veren ABTHŞ hukuken bağlayıcı hale gelmiştir.

ABİHA 79. maddeye göre:

“ Birlik, her aşamada, göç hareketlerinin etkin yönetimini, üye devletlerde yasalara uygun olarak ikamet eden üçüncü ülke uyruklarına adil muamelede bulunulmasını ve yasadışı göçün ve insan ticaretinin önlenmesi ve bunlarla mücadele

---

⁴⁰⁰ ABİHA, madde 294. Ortak Karar usulü artık AB'nin olağan yasama usulü haline gelmiştir.

⁴⁰¹ ABİHA, Bölüm 2, madde 79 ve ABİHA Bölüm 4, madde 83.

edilmesi için daha sıkı tedbirler alınmasını sağlamak amacıyla, ortak bir göç politikası geliştirir. “

ABİHA madde 79/2 'göre:

“1. paragrafın amaçları doğrultusunda, Avrupa Parlamentosu ve Konsey, olağan yasama usulü uyarınca hareket ederek aşağıdaki alanlarda tedbirler kabul eder: ...d) özellikle kadın ve çocuk ticareti olmak üzere, insan ticaretiyle mücadele.”

Görüldüğü üzere; ABİHA madde 79 insan ticaretiyle mücadeleye değinirken ortak bir göç politikasının geliştirilmesini hedeflemiştir. Lizbon Antlaşması öncesinde insan ticareti; sadece cezai konularda kolluk işbirliğinin bir boyutu olarak görülmüş ve bir göç meselesi olarak ele alınmamıştı. Lizbon Antlaşmasının getirdiği bu değişiklikle insan ticareti sorunu artık AB Göç yasal çerçevesi altında düzenlenerek ortak göç politikasının bir parçası haline gelmiştir.⁴⁰²

ABİHA madde 83'e göre;

“Avrupa Parlamentosu ve Konsey, olağan yasama usulü uyarınca hareket ederek, direktifler vasıtasıyla, sınır ötesi boyutu olan ciddi suç alanlarında, suçların niteliği veya etkisinden ya da bunlarla ortak bir temelde mücadele edilmesine ilişkin özel bir ihtiyaçtan dolayı, bu suçların ve yaptırımların tanımlanmasına ilişkin asgari kuralları belirleyebilir.

Söz konusu suç alanları şunlardır: terörizm, insan ticareti ve kadınlarla çocukların cinsel istismarı, yasa dışı uyuşturucu ticareti, yasa dışı silah ticareti, kara para aklama, yolsuzluk, ödeme araçları sahteciliği, bilişim suçları ve örgütlü suçlar. “

ABİHA madde 83, özellikle insan ticaretini de kapsayan sınıraşan nitelikteki önemli suç alanlarında asgari kuralları belirleme hususunda Konsey ve Avrupa Parlamentosunu yetkilendirmiştir. Direktifler vasıtasıyla, ulusal ceza kanunları ve

---

⁴⁰² Lehte ROOTS, “The Impact of The Lisbon Treaty on the Development of EU Immigration Legislation”, *Croatian Yearbook of European Law and Policy*, Vol. 5., s.261-281, 2009, s.264.

usullerinin yakınlaştırılması hedeflenmiştir. Zira, özellikle insan ticaretinin de dahil olduğu organize suçlarla mücadelede bireysel mücadelenin yetersiz kalacağı anlaşılmıştır.

İnsan Ticaretine dair düzenlemelerin direktif şeklinde yapılacak olması mücadelenin daha etkin bir şekilde yapılmasının yolunu açmıştır. Bu bağlamda; çerçeve kararların kabulü için oybirliği gerekirken yerini alan direktiflerin Konsey’de kabul edilmesi için nitelikli çoğunluğun yeterli olması Komisyon’un elini güçlendirmiştir. Aynı zamanda, direktiflerin doğrudan etkisi olduğu için üye devletler iç hukuklarında doğru bir şekilde gereklerini yerine getirmediklerinde bireyler ulusal mahkemeler önünde bunu dava konusu yapabilecektir.⁴⁰³ Ayrıca Komisyon, Adalet Divanı nezdinde ihlal prosedürünü işletebileceği gibi; ulusal mahkemeler de Direktifin uygulanmasına dair belirsizlik söz konusu olduğunda ön karar usulü yoluyla Adalet Divanı’na başvurabilecektir.

Sonuç olarak, Lizbon Antlaşması’nın getirdiği önemli düzenlemelerle insan ticaretiyle mücadelede kaydadeğer gelişmeler yaşanmıştır. İnsan ticareti, hem AB göç politikasının bir parçası haline gelmiş hem de mücadele edilmesi gereken ciddi bir sınıraşan suç olarak görülmüştür. Çerçeve kararların yerini direktiflerin alması insan ticaretiyle mücadeleye dair önlemlerin AB düzeyinde hem daha kapsamlı şekilde alınmasını hem de üye ülkelerdeki uygulamaların daha etkili şekilde denetlenmesini sağlamıştır. Üye ülkeler arasındaki işbirliği daha ileri düzeye taşınmıştır. Nitekim, bu dönemde insan ticareti tüm unsurlarıyla birlikte ele alınarak bütünsel bir yaklaşım gösterilmiştir. İnsan ticaretinin en çok ihmal edilen boyutu olan mağdurların korunması hususunda güçlü düzenlemeler yapılmıştır.

---

⁴⁰³ Bkz. European Court of Justice, *Judgment of the Court of 4 December 1974. - Yvonne van Duyn v Home Office. - Reference for a preliminary ruling: High Court of Justice, Chancery Division - United Kingdom. - Public policy. - Case 41-74.*

1.3.1.2. AB Temel Haklar Şartına İlişkin Gelişmeler

2000 yılında Nice Zirvesinde, diğerlerinin yanında, 1950 tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini temel alan Avrupa Birliği Temel Hakları Şartı kabul edilmiştir.⁴⁰⁴ ABTHŞ, hem dolaylı olarak hem de doğrudan insan ticaretine ilişkin düzenlemeler içermektedir. Dolaylı olarak, Şartın 1 ve 2. maddeleri insan onuru ve yaşam hakkını düzenler. Buna göre; “İnsan onuruna dokunulamaz ve herkes yaşam hakkına sahiptir.” 3. ve 4. maddeler ise her bireyin fiziksel ve zihinsel dokunulmazlığını güvence altına alır ve işkence, insanlık dışı ve aşağılayıcı muameleyi yasaklar. Bunlar, insan ticaretine maruz kalındığında bireyin ihlal edilen haklarıdır.

Doğrudan olarak, Şart insan ticaretinin korunmasına dolaylı şekilde hizmet eden bu temel hakların da ötesine geçerek münhasıran insan ticareti, kölelik, kulluk ve zorla çalıştırmayı 5. maddesinde yasaklamıştır:

“Kimse kölelik ya da kulluğa tabi tutulamaz.

Kimse zorla çalıştırılmaz veya zorunlu çalışmaya tabi tutulamaz.

İnsan ticareti yasaktır.”

AB Temel Haklar Şartının yasal statüsü Avrupa Anayasal Antlaşması hazırlama sürecinin sonucu beklenerek kasıtlı olarak belirsiz bırakılmış ve dahil edildiği referandum sonucu reddedilmesiyle Şart bağlayıcılık kazanamamıştır.⁴⁰⁵ Ancak, Lizbon Antlaşmasının kabulü sonucu; AB Antlaşması 6. maddesinde yer verilen “AB Temel Haklar Şartı antlaşmalarla aynı hukuki niteliktedir” şeklinde düzenlemeyle Şart hukuken bağlayıcı hale gelmiştir. AB Antlaşmasına bir bütün olarak dahil edilmese de

⁴⁰⁴ *Charter of Fundamental Rights of the European Union*, Official Journal C 326, 26.10.2012, s. 391–407.

⁴⁰⁵ Paul CRAIG and Gráinne de BURCA, *EU Law: Text, Cases, and Materials*, Oxford University Press, Fifth Edition, Oxford, 2011, s.394.

böylece, insan ticaretini yasaklayan 5. madde dahil şarttaki tüm hükümler etkin şekilde işlerlik kazanmıştır.

ABTHŞ'nin insan ticaretiyle mücadeleye dair hususlarda ne şekilde uygulanacağını irdelemek gerekir.⁴⁰⁶ ABTHŞ madde 51'de Şartın uygulama alanına dair bir takım sınırlamalar getirilmiştir. Buna göre Şart, sadece AB kurumları ve üye devletler AB hukukunu uyguladıklarında uygulanır; ulusal düzeyde yeni haklar yaratmaz.⁴⁰⁷ Bir husus AB Hukukunun kapsamına girmediği takdirde; ABTHŞ, üye devletler ve ulusal mahkemeleri açısından bağlayıcı olmayacaktır. ABAD da AB hukukunun kapsamına girmeyen bir hususta ilgili üye devlet hakkında ihlal kararı veremeyecektir. Bu durumda, AB hukuku ile ilgili olmayan ve bir temel hakkı ilgilendiren hususlarda AİHS yahut diğer uluslararası düzenlemelerin uygulanması söz konusu olacaktır.

Hak ve Prensiplerin yorumu ve kapsamına dair ABTHŞ madde 52/3'e göre:

“Şart, AİHS tarafından güvence altına alınan haklara karşılık gelen haklar içerdiği ölçüde, bu hakların anlamı ve kapsamı Sözleşmede (AİHS) ortaya konulanlarla aynı olacaktır. Bu hüküm, Birlik Hukukunun daha kapsamlı koruma sağlamasını engellemez.”

Görüldüğü üzere; Şart, yer verdiği temel hak AİHS'de de düzenlenmişse AİHS'yi referans almaktadır. Dolayısıyla ilgili temel hakkın anlam ve kapsamına dair AİHM içtihatları Şart'ın uygulanmasında da göz önünde bulundurulacaktır. Kölelik ve zorla çalıştırma yasağı her iki enstrümanda da yer almasına rağmen insan ticareti yasağına dair AİHS'de doğrudan bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak AİHM'nin insan ticaretinin kölelik ve zorla çalıştırma yasağını ele alan AİHS madde 4'ün kapsamı içerisinde olduğuna dair içtihadı dolayısıyla AİHM tarafından insan ticareti bakımından

---

⁴⁰⁶ Bkz. GÖÇMEN, 2014, s.12-17.

⁴⁰⁷ ABTHŞ, madde 51.

üye devletlere getirilen yükümlülükler Şartın yorumunda da dikkate alınacaktır.⁴⁰⁸ Ancak bu durum Birlik Hukukunun daha yüksek bir koruma düzeyi getirmesine engel olmayacaktır.

ABTHŞ madde 52/7'ye göre Şart'ın yorumunda yol gösterici bir rol oynaması için hazırlanan *Açıklamalar*⁴⁰⁹, Birlik ve üye devlet mahkemeleri tarafından göz önünde bulundurulmalıdır. Açıklamalar, Şart'ta yer alan insan ticareti yasağının doğrudan insan onurundan kaynaklandığı belirterek organize suçlara dair son gelişmelerin dikkate alınmasını istemiştir. Schengen Uygulama Sözleşmesindeki ve 2002 tarihli İnsan Ticaretiyle Mücadeleye Dair Çerçeve Karar'daki insan ticareti tanımlarına, Schengen Uygulama Sözleşmesinin üye devletlerin yasadışı göç şebekelerine uygun cezai yaptırım öngörmelerini düzenleyen 27. maddesine atıfta bulunmuştur.⁴¹⁰ Bu durumda ilgili tanımlar Şart'ın yorumlanmasında dikkate alınacaktır. 2011/36/EU sayılı Direktif, 2002 tarihli Çerçeve Karar'ın yerini aldığından; Direktif'teki insan ticareti tanımı referans alınacaktır.⁴¹¹

ABTHŞ'de insan ticaretine münhasıran yer verilmesi AB'nin insan ticaretiyle mücadeleyle verdiği önemi ortaya koymuştur. ABTHŞ'nin bağlayıcı hale gelmesi AB'nin insan ticareti yasağını bir “*temel hak*” olarak gördüğünün en somut göstergesi olmuştur. Nitekim, 2011 yılında kabul edilen 2011/36/EU Direktifi insan ticareti yasağı ve diğer temel haklar hususunda ABTHŞ'ye atıf yapmıştır.

---

⁴⁰⁸ *Rantsev v. Cyprus and Russia*, para.282. Rantsev davasında açıklandığı üzere bu yükümlülükler özetle; Üye devletlerin insan ticaretiyle mücadele etmek için uygun yasal ve idari çerçeveyi oluşturmaları, ticaret mağdurlarını veya potansiyel mağdurları korumak için operasyonel önlemler almaları, insan ticareti vakalarını soruşturmaları ve diğer devletlerle işbirliği yapmaları şeklindedir. (*Rantsev v. Cyprus and Russia*, para. 283-289)

⁴⁰⁹ 2007/C 303/02, *Explanations relating to the Charter of Fundamental Rights*, Official Journal C303, 2007

⁴¹⁰ *Explanations relating to the Charter of Fundamental Rights*, Explanation on Article 5.

⁴¹¹ 2011/36/EU, madde 21.

1.3.2. Lizbon Antlaşması Çerçevesinde Avrupa Birliği Önlemleri

Lizbon Antlaşması temelinde gerçekleştirilen en önemli gelişme 2011 tarihli İnsan Ticaretinin Engellenmesi, Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkındaki 2011/36 sayılı Direktif'tir. 2002 tarihli İnsan Ticaretiyle Mücadeleye Dair Çerçeve Karar'ın yerini alan ve alanı kapsamlı şekilde ele alan bu Direktif aşağıda hukuki tasarruflar başlığı altında incelenecektir. Aynı şekilde Lizbon Antlaşması temelinde hazırlanan ve insan ticareti mağdurları dahil tüm mağdurları kapsayan hükümler içeren 2012/29/EU tarihli Mağdur Hakları Direktifi'ne de aşağıda değinilecektir.

AB, 2010-2014 yılları arasında, Lizbon Antlaşması'nın özgürlük, güvenlik ve adalet alanındaki eylem ve politikaları güçlendirmek için AB vatandaşlarının yararına sunduğu tüm fırsatların kullanılabilmesi amacıyla Stockholm Programı'nı başlatmıştır.⁴¹² Amaçlarından biri insan ticaretiyle mücadele olan Stockholm Programı'nda, insan ticaretinin insan hakları ve onurunun ihlallerini içeren çok ciddi bir suç olduğu vurgulanmış ve koordineli ve uyumlu bir politika izlenmesi gerektiği belirtilmiştir.⁴¹³ İnsan ticaretiyle mücadele, ticaretin engellenmesi ve mağdurların korunması amaçlarıyla yeni bir mevzuat ihtiyacından bahsedilmiş ve 3. ülkelerle işbirliği yapılması gerektiği üzerinde durulmuştur.⁴¹⁴

Stockholm Programı, Konsey'in bir AB İnsan Ticaretini Önleme Koordinatörü düzenlemesini hayata geçirmesini önermiştir.⁴¹⁵ Bu amaçla 2010 yılında ilk AB İnsan

---

⁴¹² European Council, *The Stockholm Programme – An open and secure Europe serving and protecting the citizen*, European Council, Official Journal of the European Union, 115/01, Volume 53, 4 May 2010, s.1-2.

⁴¹³ The Stockholm Programme, s.44.

⁴¹⁴ The Stockholm Programme, s.44, 45, 46.

⁴¹⁵ The Stockholm Programme, s. 46.

Ticaretini Önleme Koordinatörü, Komisyon tarafından seçilerek göreve başlamıştır.⁴¹⁶ Koordinatör, AB'nin koordineli ve ortak bir mücadele vermesini sağlamakla görevlendirilmiştir.⁴¹⁷

Lizbon Antlaşmasında, aynı zamanda Avrupa Savcılık Ofisi'nin ("ASO") kurulması da öngörülmüştür.⁴¹⁸ Konsey, bu ofisin yetkilerini oybirliği ile insan ticareti gibi sınırötesi suçlarla mücadele bakımından genişletebilecektir. ASO, suçluların yargılanması ve haklarında yasal sürecin işletilmesi amacıyla faaliyet gösterecektir.⁴¹⁹

2. İNSAN TİCARETİYLE MÜCADELEYE DAİR YÜRÜRLÜKTEKİ HUKUKİ TASARRUFLAR

AB, insan ticaretiyle mücadeleyi güçlendirmek için pek çok girişimde bulunmuştur. AB'nin değişen politik önceliklerine bağlı olarak mevcut yasal çerçeve aşama aşama şekillenmiştir. AB'nin entegrasyon sürecinin gelişimiyle paralel şekilde farklı karar alma süreçlerine tabi düzenlemeler kabul edilmiştir. Lizbon Antlaşması'nın kabulü sonrası kabul edilen 2011/36 sayılı Direktif alanı en kapsamlı şekilde ele alan hukuki tasarruftur.⁴²⁰ Bunun yanında, insan ticaretinin organize suç ve göç

⁴¹⁶ Press Release, IP/10/1715, 14 December 2010 <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_10_1715> [Erişim Tarihi: 09 Eylül 2019.]

⁴¹⁷ 2011/36/EU sayılı Direktif, koordineli ve konsolide bir Birlik stratejisi için, üye devletlerin İnsan Ticaretini Önleme Koordinatörü'nün görevlerini kolaylaştırmaları gerektiğine yer vermiştir. 2011/36/EU madde 20.

⁴¹⁸ 2017 yılında kuruluş kararı alınan AB Savcılık Ofisi'nin 2020 yılı itibariyle faaliyete başlaması planlanmıştır. Council Regulation (EU) 2017/1939 of 12 October 2017 implementing enhanced cooperation on the establishment of the European Public Prosecutor's Office ('the EPPO') ve <https://ec.europa.eu/info/law/cross-border-cases/judicial-cooperation/networks-and-bodies-supporting-judicial-cooperation/european-public-prosecutors-office_en> [Erişim Tarihi: 25 Kasım 2019.]

⁴¹⁹ ABİHA, madde 86.

⁴²⁰ 2011/EU/36 sayılı Direktifin yanında AB düzeyinde pek çok yasal ve politik düzenleme insan ticaretini ele almaktadır. Düzenlemelerin çeşitliliği ve karmaşıklığı nedeniyle Komisyon, tutarlı bir çerçeve sağlamak, öncelikleri belirlemek, boşlukları doldurmak ve bu şekilde Direktifi tamamlamak için AB Stratejisi'ni oluşturmuştur. AB

meselelerinin kapsamı içerisinde olması nedeniyle bu alanlardaki düzenlemeler de insan ticaretini ilgilendirmektedir.

2.1. İnsan Ticaretinin Engellenmesi, Mücadele ve Mağdurlarının

Korunması Hakkındaki 2011/36 sayılı Direktif

2011/36 sayılı Direktif⁴²¹, İnsan Ticaretiyle Mücadeleye Dair 2002/629/JHA sayılı Çerçeve kararın yerini almak amacıyla 2011 yılında kabul edilmiştir.⁴²² 2002 tarihli Çerçeve Karar'ın eksiklerini gidermek bakımından insan ticaretini tüm yönleriyle ele alan bir düzenleme yapma ihtiyacından doğmuştur. Nitekim Cecilia Malström, Direktifin kabulünün yöneldiği amaçları şu şekilde ifade etmiştir:⁴²³

Stratejisi multi-disipliner bir politik belgedir ve Direktifin uygulanmasını kolaylaştıracak somut önlemlere odaklanmayı amaçlamıştır. Üye devletler ve diğer aktörler için bağlayıcılığı olmayan destekleyici bir belgedir. Komisyon 5 öncelik alanı belirlemiştir: *Ticaret mağdurlarına yardım sağlanması, mağdurların tespit edilmeleri ve korunmaları, İnsan Ticaretinin Engellenmesi, Tacirlerin Yargılanması, Önemli aktörler arasında işbirliği ve koordinasyonun ilerletilmesi ve siyasi uyum, İnsan Ticaretinin tüm türlerine ilişkin artan kaygılara dair bilginin artırılması ve bu kaygılara etkili cevap verilmesi.*-European Commission, *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. The EU Strategy towards the Eradication of Trafficking in Human Beings 2012 - 2016*, Com (2012) 286 final, 2012.

AB, 2017 yılında Strateji'nin takibi ve daha somut adımların atılmasını sağlamayı amaçlayarak yeni bir tebliğ yayımlamıştır. Bu tebliğ, insan ticaretinin dayandığı iş modelini ve ticaret zincirini akamete uğratmak, mağdur haklarına daha iyi erişim sağlamak, AB içinde ve dışında koordineli ve konsolide bir çözüm sunmak gayesiyle hazırlanmıştır.-European Commission, *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council: Reporting on the follow-up to the EU Strategy towards the Eradication of trafficking in human beings and identifying further concrete actions*, COM/2017/0728 final, 2017.

⁴²¹ *Directive 2011/36/EU of the European Parliament and of the Council of 5 April 2011 on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims, and replacing Council Framework Decision 2002/629/JHA*, Official Journal L 101, 2011, s. 1–11.

⁴²² 2011/36/EU, madde 21.

⁴²³ European Commission Press release, Human trafficking: Commission welcomes Council adoption of stronger EU rules, IP/11/3332, 2011. - Cecilia Malmström/Commissioner for Home Affairs.

“Bu, kapsamlı ve daha etkin bir Avrupa ticaretle mücadele politikasına yönelik çok önemli bir adımdır. ...bugün kabul edilen iddialı kurallar, mağdurları koruyarak ve bu modern köleliğin arkasındaki suçluları cezalandırarak AB’yi insan ticaretine karşı uluslararası savaşta ön safta tutacaktır.”

Komisyon ilk olarak 2009 yılında mağdurların daha iyi korunması ve asgari cezai hükümler içeren yeni bir Çerçeve Karar teklifi hazırlamıştır.⁴²⁴ Ancak aynı yıl Lizbon Antlaşmasının yürürlüğe girmesiyle bu teklif geri çekilmiştir. Zira Lizbon Antlaşmasının sütun yapısını ortadan kaldırması sonucu artık cezai meselelerde işbirliğini ilgilendiren hususlarda da direktif çıkarılacaktır. Bu amaçla Komisyon aynı teklifi temel alarak Direktif önerisi hazırlamıştır.⁴²⁵

2011/36 sayılı Direktifin yasal dayanağı ABİHA, Bölüm 3’te Cezai Konularda Adli İşbirliği başlığı altındaki madde 82/2 ve Madde 83/1’dir. Direktif vasıtasıyla suç ve cezalara dair asgari kuralların belirlenmesi söz konusudur. İnsan ticaretine dair çıkarılan bu direktifle üye devletlerin mevzuatının yakınlaştırılması hedeflenmiştir. Cezai konularda adli işbirliğinin dayandığı temel ilke olan yargısal kararların karşılıklı tanınması da bu şekilde kolaylaşacaktır.⁴²⁶ Ancak bu asgari kuralların kabul edilmesi, üye devletlerin bireyler için daha yüksek düzeyde korumayı sürdürmelerine veya yeni bir koruma getirmelerine engel değildir.⁴²⁷

---

⁴²⁴ European Commission, *Proposal for a Council Framework Decision on preventing and combating trafficking in human beings, and protecting victims repealing Framework Decision 2002/629/JHA*, COM(2009) 136 final, Brussels, 2009.

⁴²⁵ European Commission, *Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on preventing and combating trafficking in human beings, and protecting victims, repealing Framework Decision 2002/629/JHA*, COM/2010/0095 final, Brussels, 2010.

⁴²⁶ ABİHA madde 82/2.

⁴²⁷ ABİHA madde 82/2.

2.1.1. İnsan Ticareti Tanımı, Rızanın Rolü, Kapsam

Direktif madde 2’de insan ticareti suçunun tanımı yapılır ve hangi fiillerin insan ticareti kapsamına gireceği belirlenir. Direktif madde 2 ’de insan ticareti aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

“1. Üye devletler aşağıdaki kasıtlı fiillerin cezalandırılabilmesini temin için gerekli önlemleri almalıdır:

Sömürü amacıyla, tehdit, zor kullanımı, diğer cebir türleri, kaçırma, hile, aldatma, yetkinin veya bir savunmasızlık durumunun kötüye kullanılması, bir başka kişi üstünde kontrol sahibi olan bir kişinin rızasını elde etmek için fayda veya ödemelerin alınması veya verilmesi yoluyla kontrolün transferi veya değiştirilmesi dahil bu kişilerin istihdamı, taşınması, transferi, barındırılması ve alınması,

2. Bir savunmasızlık durumu, ilgili kişinin istismara boyun eğmekten başka gerçek veya kabul edilebilir bir alternatifinin olmaması durumunu ifade eder.

3. Sömürü, asgari olarak, kişilerin fahişeleştirilmek suretiyle sömürülmesini veya cinsel sömürünün diğer türlerini, dilencilik dahil zorla çalıştırmayı veya hizmet almayı, kölelik veya köleliğe benzer uygulamaları, kulluk veya suç faaliyetlerinin sömürülmesi ya da organların alınmasını içerir.”

Direktifte sağlanan en önemli kazanımlardan biri daha geniş bir insan ticareti tanımının yapılmış olmasıdır. Büyük ölçüde 2000 tarihli Palermo Protokolü’ndeki tanım benimsenmiştir. 2002 tarihli Çerçeve Karar’daki tanıma ilaveten organların alınması,

suç faaliyetlerinin istismarı ve dilencilik istismar türleri arasında sayılmıştır.⁴²⁸ Suç faaliyetlerinin istismarından kasıt yankesicilik, mağaza hırsızlığı, uyuşturucu ticareti gibi suçlar ile mali kazanım sağlayan ve ceza gerektiren benzer eylemleri işleyen kişilerin istismarıdır.⁴²⁹ İstismar türlerinin bu şekilde çeşitlendirilmesi ve tadadi olarak sayılması AB'nin ortaya çıkan yeni insan ticareti türlerine uyum sağlayabilmesi ve buna uygun tedbirleri alabilmesine olanak sağlamıştır.⁴³⁰

Direktif, önceki düzenlemelerden farklı olarak savunmasızlık durumunu tanımlamıştır.⁴³¹ Ayrıca tehdit, cebir, hile, bir savunmasızlık durumunun istismarı gibi iradeyi sakatlayan hallerin varlığı halinde rızanın geçersiz olduğunu ancak çocuklar bakımından herhangi bir sınırlama olmaksızın her koşulda rızanın geçersiz olduğunu düzenlemiştir.⁴³² Direktifin uygulama kapsamına dair bir belirleme yapılmamıştır. Ancak, insan ticareti tanımında sınır geçişi ticaretin unsurları arasında sayılmadığından hem ülke içi hem de sınıraşan nitelikteki vakaların Direktif'in kapsamında olduğu sonucuna varılabilir.

Diğer yandan, Direktif'teki insan ticareti tanımı, yetki istismarı gibi muğlak kavramlara yer vermesi nedeniyle eleştirilmiştir. Zira, bu şekilde üye devletlerin kavramı farklı yorumlaması neticesinde ilgili ceza hükümlerinin harmonizasyonu zorlaşacak ve yargısal işbirliği zaafa uğrayacaktır.⁴³³

---

⁴²⁸ 2011/36/EU, madde 2.

⁴²⁹ 2011/36/EU, *Dibace*, para. 11.

⁴³⁰ Francesca GALLI, "The content and impact of approximation: The case of trafficking in human beings", *Approximation of substantive criminal law in the EU: The way forward*, F. Galli, & A. Weyembergh (Ed.), Editions de l'Université de Bruxelles, Brussels, s.189-218, 2013, s.209.

⁴³¹ 2011/36/EU, madde 2/2.

⁴³² 2011/36/EU, madde 2/4-5.

⁴³³ Elisavet SYMEONIDOU-KASTANIDOU, "Directive 2011/36/EU On Combatting Trafficking in Human Beings: Fundamental Choices and Problems of Implementation", *New Journal of European Criminal Law*, 7(4), 465–482, 2016, s.471.

2.1.2. Direktif Hükümleri ve Temel Kazanımlar

Direktif, insan ticareti alanında suç teşkil eden fiillerin tanımı ve yaptırımlarına dair asgari kuralları belirlemiştir.⁴³⁴ Sırasıyla tacirlerin cezalandırılması, mağdurların korunması ve ticaretin engellenmesine dair ortak kurallara cinsiyet perspektifini dikkate alarak yer vermiş ve böylece bütünsel bir yaklaşım ortaya koymuştur.⁴³⁵ Direktifin dibacesinde entegre, bütünsel ve insan hakları temelli bir yaklaşımın benimsendiği vurgulanmıştır.⁴³⁶ Daha güçlü bir engelleme, cezalandırma ve mağdurların korunması Direktif'in temel amaçları olarak gösterilmiştir.⁴³⁷

2.1.2.1. Tacirlerin Cezalandırılması

İlk 10 maddede tacirlerin yargılanmasına yönelik hükümler mevcuttur. İnsan ticareti suçuna dair minimum cezalar belirlenmiş ve tüzel kişilerin sorumluluklarına yer verilmiştir. İnsan ticareti amacıyla kullanılan araçlar ve elde edilen gelirlerin müsaderesi, soruşturmanın re'sen yapılması gerekliliği ve yargı yetkisinin kapsamına da değinilmiştir.⁴³⁸

Direktif, ulusal ceza hukukları bakımından koordinasyonu desteklemiştir. İnsan ticareti tanımı öngörerek ve cezaların alt sınırını belirleyerek asgari standartları ortaya koymuş ve bu şekilde harmonizasyonu güçlendirmiştir. 2002 tarihli Çerçeve Karar'da yer almamasına rağmen insan ticareti suçunun temel cezasının en az 5 yıl hapis cezası

---

⁴³⁴ 2011/36/EU, madde 1.

⁴³⁵ 2011/36/EU, *Dibace*, para. 7 ve madde 1.

⁴³⁶ 2011/36/EU, *Dibace*, para. 7.

⁴³⁷ 2011/36/EU, *Dibace*, para. 7.

⁴³⁸ 2011/36/EU, madde 8-10.

olması zorunluluğu bu amaçla Direktif'te düzenlenmiştir. Ağırlaştırıcı sebeplerin varlığı halinde ise 8 yıl olan asgari hapis cezası 10 yıla çıkarılmıştır.⁴³⁹

Üye devletlerden insan ticareti suçunun işlenmesinde kullanılan araçlar ve bu suç dolayısıyla elde edilen gelirlerin müsadere edilmesi için önlemler alınması istenilmiştir.⁴⁴⁰ Soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdurun şikayetine dayalı olmamalı ve hatta mağdur beyanını geri çekse de yargılama devam etmelidir.⁴⁴¹ Tüzel kişiler, bireysel olarak ya da tüzel kişinin bir organının parçası olarak hareket eden lider konumundaki kişilerin yararına işlenen insan ticareti suçundan sorumlu tutulabilmelidir.⁴⁴² Üye devletler, tüzel kişilere kamu yardımından mahrum bırakma, ticari faaliyetten geçici yahut sürekli men etme, yargısal denetim, yargısal tasfiye, suçun işlenmesinde kullanılan tesisleri sürekli veya geçici olarak kapatma gibi yaptırımlar uygulamalıdır.⁴⁴³ Ayrıca, insan ticaretine maruz kalmalarının doğrudan bir sonucu olarak mağdurlar işlemeye zorlandıkları suç teşkil eden fiillere iştirakleri dolayısıyla soruşturulmamalı ve cezalandırılmamalıdır.⁴⁴⁴ Bu husus aynı zamanda mağdurların korunmasına yönelik olduğundan aşağıda daha kapsamlı ele alınacaktır.

Üye devletlerin sadece kısmen ya da tamamen kendi topraklarında işlenen suçlar bakımından değil, aynı zamanda kendi vatandaşlarının bir başka ülkede işledikleri suçlar açısından da yargı yetkisi kullanmaları gerektiği 2002 tarihli Çerçeve Karar'da olduğu şekliyle Direktif madde 10'da düzenlenmiştir. Ancak Çerçeve Karar'da üye devletlerin iradesine bırakılan bu husus Direktif'te zorunlu hale getirilmiştir.⁴⁴⁵ Hatta suçun işlendiği ülkede eylem suç olarak tanımlanmasa bile yargı yetkisinin kapsamına

---

⁴³⁹ 2011/36/EU, madde 4.

⁴⁴⁰ 2011/36/EU, madde 7.

⁴⁴¹ 2011/36/EU, madde 9.

⁴⁴² 2011/36/EU, madde 5.

⁴⁴³ 2011/36/EU, madde 6.

⁴⁴⁴ 2011/36/EU, madde 8.

⁴⁴⁵ 2002/629/JHA, madde 6/2.

girecektir.⁴⁴⁶ Ancak suç üye ülkenin topraklarında sürekli ikametgah sahibi bir kişiye yahut vatandaşa karşı ya da üye ülkenin topraklarında kurulu bir tüzel kişi yararına işlenirse yahut fail sürekli ikametgah sahibiyse yargı yetkisi kullanıp kullanmama hususu üye devletin iradesine bırakılmıştır.⁴⁴⁷

2.1.2.2. Ticaretin Engellenmesi

İnsan Ticaretinin engellenmesine yönelik önlemler genel olarak madde 18'de yer bulmuştur. Buna göre, üye devletler tüm istismar türlerine olan talebi azaltmak için eğitim ve öğretim gibi faaliyetlerinde bulunmalı; farkındalık oluşturmak ve insanların ticaret mağduru olma riskini azaltmak için internet dahil uygun önlemler almak suretiyle bilgilendirme ve farkındalık kampanyaları ile araştırma ve eğitim programları düzenlemelidir.⁴⁴⁸ Mağdurların tespiti bakımından polis memurları dahil mağdurlar ile temas kuran yetkililerin düzenli bir şekilde eğitilmesini sağlamalıdır.⁴⁴⁹

İnsan Ticaretinin engellenmesine yönelik bir başka düzenleme ticaret mağdurlarının istismarı kapsamında sunulan hizmetten bu durumu bilmesine rağmen yararlananlar bakımındandır.⁴⁵⁰ Özellikle seks müşterileri açısından talebin azaltılmasına yönelik bu düzenlemede üye devletlerden bu eylemi bir suç olarak düzenlemeleri istenilmiştir. Ancak üye devletlerin cezaların belirlenmesine dönük yaklaşım farklılıkları bu konuda tam bir uzlaşma sağlanmasının önüne geçmiştir. Bu nedenle madde metninde emredici bir ifade kullanılmamış; düzenleme yapılması

---

⁴⁴⁶ 2011/36/EU, madde 10/3.

⁴⁴⁷ 2011/36/EU, madde 10/2.

⁴⁴⁸ 2011/36/EU, madde 18/1-2.

⁴⁴⁹ 2011/36/EU, madde 18/3.

⁴⁵⁰ 2011/36/EU, madde 18/4.

hususunun üye devletler tarafından ele alınması gerekliliğine yer verilmekle yetinilmiştir.⁴⁵¹

Direktifte yapılan en dikkat çekici düzenlemelerden biri ulusal raportörlük mekanizmasının ihdasına daıdır.⁴⁵² İnsan ticareti trendlerinin değerlendirilmesi, ticaret karşıtı eylemlerin sonuçlarının gözlemlenmesi, ilgili sivil toplum örgütleriyle yakın işbirliği içinde istatistiklerin toplanması ve rapor hazırlanması bu mekanizmanın görevleri arasındadır.⁴⁵³ Böylece üye devletlerdeki uygulamaların denetlemesini sağlamıştır. Üye devletlere objektif, güvenilir ve mukayeseli güncel bilgi akışı sağlanması hedeflenmiştir.⁴⁵⁴

Sonuç olarak, 2002 tarihli Çerçeve Karar insan ticaretinin engellenmesi bakımından hiç bir düzenlemeye yer vermezken; Direktifte insan ticaretini engellemeye yönelik önlemler yer almış ve böylece bu alanda üye devletlerin daha fazla sorumluluk alması amaçlanmıştır. Ancak geniş kapsamlı olmadıkları gibi içeriklerinin belirlenmesinin büyük oranda üye devletlerin iradesine bırakılmış olması bu önlemlerin etkinliklerini azaltmaktadır.⁴⁵⁵

2.1.2.3. Mağdurların Korunması

11-17. maddelerde mağdurların korunmasına yönelik hükümler düzenlenmiştir. Madde 11’de yargılama süresince mağdurlara yardım ve destek verilmesi,

---

⁴⁵¹ Tom OBOKATA and Brian PAYNE, “Implementing Action against Trafficking of Human Beings under the TFEU: A Preliminary Analysis”, *New Journal of European Criminal Law*, 3(3-4), s.298-319. 2012, s. 312-313.

⁴⁵² 2011/36/EU, madde 19.

⁴⁵³ 2011/36/EU, madde 19.

⁴⁵⁴ 2011/36/EU, *Dibace*, para. 27.

⁴⁵⁵ Bkz. Elisavet SYMEONIDOU-KASTANIDOU, 2016, s.480.

korunmalarının temini öngörülerek kapsamı belirlenmiştir. Madde 12’de ücretsiz hukuki yardım ve temsil, tanık koruma programına erişim, ikinci kez mağdur edilmenin önlenmesi gibi hususlar yer almıştır. Takip eden maddelerde üye devletlerden çocuk mağdurların korunması ve desteklenmesi bakımından geniş kapsamlı düzenlemeler yapmaları beklenmiş ve çocuk mağdurların kısa ve uzun dönemli fiziksel ve psiko-sosyal tedavilerinin sağlanması amacıyla desteklenmeleri ile yargı sürecinde korunmalarına yönelik önlemler almaları istenmiştir.⁴⁵⁶ Son olarak, üye devletler tüm mağdurlara mevcut tazminat düzenlemelerine erişim garantisini sunmalıdır.⁴⁵⁷

Direktif, mağdur merkezlidir. Mağdur haklarına öncelik tanıyan insan hakları yaklaşımını benimsemiştir.⁴⁵⁸ Uygun ve güvenli barınma ile maddi destek, tıbbi ve psikolojik yardım, ücretsiz yasal danışma ve çeviri hizmeti gibi mağdurlara yardım edilmesi ve onların desteklenmesine ilişkin hükümler bu amaçla düzenlenmiştir.⁴⁵⁹ Ancak mağdurlara yardım ve destek verilmesi, yetkili mercileri bu kişilerin mağdur olduklarına inandıracak “*makul gerekçeler*”in varlığına bağlı tutulmuştur. Makul gerekçelerin neler olduğuna dair belirlemenin üye devletlere bırakılması bu hükmün etkinliğini azaltacaktır. Diğer yandan Direktif, cinsiyete özgü olma eğilimindedir. Bu yüzden yardım ve destek önlemleri mağdurların cinsiyetine uygun şekilde belirlenir.⁴⁶⁰

Yargılama sürecinde mağdurların korunması ve yeniden mağdur edilmemeleri önem arzeder. Bu amaçla, onlara gecikmeksizin hukuki ücretsiz danışma imkanı verilmelidir.⁴⁶¹ Mağdurların, ilgili hukuk sistemindeki rollerine uygun olarak, insan ticareti süreci için ya da tazminat talep edebilmek amacıyla ücretsiz yasal temsilcilerinin

---

⁴⁵⁶ 2011/36/EU, madde 13,14,15,16.

⁴⁵⁷ 2011/36/EU, madde 17.

⁴⁵⁸ 2011/36/EU, *Dibace*, para. 7.

⁴⁵⁹ 2011/36/EU, madde 11/5.

⁴⁶⁰ 2011/36/EU, *Dibace*, para. 3.

⁴⁶¹ 2011/36/EU, madde 12/2.

sağlanması gerekir.⁴⁶² Ulusal hukuk ve usullere göre belirlenen sebeplere uygun olarak mağdurların tanık koruma programına erişimleri sağlanmalıdır.⁴⁶³ Soruşturma ve kovuşturma aşamalarında mümkün mertebe mağdurların gereksiz yere defalarca dinlenmesinin ve tacirlerle göz teması kurmalarının önüne geçilmelidir.⁴⁶⁴ Yine mümkün mertebe özel hayatlarını ilgilendiren hususlarda gereğinden fazla sorgulanmalarından ve açık duruşmada delil sunmak zorunda bırakılmalarından kaçınılmalıdır.⁴⁶⁵

Direktifte mağdurlara sağlanan yardım ve desteğin mağdurların yetkili merciilerle soruşturma ve kovuşturma aşamalarında işbirliği yapması şartına bağlı tutulamayacağı hususu düzenlenmiştir.⁴⁶⁶ Önceki düzenlemelerde yer almaması bakımından bu durumun açıklığa kavuşturulması ileri bir adım niteliğindedir. Ancak geçici oturum izni verilmesi bakımından 2004/81/EC sayılı direktifte öngörülen yetkili merciilerle işbirliği yapılması şartı korunmuştur.⁴⁶⁷ Üçüncü ülke vatandaşı olan mağdurlara işbirliği zorunluluğu getiren bu uygulamanın sürdürülmesi mağdurların korunmasını zorlaştıracaktır. Zira uygulamada bu önleme yeterince başvurulmadığı tespit edilmiştir.⁴⁶⁸

Direktif, mağdurların cezalandırılmaması gerektiğine vurgu yapmıştır. İnsan ticaretine maruz kalmanın bir sonucu olarak mağdurların işlemeye zorlandığı suç teşkil eden eylemlerin üye devletlerin kendi hukuk sistemlerinin temel ilkelerine uygun

---

⁴⁶² 2011/36/EU, madde 12/2.

⁴⁶³ 2011/36/EU, madde 11/3.

⁴⁶⁴ 2011/36/EU, madde 11/4.

⁴⁶⁵ 2011/36/EU, madde 11/4.

⁴⁶⁶ 2011/36/EU, madde 11/3.

⁴⁶⁷ 2011/36/EU, madde 11/3.

⁴⁶⁸ *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on the application of Directive 2004/81 on the residence permit issued to third-country nationals who are victims of trafficking in human beings or who have been the subject of an action to facilitate illegal immigration, and who cooperate with the competent authorities*, 17.10.2014, COM (2014) 635 final, 2014, s.10-11.

şekilde soruşturulmaması gerektiğini belirtmiştir.⁴⁶⁹ Direktifin dibacesinde, bu korumanın amacı “*mağdurların insan haklarını güvence altına almak, daha fazla mağdur edilmelerini önlemek ve onları faillere karşı yargı sürecinde tanıklık yapmaya teşvik etmek*” şeklinde açıklanmıştır.⁴⁷⁰ İnsan hakları temelli yaklaşımın bir yansıması olan bu düzenleme mağdurlar bakımından önemli bir kazanım getirmesine rağmen içeriğinin belirlenmesinin üye devletlerin iradesine bırakılmış olması nedeniyle eleştirilmiştir. Harmonizasyonun sağlanması ve yeniden mağdur edilmenin önüne geçilmesi; bazı üye devletlerin etkin şekilde bu kuralı uygulamaya yansıtması ihtimalinden ötürü zorlaşacaktır.⁴⁷¹ Göç mevzuatına aykırılık, uyuşturucu madde ticareti yahut fuhuş gibi ticaret mağduru olmanın doğal sonucu olarak işlenmek durumunda kalınan suçlar bakımından gözaltına alınma, yargılanma ve sonunda ceza alma bu doğrultuda sıklıkla yapılan yanlış uygulamalardır. Bu durumda, sonunda cezalandırılmasa bile mağdurun gözaltına alınması mağduriyetini artırabilecektir. Direktif’te bu hususların detaylı bir şekilde yer almaması bu kuralın etkinliğini azaltmıştır.

Çocuk mağdurlar bakımından da kapsamlı düzenlemelerin yapılması Direktif’in getirdiği önemli bir yeniliktir. Buna göre, fiziksel ve psiko-sosyal tedavileri için çocuk mağdurlara sağlanacak destek ve yardım için çocuğun görüşü, ihtiyaçları ve kaygıları kalıcı bir çözüm bulmak amacıyla dikkate alınmalıdır.⁴⁷² Üye devletler, çocuk mağdurlara vasi ya da temsilci atamalı ve sınırları içerisinde bulunmaları halinde ailelerine de yardım ve destek sağlamalıdır.⁴⁷³ Çocuk mağdurların ve mağdurların

---

⁴⁶⁹ 2011/36/EU, madde 8.

⁴⁷⁰2011/36/EU, *Dibace*, para. 14.

⁴⁷¹ UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Trafficking in Human Beings: A Joint UN Commentary on the EU Directive – A Human Rights-Based Approach*, 2012, s.35.

⁴⁷² 2011/36/EU, madde 14/1.

⁴⁷³ 2011/36/EU, madde 14/2-3.

çocuklarının eğitime erişimi sağlanmalıdır.⁴⁷⁴ Onlara soruşturma sırasında yasal temsilci atanmalı ve ayrıca ücretsiz hukuki danışma ve temsil hizmeti sunulmalıdır.⁴⁷⁵ Yine soruşturma sırasında çocuklar gecikmeksizin bu hususta eğitilmiş profesyoneller tarafından uygun koşullar altında mülakata tabi tutulmalıdır.⁴⁷⁶

2002 tarihli Çerçeve Karar mağdurların korunmasına yönelik önlemlere sadece tek bir maddede yer verirken, bu önlemler Direktifte 8 maddede ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir. Tacirlerin cezalandırılması ve insan ticaretinin engellenmesine dair önlemlere nazaran daha kapsamlı ve ayrıntılı şekilde ele alınmıştır. Bu durum, AB'nin insan ticaretini sadece bir suç olarak görmediği ve tüm boyutlarıyla mücadele edilmesi gereken bir insan hakları ihlali olarak ele aldığı somut bir göstergesidir.

Sonuç olarak Direktif, etkili ve bütünsel bir yaklaşım ile insan ticaretiyle mücadelede önemli bir mesafe katedilmesini sağlamıştır. Direktifte ticaretin tüm yönlerinin ele alınması ve mağdur haklarına özel önem atfedilmesi AB'nin sürekli eleştirilen tacirlerin cezalandırılması odaklı yaklaşımının terk edildiğini göstermiştir. Daha iyi ve etkin bir mücadelenin yolu açılmıştır. Devletlerin artık bir temel hak olan insan ticareti yasağını ihlalden kaçınmaları gerektiği gibi; bu hakkın kullanımını korumaya ve güçlendirmeye yönelik önlemler almaları gerekmektedir.

Direktifin önemli kazanımları vardır. Bunlar arasında, daha kapsamlı bir insan ticareti tanımı, insan ticareti suçunun asgari ceza miktarının belirlenmesi, yasadışı faaliyetlere zorlanan mağdurların cezalandırılmaması, AB vatandaşlarının 3. bir ülkede işledikleri suçlar bakımından yargılanabilmesi, mağdurlara destek ve yardım sunulması, mağdurların ceza yargılamasında korunması, Ulusal Raportörlük kurumunun ihdası ile

---

⁴⁷⁴ 2011/36/EU, madde 14/1.

⁴⁷⁵ 2011/36/EU, madde 15/1-2.

⁴⁷⁶ 2011/36/EU, madde 15.

direktifin uygulanmasının gözlemlenmesi, mağdur çocukların haklarının korunması ve insan ticaretine olan talebi azaltmak amacıyla tedbirler getirilmesi gösterilebilir.

Tüm bu olumlu yönlerine rağmen Direktif'in zayıf yönleri de mevcuttur. Direktif metninde yer alan yetki istismarı, makul sebepler gibi bazı kavramların muğlaklığı, direktifle getirilen pek çok tedbirin ulusal hukuka aktarılmasının ilgili üye devletin iradesine bırakılmış olması, mağdura düşünme süresi sonrası sağlanan korumanın üye devletin iradesine bırakılmış olması, mağdurların cezalandırılmamasına ilişkin düzenlemelerin detaylı hükümler içermemesi gibi hususlar Direktif'in etkinliğini azaltmaktadır.

2.2. Mağdur Hakları Direktifi

Kısaca Mağdur Hakları Direktifi olarak bilinen Suç Mağdurlarının Korunması, Desteklenmesi ve Haklarına Dair Asgari Standartları Belirleyen 2012/29 sayılı Direktifi, 2001 tarihli 2001/220/JHA sayılı Çerçeve Kararı'nın yerini almıştır.⁴⁷⁷ Yasal dayanağı ABİHA madde 82/2 olan Direktif, açıkça insan ticareti mağdurlarına ilişkin hükümler içermez. Ancak üye devlet kanunlarına göre suç sayılan tüm fiillerin mağdurlarını kapsamına alır. Direktif, tüm suç mağdurlarının korunması ve onlara yardım edilmesini ele alan genel nitelikte bir düzenlemedir. Bu nedenle insan ticareti mağdurları da bu Direktiften faydalanacaktır. 2011 yılında kabul edilen İnsan Ticareti Direktifi ise daha ağır ve savunmasız mağdur grubunda olan insan ticareti mağdurlarına

---

⁴⁷⁷ *Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA*, Official Journal L 315, s. 57–73., 2012.

yönelik daha spesifik hükümler içermektedir. 2012/29 sayılı Direktif, bu spesifik hükümlerin uygulanmasını etkilemeyecektir.⁴⁷⁸

Bu Direktiften doğrudan fayda sağlayan mağdurlar; AB sınırlarına ulaşan insan ticareti mağdurlarıdır. Tacirlerin mağdurlara zarar verme ve onları sindirme ihtimalinin yüksekliği ve dolayısıyla yardıma erişimlerinin zorluğu bakımından ticaret mağdurları direktifin ana hedef kitlesi arasındadır.⁴⁷⁹

Direktif madde 1'e göre; Mağdur Hakları Direktifinde ortaya konulan haklar oturum statüleri de dahil olmak üzere tüm mağdurlara ayırım gözetilmeksizin uygulanır. Madde 3'e göre; ceza yargılaması bağlamında yetkili merciiler ile mağdurun ilk teması ve sonrasında anlaşılabilmesi ve mağdurun da yetkilileri anlayabilmesi bakımından mağdura yardım edilmesi için üye ülkeler basit ve erişilebilir bir dil kullanmak gibi gerekli tüm önlemleri almalıdır. Şikayet hakkı, ücretsiz çeviri ve hukuki yardım, ceza yargılamasına ilişkin bilgi edinme ve dinlenilme hakkı, kovuşturmayaya yer olmadığı kararına itiraz hakkı, tazminat hakkı, korunma hakkı, fail ile temastan kaçınma hakkı gibi hususlar da direktifte düzenlenmiştir.⁴⁸⁰ Kolluk, mahkeme personeli gibi mağdurla temas kuran yetkililerin eğitilmesi ve üye devletler arasında işbirliği yapılması gerektiği belirtilmiştir.⁴⁸¹

Mağdur Hakları Direktifi insan ticareti direktifindeki pek çok hükmü içerir ve hatta ücretsiz çeviri ve yorum hizmetleri bakımından daha detaylı hükümlere yermiştir.

---

⁴⁷⁸ 2012/29/EU, para. 69.

⁴⁷⁹ European Parliament, *The Victims' Rights Directive 2012/29/EU, European Implementation Assessment*, European Parliamentary Research Service, 2017, s.42.

⁴⁸⁰2012/29/EU madde 5, 6, 7, 10, 11, 12, 13, 18.

⁴⁸¹2012/29/EU madde 25.

Buna mukabil, suç işlemeye zorlanan mağdurların cezalandırılmaması gerektiğine ilişkin düzenlemeye Mağdur Hakları Direktifinde yer verilmemiştir.⁴⁸²

2.3. Oturma İznine Dair Direktif

2004 yılında kabul edilen Oturma İzni Direktifi, üçüncü ülke vatandaşı olan insan ticareti mağdurlarına veya ihtiyari olarak düzensiz göçü kolaylaştıran bir eylemin süjelerine verilen oturma iznine ilişkin kurallar içerir.⁴⁸³ Yetkililerle işbirliği yapan mağdurlara kısa süreli oturma izni verilmesini düzenler. Direktif, bir yandan başvuru süreciyle ilgili hakları ortaya koyarken diğer yandan oturma izni verildikten sonraki haklara yer verir. Direktifin kabul edilmesinin amacı mağdurları korumak ve tacirlerin yargılanmasını sağlamaktır. Direktifin yasal dayanağı, Konsey'e yasadışı göç ve oturmaya ilişkin önlemler almaya izin veren NA ile değişik AT Antlaşması madde 63/3-b' dir.

Üye devletler, öncelikle ilgili üçüncü ülke vatandaşı mağdurlara Direktifin sunduğu imkanlara dair bilgilendirme yapmalı ve sonra yetkililerle işbirliği yapmak isteyip istemediklerine karar verebilmeleri için onlara “*düşünme süresi*” vermelidir.⁴⁸⁴ Kendi iç hukuklarına göre belirleyecekleri bu süre zarfında mağdurları sınır dışı etmemeleri gerekmektedir.⁴⁸⁵ Düşünme süresi boyunca mağdurlara asgari geçim yardımı ve acil tıbbi tedavi hizmeti sunmalı ve gerektiğinde çeviri hizmeti

---

⁴⁸² European Parliament, 2017, s.25.

⁴⁸³ *Council Directive 2004/81/EC of 29 April 2004 on the residence permit issued to third-country nationals who are victims of trafficking in human beings or who have been the subject of an action to facilitate illegal immigration, who cooperate with the competent authorities*, Official Journal L 261, 2004, s. 19–23.

⁴⁸⁴ 2004/81/EC, madde 5/1, 6/1.

⁴⁸⁵ 2004/81/EC, madde 6/2.

sağlamalıdır.⁴⁸⁶ Üye devletler ayrıca iç hukuklarında psikolojik destek ve adli yardım verilmesi hususlarını düzenleyebilecektir.⁴⁸⁷

Direktife göre üye devletler, şüphelilerle tüm ilişkilerini kesme ve yetkililerle işbirliği yapma hususunda sarıh bir irade göstermeleri halinde mağdurlara en az 6 aylık yenilenebilir kısa süreli oturma izni vermelidir.⁴⁸⁸ Kısa süreli oturma izni alan mağdurların işgücü piyasası, eğitim ve rehabilitasyona erişimleri de ayrıca güvence altına alınmalıdır.⁴⁸⁹ Üye devletler oturma izni alan çocuklara da kendi vatandaşları ile aynı koşullarda eğitim sistemine erişim imkanı sunmalıdır.⁴⁹⁰

Direktif, etkililiği yönünden bir takım eleştirilere maruz kalmıştır. Buna göre, mağdurlara tanınacak düşünme süresinin uzunluğunun üye devletlerce belirlenmesi, bu uygulamayı işlevsiz hale getirme riski taşımaktadır. Bu sürenin çok kısa uygulandığı durumlarda mağdur iyileşmek ve sonunda bağımsız bir karar almak vaktini bulamayacaktır.⁴⁹¹ Diğer yandan, insan ticareti mağdurlarına oturma izni verilirken mağdurların aile üyelerine de aynı sürede izin verilmesi hususunun düzenlenmemiş olması Direktif'ten beklenen faydanın sağlanmasını engelleyebilecektir. Mağdurlar, aile üyelerine yönelik bir misilleme ihtimalinden korkmaları halinde işbirliği yapmayı reddedebilecektir.⁴⁹²

Direktif, mağdurların korunma ihtiyacına daha fazla odaklanılmasını sağlamaktadır. Ancak, oturma izinleri sadece tacirlerin kovuşturulması amacıyla üye devlet yetkilileriyle işbirliği yapanlara verilmektedir. Bu durumda AB, kendi iç

---

⁴⁸⁶ 2004/81/EC, madde 7/1.

⁴⁸⁷ 2004/81/EC, madde 7/4

⁴⁸⁸ 2004/81/EC, madde 8/3.

⁴⁸⁹ 2004/81/EC, madde 11.

⁴⁹⁰ 2004/81/EC, madde 8, 10,11.

⁴⁹¹ Venla ROTH (Ed.), 2011, s.187, 188.

⁴⁹² Rosa RAFFAELLI, *The European Approach to the Protection of Trafficking Victims: The Council of Europe Convention, the EU Directive, and the Italian Experience*, German Law Journal, Vol. 10, N°. 3, 2009, s. 205-221, s.208.

güvenliğine daha çok öncelik verdiği için eleştirilebilir. Zira mağdurlar ticaretten kaçmalarının ardından ihtiyaç duydukları, sağlık, psikolojik destek, barınak yardımına üye devletlerle birlikte çalışmaya razı olmadıkça ulaşamayacaklardır. Yetkilerle işbirliği yapan mağdurlar bakımından ise ceza yargılaması sona erdikten sonra herhangi bir hukuki garanti sunulmadığı gibi; üye devletler açısından onların yeniden mağdur edilmelerini engelleyecek önlemler alma zorunluluğu da getirilmemektedir.⁴⁹³

Direktif temel olarak asgari standartları belirler ve bu nedenle üye devletlerin mağdurlar bakımından daha elverişli koşullar sağlaması mümkündür.⁴⁹⁴ Direktifin belirlediği bu asgari standartlar insan ticaretiyle mücadelede çoğu ulusal rejim bakımından belirgin bir ilerlemedir.

---

⁴⁹³ Venla ROTH (Ed.), 2012, s.187,188.

⁴⁹⁴ 2004/81/EC, madde 4.

SONUÇ

AB üyesi devletlerin güvenliğine ciddi bir tehdit oluşturan insan ticareti, insanların hak ve özgürlüklerini kısıtlayan karmaşık bir problemdir. İnsan ticareti aynı zamanda insan tacirlerinin değişen koşullara hızlı uyum gösterebilmeleri nedeniyle dinamik bir yapıdadır. Bu nedenle insan ticaretiyle mücadele ederken yeni türlerine karşı hazırlıklı olmak ve devamlılık şarttır. AB düzeyinde alınan önlemler büyük ölçüde bu ihtiyaçları karşılar nitelikte gelişme göstermiştir.

Maastricht Antlaşmasının kabulü AB’de insan ticaretiyle mücadelede dönüm noktası olmuştur. Bu tarihten sonra AB, eğitim ve farkındalık çalışmaları gibi pek çok girişimde bulunarak ticaretle mücadeleye odaklanmıştır. Bu alanda, ilk tercihleri yansıtan enstrüman 1997 tarihli Ortak Eylem olmuştur. Diğer yandan, uluslararası planda 2000 tarihli BM Sınırşan Örgütlü Suçlar Sözleşmesine Ek Niteliğindeki Palermo Protokolünde insan ticaretinin ilk bağlayıcı tanımı yapılmış ve bu fenomenle mücadelenin tüm unsurlarını kapsar nitelikte hükümlere yer verilmiştir. Palermo Protokolü’ne nazaran daha ileri bir adım niteliğinde olan 2005 tarihli Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Antlaşması insan ticaretinin insan hakları boyutuna büyük önem atfetmiş ve mağdurların haklarının korunması bakımından devletlerin uygulaması gereken kapsamlı insan hakları yükümlülükleri getirmiştir. AİHM ise bu sürece kararlarıyla destek olmuştur. AİHM, tüm AB üyesi devletlerin tarafı olduğu AİHS’nin insan ticareti yasağı bakımından da negatif yükümlülüklerin yanı sıra bir takım pozitif yükümlülükler getirdiğine hükmederek devletlerin sorumluluklarının kapsamını belirlemiştir.

Amsterdam Antlaşmasının kabulü sonrası hazırlanan 2002 tarihli Çerçeve Karar insan ticaretini tüm yönleriyle ele almasa da işbirliği ve mevzuatın yakınlaştırılmasına katkı sağlamıştır. Köklü değişim Lizbon Antlaşmasının kabulüyle gelmiştir. AB kurumlarının yeni yetkilerle donatılması insan haklarının korunması açısından ve dolayısıyla insan ticaretiyle mücadele bakımından yeni fırsatlar sunmuştur. Ceza hukuku alanında supranasyonel yaklaşımın benimsenmesi, insan ticareti yasağını bir temel hak olarak kabul eden AB Temel Haklar Şartının bağlayıcı hale gelmesi ve nihayet 2011/36 sayılı İnsan Ticaretinin Engellenmesi, Mücadele ve Mağdurlarının Korunması Hakkındaki Direktif, alanın tümüyle yeniden dizayn edilmesini sağlamıştır. 2011/36 sayılı Direktif, insan ticaretiyle mücadeleyi tüm boyutlarıyla uluslararası düzenlemelere nazaran daha kapsamlı ve dengeli şekilde ele almıştır. Direktifin doğrudan etkili olabilmesi ve direktife uyum sağlamayan üye devletlere karşı ihlal usulünün işletilebilmesi imkanları üye devletlerdeki etkinliğini artırmıştır. Ancak üye devletlere takdir yetkisi tanınan hususlarda bu araçların etkinliği azalacaktır.

Bu gelişmeler dikkate alındığında; insan ticaretiyle mücadelede AB üyesi ülkeler bakımından 3 katmanlı bir koruma sisteminin var olduğu söylenebilir: Uluslararası düzeyde BM nezdindeki ticaret karşıtı düzenlemeler, uluslararası düzeyde ve ancak Avrupa özelinde AKİTS ve AİHM içtihatı ve supranasyonel düzeydeki AB'nin ticaretle mücadeleye dair düzenlemeleri. Bu katmanlı yapı ticaretle mücadelede üye devletleri uygun önlemleri almak için teşvik edici niteliktedir. BM ve Avrupa Konseyi tarafından alınan önlemler AB için altyapı oluşturmuş ve AB bu önlemlerin de ötesine geçerek insan ticaretiyle mücadelede önemli mesafeler katetmiştir. Bu ilerlemelerin en göze çarpanı şüphesiz ki 2011 tarihli İnsan Ticaretiyle Mücadeleye dair Direktiftir.

İnsan ticareti geçmişte sadece failerin uygun yaptırımlara tabi tutulmasını gerekli kılan bir suç tipi olarak görülmüştür. Uluslararası planda ve AB düzeyindeki

gelişmeler bu anlayışın artık terk edilmeye başlandığını göstermiştir. İnsan ticaretinin engellenmesi ve mağdurların korunmasına da ağırlık verilmeye başlanmıştır. Bu dönüşümün temelinde insan ticareti yasağının artık bir “*temel hak*” olarak görülmesi yatmaktadır. Zira AB üyesi devletler açısından insan ticaretini yasaklamak ve failleri cezalandırmak yeterli değildir. İnsan ticareti yasağını ihlalden kaçınmaları gerektiği gibi; bu temel hakkın kullanımını korumaya ve güçlendirmeye yönelik önlemler almaları gerekmektedir. Devletlerin bu hususta pozitif yükümlülükleri vardır ve AİHM içtihadı bu görüşü destekler.

Şu halde, insan ticaretiyle mücadele AB düzeyinde insan tacirlerinin cezalandırılması, insan ticaretinin engellenmesi ve insan ticareti mağdurlarının korunması şeklindeki unsurlarının tamamını kapsar şekilde bütünsel bir yaklaşımla ele alınmaktadır. İnsan ticareti yasağı bir temel hak olarak kabul edilmekte ve bu doğrultuda insan hakları temelli önlemler alınmaktadır.

Üye devletlerin güvenlik kaygıları nedeniyle ticaretle mücadele bakımından AB düzeyinde en hızlı reaksiyon tacirlerin cezalandırılması kapsamında gösterilmiştir. Bu gelişmelere paralel olarak mevzuat güçlendirilmiş ve yakınlaştırılmıştır. Tacirler için özel yaptırımlar öngörülmüş ve minimum cezalar belirlenerek ağırlıkları artırılmıştır.

İnsan Ticaretini engelleyici düzenlemeler bakımından ise gelinen seviye halen beklentilerin çok uzağındadır. Özellikle 2011/36 sayılı Direktifte yeteri kadar yer bulamaması itibarıyla mücadelenin en az odaklanılan alanı olduğunu söylemek mümkündür. Mağdurlarla temas kuran yetkililerin eğitilmesi ve farkındalık artırıcı faaliyetlerin yapılması gibi hususlar düzenlenmekle beraber ayrıntılı hükümlere yer verilmemiştir.

Mağdurlara ilişkin düzenlemeler bakımından güvenlik odaklı olmaktan ziyade mağduriyetin giderilmesini önceleyen anlayış benimsenmiştir. Bu yaklaşım

doğrultusunda mağdurların insan haklarının ihlal edildiği kabulüyle yeniden sömürülmemeleri için yeterli koruma sağlanmalıdır. Onlara maruz kaldıkları olumsuz durumun etkisinden kurtulmaları için fırsat ve koşulsuz destek sunulmalıdır. Her ne kadar mevcut AB yasal çerçevesi bu açılardan uygun çözümler öngörse de özellikle uygulamada karşılaşılan sorunlar bakımından halen bir takım eksiklikler mevcuttur. Bu eksikliklerin giderilmesi için üye ülkeler açısından güçlü bir politik irade ile kapsamlı işbirliği şarttır.

Yasal düzenlemelerdeki tüm olumlu gelişmelere rağmen insan ticareti halen büyüyen bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Beklentiler ile sahada gerçekleşen durum sıklıkla birbiriyle örtüşmemektedir. Şu halde, alınan önlemlerin içerik ve kapsamı devamlı surette geliştirilmeli ve üye ülkelerdeki uygulamalar proaktif şekilde denetlenmelidir. İnsan ticaretiyle mücadeleyle dair önlemlerin içeriğinin belirlenmesi üye devletlerin takdirine bırakılmamalı; ortak mücadelenin güçlendirilmesine daha çok odaklanılmalıdır. İşsizlik, yoksulluk, cinsiyet ayrımcılığı, fırsat eşitsizliği gibi sebeplerle yüzleşmek suretiyle sorunun kaynağına dair yapıcı adımların atılması sağlanmalıdır.

Diğer yandan, önlemlerin sadece AB düzeyinde alınması yetersiz kalacaktır. Üçüncü ülkeler bakımından da işbirliği ve bilgi paylaşımı artırılmalı; kaynak, transit ve hedef ülkeler arasındaki eylemler koordine edilmelidir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

ARISTOTLE, *Politics*, Translated by: Benjamin Jowett, Batch Books, Kitchener, 1999.

ARONOWITZ, A. Alexis; *Human Trafficking Human Misery, The Global Trade in Human Beings*, Praeger, Westport, London, 2009.

BATES, Ed and Alastair MOWBRAY, *The Development of Positive Obligations Under the European Convention on Human Rights by the European Court of Human Rights*, Hart Publishing, Oxford, 2004.

BRADLEY, Keith & Paul CARTLEDGE (Ed.), *The Cambridge World History of Slavery*, Vol.1, Cambridge University Press, Cambridge, 2011.

CALESS, Bryn & Molly DRAGIEWICZ(ed.), *Global Human Trafficking: Critical Issues and Contexts*, Policing. 9, 2015.

CRAIG, Paul & Gráinne de BURCA, *EU Law: Text, Cases, and Materials*, Oxford University Press, Fifth Edition, Oxford, 2011.

VAN DUYN, P. C. V. RUGGIERO, M. SCHEINOST & W. VALKENBURG; *Cross Border Crime in a Changing Europe*, Nova Science Publishers Inc., New York, 2001.

CHRISTIANSEN, Thomas and Simon DUKE (eds.), *The Maastricht Treaty: Second Thoughts after 20 years*, Routledge: Abingdon, 1'st Edition, 2015.

FRIESENDORF (Ed.), Cornelius, *Strategies Against Human Trafficking: The Role of the Security Sector*, National Defence Academy and Austrian Ministry of Defence and Sports, Viyana ve Cenova, 2009.

GALLAGHER, T. Anne, *The International Law of Human Trafficking*, Cambridge University Press, Cambridge, 2010.

- HAUCK, Pierre and Sven PETERKE, *International Law and Transnational Organised Crime*, New York, Oxford University Press, 2016.
- HOLMES (Ed.), Leslie, *Introduction: the Issue of Human Trafficking*, Trafficking and Human Rights: European And Asia Pacific Perspectives, Edward Elgar, 2010.
- KLEIN, A. Martin; *Historical Dictionary of Slavery and Abolition*, Second Edition, Rowman & Littlefield, London, 2014.
- KYLE David & Rey KOSLOWSKI (Ed.); *Global Human Smuggling: Comparative Perspectives*, The John Hopkins University Press, 2nd Edition, Maryland, 2011.
- MOREHOUSE, Christal, *Human Trafficking: Policy Gaps and Hidden Political Agendas in the USA and Germany*, VS Research, Wiesbaden, 2009.
- NEWTON, Michael, *The Encyclopedia of Kidnappings*, Fact on File, Inc, New York, 2002.
- OBOOKATA, Tom, *Trafficking of Human Beings from a Human Rights Perspective: Towards a Holistic Approach*, Leiden, The Netherlands: Martinus Nijhoff, Leiden, 2006,
- PEARSON, Elaine, *Human Rights and Trafficking in Persons: A Handbook*, Global Alliance against Trafficking in Women, Bangkok, 2000.
- ROTH (Ed.), Venla, *Defining Human Trafficking and Identifying Its Victims: A Study on the Impact and Future Challenges of International, European and Finnish Legal Responses to Prostitution-Related Trafficking in Human Beings*, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden ve Boston, 2012.
- SCARPA, Silvia; *Trafficking in Human Beings: Modern Slavery*, Oxford University Press, Newyork, 2008.

TOUZENIS, Kristina, *Trafficking in Human Beings: Human Rights and Transnational Criminal Law, Developments in Law and Practices*, UNESCO Migration Studies 3, 2010.

TÜRK DİL KURUMU, *Türkçe sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayını, 11. Baskı, Ankara, 2011.

WYLE Gillian & Penelope McREDMOND; *Introduction: Human Trafficking and Europe*, *Human Trafficking in Europe: Character, Causes and Consequences*, Palgrave Macmillan, 2010.

ZANG, X. Sheldon; *Human Smuggling and Irregular Population Migration: All Roads Lead to America*, Praeger, Westport, Londra 2007.

Kitap Bölümü

DAVITTI, Daria, “Shirking Responsibilities: Receiving Countries and the Structural Causes of Conflict-Related Child trafficking”, *Human Trafficking in Europe: Character, Causes and Consequences*, Ed. Gillian Wylie and Penelope Mcredmond, Palgrave Macmillan, New York, 2010.

GALLI, Francesca, “The content and impact of approximation: The case of trafficking in human beings”, *Approximation of substantive criminal law in the EU: The way forward*, F. Galli, & A. Weyembergh (Ed.), Editions de l’Université de Bruxelles, Brussels, s.189-218, 2013.

JOHN, SalT & Jennifer HOGARTH, “Migrant Trafficking and Human Smuggling in Europe: A Review of the Evidence”, *Migrant Trafficking and Human Smuggling in Europe: a Review of Evidence with Case Studies from Hungary*,

Poland and Ukraine, Frank Laczko and David Thompson (ed.). OIM (International Organisation for Migration), s.11-164, Genova 2000.

WILLIAMS, Phil, “Transnational organized crime and the state; The Emergence of Private Authority in Global Governance”, Rodney Bruce Hall, Thomas J. Biersteker (Ed.), *Cambridge Studies in International Relations*, s. 161-182, 2002.

Makaleler

ARONOWITZ, Alexis, “Smuggling and Trafficking in Human Beings: The Phenomenon, The Markets that Drive It and the Organisations that Promote It”, *European Journal on Criminal Policy and Research*, 9. 163-195, 2001.

ASKOLA, Heli, “Violence against women, Trafficking and Migration in the European Union”, *European Law Journal*, Vol. 13, No. 2, s.204-217, 2007.

BASSIOUNI et al., “M. Cherif, Addressing International Human Trafficking in Women and Children for Commercial Sexual Exploitation in the 21st century”, *Revue Internationale de Droit Pénal*, vol. 81, no. 3, 2010, s. 417-491.

BERMAN, Jacqueline & Cornelius FRIESENDORF, “EU Foreign Policy and the Fight Against Trafficking: Coercive Governance as Crime Control”, *European Foreign Affairs Review*, Issue 2, s. 189-209, 2008.

BEATE, Andreasi, "Forced Labour and Trafficking in Europe: How People are Trapped In, Live Through and Come Out", *ILO Working paper*, 57. Geneva: ILO, 2008.

BRIDGET, Anderson & Andrijasevic RUTVICA, “Sex, Slaves and Citizens: the Politics of Anti-trafficking”, *Soundings*, s.135–145. 2008.

BRIGIT, Locher; “International Norms and European Policy Making: Trafficking in Women in the EU”, *CEuS Working Paper*, No. 2002/6, Portland, 2003.

- BROAD, Rose and TURNBULL, Nick, "From Human Trafficking to Modern Slavery: The Development of Anti-Trafficking Policy in the UK", *European Journal on Criminal Policy and Research*, Vol. 25, Issue 2, s.119-133, 2018.
- BRUCKERT, Cristine; *Trafficking in Human Beings and Organized Crime: A literature Review*, Research and Evaluation Branch Community, Contract and Aboriginal Policing Services Directorate, Royal Canadian Mounted Police, Ottawa, 2002.
- CLAWSON, Heather & J. Nicole DUTCH; *Identifying victims of Human Trafficking: Inherent Challenges and Promising Strategies From the Field*, Office of the Assistant Secretary for Planning and Evaluations, U.S. Department of Health and Human Services, Washington DC, 2008.
- CORRIGAN, Katrin, "Putting the Brakes on the Global Trafficking of Women for the Sex Trade: An Analysis of Existing Regulatory Schemes to Stop the Flow of Traffic", *Fordham International Law Journal*, Vol. 25 Issue 1, 2001.
- DEMLEITNER, V. Nora, "Forced Prostitution: Naming an International Offense", *Fordham International Law Journal*, 18, 1994.
- GALLAGHER, Anne T., "Two Cheers for the Trafficking Protocol", *Anti-Trafficking Review*, Issue 4, 2015.
- GOODEY, Jo, "Human trafficking: Sketchy Data and Policy Responses", *Criminology and Criminal Justice*, 8, no.4, 2008.
- GÖÇMEN, İlke, "Bir Temel Hak Olarak İnsan Ticareti Yasağı: Avrupa Özelinde Bir İnceleme", *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, 34/1, 2014. s.1-29.
- ISELIN, Brian & Melanie ADAMS, *Distinguishing between Human Trafficking and People Smuggling*, UN Office on Drugs and Crime, Regional Centre for East Asia and the Pacific, Bangkok, 2003.

- JONES, Loring, David W.ENGSTROM, Tricia HILLIARD & Mariel DIAZ, “Globalization and Human Trafficking”, *Journal of Sociology and Social Welfare*, 34(2), s.107-122. 2007.
- KAYE, Mike, "The Migration-Trafficking Nexus, Combating Trafficking Through the Protection of Migrants 'Human Rights'", *Anti-Slavery International*, London, 2003.
- KORVINUS, Anna; *Trafficking in Human Beings; First Report of The Dutch National Rapporteur*, Bureau of the Dutch National Rapporteur on Trafficking in Human Beings, The Hague 2002.
- MAKKAI, Toni, “Thematic Discussion on Trafficking in Human Beings”, *Workshop on Trafficking in Human Beings, especially Women and Children*, Australian Institute of Criminology, 2003.
- MILANO, Valentina, "The European Court of Human Rights Case Law on Human Trafficking in Light of L.E. v. Greece: A Disturbing Setback?", *Human Rights Law Review*, 17, s.701-727, 2017..
- OBOOKATA Tom & Brian PAYNE, “Implementing Action against Trafficking of Human Beings under the TFEU: A Preliminary Analysis”, *New Journal of European Criminal Law*, 3(3-4), s.298-319. 2012.
- PATI, Roza, “States 'Positive Obligations with Respect to Human Trafficking: The European Court of Human Rights Breaks New Ground in Rantsev v. Cyprus & Russia”, *Boston University International Law Journal*, 2013.
- RAFFAELLI, Rosa, “The European Approach to the Protection of Trafficking Victims: The Council of Europe Convention, the EU Directive, and the Italian Experience”, *German Law Journal*, Vol. 10, N°. 3, s. 205-221. 2009.

- RIJKEN, R.J.J. Conny & Dagmar KOSTER, *A Human Rights Based Approach to Trafficking in Human Beings in Theory and Practice*, SSRN: Social Science Research Network Working Paper, 1135108, 2008.
- ROOTS, Lehte, “The Impact of The Lisbon Treaty on the Development of EU Immigration Legislation”, *Croatian Yearbook of European Law and Policy*, Vol. 5., s.261-281, 2009.
- SARRICA, Fabrizio, *Trafficking in Persons; Analysis on Europe*, UNODC, Viyana, 2009.
- SHEIDEL, Whalter; “The Roman Slave Supply”, *Stanford Working Papers in Classics*, Stanford University, 2007.
- SILLER, J. Nicole; “Human Trafficking in. International Law Before the Palermo Protocol”, *Netherlands International Law Review*, Forthcoming, 2017.
- SMIT, Monika; “Trafficking in human beings for labour exploitation. The case of the Netherlands”, *Trends in Organized Crime*, 14(2), 184-197.
- STANOJOSKA, Angelina & Blagojce PETREVSKI, “Theory of Push and Pull Factors: A new way of explaining the Old”, *Conference: Archibald Reiss Days*, Belgrad, 2012.
- SURTEES, Rebecca, *Second Annual Report on Victims of Trafficking in South-Eastern Europe*, Regional Clearing Point, IOM, Cenova, 2005.
- SURTEES, Rebecca, “Traffickers and Trafficking in Southern and Eastern Europe: Considering the Other Side of Human Trafficking”, *Europe Journal of Criminology*, 2008, 39-68.
- SYMEONIDOU-KASTANIDOU, Elisavet, “Directive 2011/36/EU On Combatting Trafficking in Human Beings: Fundamental Choices and Problems of Implementation”, *New Journal of European Criminal Law*, 7(4), 465–482, 2016.

TODRES, Jonathan, “Widening Our Lens: Incorporating Essential Perspectives in the Fight Against Human Trafficking”, *Michigan Journal of International Law*, Cilt. 33, s. 53-76, 2011.

VUJIN, Jasna, “Human Trafficking in the Balkans: An Inside Report”, *Intercultural Human Rights Law Review*, Vol. 4, 2009.

WEITZER, Ronald, “New Directions in Research on Human Trafficking”, *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 2014, s. 6-24.

Tezler

KIM, Jeong Yeoul, *The EU's Fight against Trafficking in Human Beings for the Purpose of Sexual Exploitation*, Master Tezi, Brno, 2010.
<<https://is.muni.cz/th/u8ask/>>, [Erişim Tarihi: 09 Mart 2019.]

LAURA, Johnson, *Human Trafficking and the Common European Asylum System: Victim Protection and Assistance in the European Union*, Master of Arts in Law and Diplomacy Thesis, The Fletcher School, Tuft University, 2006.

SZARAZ, Kristina, *The Role of the European Union in the Global Fight against Human Trafficking*, Ph.D. Dissertation, Budapeşte, 2010.

Davalar

App. 1474/62 (European Court of Human Rights), *Case Relating to Certain Aspects of the Laws on the use of Languages in Education in Belgium*, Strasbourg, 1968.

App. 71545/12 (European Court of Human Rights) *L.E. v. Greece*, Strasbourg, 2016.

App. 60561/14 (European Court of Human Rights) *SM v. Croatia*, Strasbourg, 2018.

App. 73316/01 (European Court of Human Rights) *Siliadin v. France*, Strasbourg, 2005.

App. 25965/04 (European Court of Human Rights) *Rantsev v. Cyprus and Russia*, Strasbourg, 2010.

European Court of Justice, *Judgment of the Court of 4 December 1974. - Yvonne van Duyn v. Home Office. - Reference for a preliminary ruling: High Court of Justice, Chancery Division - United Kingdom. - Public policy. - Case 41-74.*

Uluslararası Yayın ve Raporlar

Council of Europe, *Action against Trafficking in Human Beings*, HDIM.IO/0194/09, Secretariat of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings, Directorate General of Human Rights and Legal Affairs, Strasbourg, 2009.

Council of Europe, *Explanatory Report to the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings*, Council of Europe Treaty Series - No. 197, 2005.

EXPAT International, *The Commercial Sexual Exploitation of Children in Europe: Developments, progress, challenges and recommended strategies for civil society*, November 2014.

ILO, *Global Estimates of Modern Slavery: Forced labour and forced marriage*, International Labour Office (ILO), Geneva, 2017.

ILO, *Human Trafficking and Forced Labour Exploitation: Guidelines for Legislation and Law Enforcement*, Special Action Programme to Combat Forced Labour, Geneva, 2005.

IOM, *Trafficking of Men-A Trend Less Considered-The Case of Belarus and Ukraine*, IOM Migration Series No.36, Genova, 2008.

OHCHR, *Recommended Principles and Guidelines on Human Rights and Human Trafficking*, E/2002/68/Add.1, 2002.

UN Committee Against Torture (CAT), Conclusions and recommendations of the Committee against Torture: Qatar, CAT/C/QAT/CO/1, 25 July 2006.

UN Committee Against Torture (CAT), Conclusions and Recommendations of the Committee against Torture: Ukraine, CAT/C/UKR/CO/5, 3 August 2007.

UN Economic and Social Council, *Integration of Human Rights of Women and the Gender Perspective Violence Against Women*, Report of the Special Rapporteur on Violence Against Women, Its Causes and Consequences, Radhika Coomaraswamy, on Trafficking in Women, Women's migration and Violence Against Women, submitted in accordance with Commission on Human Rights resolution 1997/44 UN Doc. E/CN. 4/2000/68, Commission on Human Rights, New York, 2000.

UN.GIFT, *016 Workshop: Profiling the Traffickers, The Vienna Forum to fight Human Trafficking 13-15 February 2008*, Austria Center Vienna Background Paper, 2008.

UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Trafficking in Human Beings: A Joint UN Commentary on the EU Directive – A Human Rights-Based Approach*, 2012.

United States Department of State, *Trafficking in Persons Report 2010*, Vietnam, 14 June 2010.

UNODC, *Trafficking in Persons: Global Patterns 2006*, United Nations Publications, Vienna 2006.

UNODC, *Global Report on Trafficking in Persons 2018*, United Nations publication, Sales No. E.19.IV.2, 2018.

UNODC, *The Globalisation of the Crime: A Transnational Organized Crime Threat Assessment*, United Nations Publications, Vienna, 2010.

UNODC, *Global Report on Trafficking in Persons 2009*, United Nations publication, 2012.

UNODC, *Global Report on Trafficking in Persons 2012*, United Nations Publication, 2012.

UNODC, *International Framework For Action: To Implement the Trafficking in Persons Protocol*, United Nations, Newyork, 2009.

UNODC, *Legislative Guide for the United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols thereto*, Part 2, New York, 2004.

UNODC, *The Role of Corruption in Trafficking in Persons*, United Nations Publications, Vienna, 2011.

UNODC, *Toolkit to Combat Trafficking in Persons*, United Nations Publications Sales No. E.08V.14, 2nd Edition, 2008.

UN Sub-Commission on the Promotion and Protection of Human Rights, *Specific Human Rights Issues; Contemporary Forms Of Slavery; Report Of The Working Group On Contemporary Forms Of Slavery On Its Twenty-Eighth Session; Chairperson-Rapporteur: Mr. Paulo Sérgio Pinheiro*, 2006. E/CN.4/SUB.2/2003/31, 2003.

U.S. Department of State, *Trafficking in Persons Report*, Publication No: 11335, Washington D.C.

Avrupa Birliği Raporları, Araştırma ve Yayınları

European Commission, *Questions & Answers: Trafficking in Human Beings in the EU*, Press Release IP/13/322, Brussels, 15 April 2013.

European Commission, *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council: Fighting trafficking in human beings-an integrated approach and proposals for an action plan*, COM, 514 final, 2015.

European Commission, *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council: Reporting on the follow-up to the EU Strategy towards the Eradication of trafficking in human beings and identifying further concrete actions*, COM/2017/0728 final, 2017.

European Commission, *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. The EU Strategy towards the Eradication of Trafficking in Human Beings 2012 - 2016*, Com (2012) 286 final, 2012.

European Commission, *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on the application of Directive 2004/81 on the residence permit issued to third-country nationals who are victims of trafficking in human beings or who have been the subject of an action to facilitate illegal immigration, and who cooperate with the competent authorities*, 17.10.2014, COM (2014) 635 final, 2014.

European Commission, *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on the application of Directive 2004/81 on the residence permit issued to third-country nationals who are victims of trafficking in human beings or who have been the subject of an action to facilitate illegal*

immigration, and who cooperate with the competent authorities, 17.10.2014, COM (2014) 635 final, 2014.

European Commission Press release, Human trafficking: Commission welcomes Council adoption of stronger EU rules, IP/11/3332, 2011. - Cecilia Malmström/Commissioner for Home Affairs.

European Commission, *Commission report to the Council and the European Parliament: based on Article 10 of the Council Framework Decision of 19 July 2002 on combating trafficking in human beings*, COM(2006) 187 final, Brussels, 2006.

European Commission, *Data Collection on Trafficking in Human Beings in the EU*, Migration and Home Affairs, 2018.

European Commission, *The Daphne Initiative 1997-1999: Overview and External Evaluator's Report of the 1998 Initiative*, 2001.

European Council, *Presidency Conclusions*, Tampere European Council, 15–16 October 1999.

European Council, *The Stockholm Programme – An open and secure Europe serving and protecting the citizen*, European Council, Official Journal of the European Union, 115/01, Volume 53, 4 May 2010.

European Parliament, *The Victims' Rights Directive 2012/29/EU, European Implementation Assessment*, European Parliamentary Research Service, 2017.

European Parliament, *Trafficking in Women*, Working Paper, Directorate -General for Research, Civil Liberties Series, Libe 109 En, 2000.

EUROPOL, *Trafficking Human Beings in the European Union: A Europol Perspective*, 2007.

EUROPOL, *Knowledge Product: Trafficking in Human Beings*, Europe Public Information, 2011.

EUROPOL, *Trafficking of Women and Children for Sexual Exploitation in the EU: The Involvement of Western Balkans Organised Crime*, Crimes Against Persons Unit, 2006.

İnternet Kaynakları

<https://ec.europa.eu/info/law/cross-border-cases/judicial-cooperation/networks-and-bodies-supporting-judicial-cooperation/european-public-prosecutors-office_en> [Erişim Tarihi: 25 Kasım 2019.]

<<https://www.eumonitor.eu/9353000/1/j9vvik7m1c3gyxp/vh7dppt594uz>> [Erişim Tarihi: 12 Ocak 2019.]

Bundeskriminalamt, *Human Trafficking and Exploitation: National Situation Report*, 2017.<https://www.bka.de/EN/CurrentInformation/AnnualReports/TraffickingInHumanBeings/traffickinginhumanbeings_node.html> [Erişim Tarihi: 09 Eylül 2019.]

Chart of signatures and ratifications of Treaty 197, Council of Europe Portal, Treaty Office <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/197/signatures?p_auth=C8VCXTSf> [Erişim Tarihi: 08 Ocak 2019.]

International Agreement for the Suppression of the “White Slave Traffic” Paris, 18 May 1904 <https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=VII-10&chapter=7&lang=en> [Erişim Tarihi: 25 Eylül 2019.]

International Agreement for the Suppression of the “White Slave Traffic” Paris, 4 May 1910

<https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=VII-8&chapter=7&lang=en> [Erişim Tarihi: 25 Eylöl 2019.]

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi - TBMM
<<https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf>> [Erişim Tarihi: 20 Ekim 2019.]

Press Release, IP/10/1715, 14 December 2010
<https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_10_1715> [Erişim Tarihi: 09 Eylöl 2019.]

Transatlantic Slave Trade Database,<www.slavevoyages.org.>[Erişim Tarihi: 13 Ocak 2019.]

İlgili AB Mevzuatı

Charter of Fundamental Rights of the European Union, Official Journal C 326, 26.10.2012, s. 391–407.

Convention implementing the Schengen Agreement of 14 June 1985 between the Governments of the States of the Benelux Economic Union, the Federal Republic of Germany and the French Republic on the gradual abolition of checks at their common borders, 1990.

Council Directive 2004/81/EC of 29 April 2004 on the residence permit issued to third-country nationals who are victims of trafficking in human beings or who have been the subject of an action to facilitate illegal immigration, who cooperate *with the competent authorities*, Official Journal L 261, 2004, s. 19–23.

Council Framework Decision 2008/841/JHA of 24 October 2008 on the Fight against Organised Crime, Official Journal L 300, s.42-45, 2008.

Council Regulation (EU) 2017/1939 of 12 October 2017 implementing enhanced cooperation on the establishment of the European Public Prosecutor's Office ('the EPPO').

Consolidated version of the Treaty on European Union, Official Journal C 326, 26/10/2012.

Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union, Official Journal C 326, 26/10/2012.

Consolidated Version of the Treaty of European Union, Official Journal of the European Communities, C 325/5, 2002.

Directive 2011/36/EU of the European Parliament and of the Council of 5 April 2011 on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims, and replacing Council Framework Decision 2002/629/JHA, Official Journal L 101, 2011.

Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA, Official Journal L 315, s. 57–73., 2012.

Europol Convention, *COUNCIL ACT of 26 July 1995 drawing up the Convention based on Article K.3 of the Treaty on European Union, on the establishment of a European Police Office, Official Journal Of European Communities, 316/2, 27/11/95.*

European Council, *Council Decision of 3 December 1998 supplementing the definition of the form of crime 'traffic in human beings' in the Annex to the Europol Convention.*

European Commission, *Proposal for a Council Framework Decision on preventing and combating trafficking in human beings, and protecting victims repealing Framework Decision 2002/629/JHA*, COM(2009) 136 final, Brussels, 2009.

European Commission, *Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on preventing and combating trafficking in human beings, and protecting victims, repealing Framework Decision 2002/629/JHA*, COM/2010/0095 final, Brussels, 2010.

European Parliament, *Resolution on the exploitation of prostitution and the traffic in human beings*, adopted on 14 April 1989, OJ C 120, 16 May 1989.

European Parliament, *Resolution on trade in women*, 16 Sept. 1993, OJ C 268, 4 Oct. 1993.

The Daphne Initiative: Measures for Combating Violence against Children, Young Persons and Women, Call for Proposals, OJ C 136/14 (1/5/97).

Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts, OJ C 340, 10.11.1997.

Treaty of Nice amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts, signed at Nice, 26 February 2001 - Contents, Official Journal C 080, 2001.

2001/514/JHA, Council Decision of 28 June 2001 establishing a second phase responsible for combating trade in human beings and the sexual exploitation of children, OJ L 186/7, s. 7–10, 2001.

2002/629/JHA: Council Framework Decision of 19 July 2002 on combating trafficking in human beings, Official Journal L 203, s.1-4, 2002.

98/733/JHA: Joint action of 21 December 1998 adopted by the Council on the basis of Article K.3 of the Treaty on European Union, on making it a criminal offence

to participate in a criminal organisation in the Member States of the European Union, Official Journal 351, s. 1–3, 1998.

96/700/JHA, *Joint Action of 29 November 1996 adopted by the Council on the basis of Article K.3 of the Treaty on European Union, establishing an incentive and exchange programme for persons responsible for combating trade in human beings and the sexual exploitation of children*, Official Journal L 322/7, 1996.

96/748/JHA, *Joint Action of 16 December 1996 adopted by the Council on the basis of Article K.3 of the Treaty on European Union extending the mandate given to 11997D/PRO/02, Protocol annexed to the Treaty on European Union and to the Treaty establishing the European Community-Protocol integrating the Schengen acquis into the framework of the European Union*, OJ C 340, 1997.

74 97/154/JHA, *Joint Action of 24 February 1997 adopted by the Council on the basis of Article K.3 of the Treaty on European Union concerning action to combat trafficking in human beings and sexual exploitation of children*, Official Journal L 063, 1997.

İlgili Uluslararası Mevzuat

Convention concerning Forced or Compulsory Labour, 28 June 1930.

Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and the Exploitation of the Prostitution of Others, 2 December 1949.

Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, 18 December 1979.

Convention on the Rights of the Child, 20 November 1989.

International Agreement for the Suppression of the White Slave Traffic, 18 May 1904.

International Convention for the Suppression of the White Slave Traffic, 4 May 1910.

International Convention for the Suppression of the Traffic in Women and Children, 30

September 1921

International Convention for the Suppression of the Traffic in Women of Full Age, 11

October 1933.

Forced Labour Convention, 1930.

Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the sale of children,
child prostitution and child pornography, 25 May 2000.

Protocol Against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air, Supplementing the

United Nations Convention against Transnational Organized Crime, 15
November 2000.

Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and
Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational
Organized Crime, 15 November 2000.

Rome Statute of the International Criminal Court, 17 July 1998.

The Convention to Suppress the Slave Trade and Slavery, 25 September 1926.

The Charter of the United Nations, 26 June 1945.

The Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings, 3
May 2005.

The United Nations Convention against Transnational Organized Crime, 15 November
2000.

The Universal Declaration of Human Rights, 10 December 1948.

ÖZET

Köleliğin yasaklanmasını müteakip görünüm değiştirmesi neticesinde ortaya çıkan insan ticareti, insan hakları ve onurunun ağır bir ihlalidir. Dünya genelinde çok sayıda kişi insan ticaretine maruz kalmakta ve insan ticareti vakaları giderek artmaktadır. 90'lı yıllardan itibaren insan ticaretiyle mücadelede hem uluslararası planda hem AB düzeyinde ağırlık verilmeye başlanmıştır. BM ve Avrupa Konseyi bünyesinde mücadeleyi tüm unsurlarıyla birlikte ele alan kapsamlı sözleşmeler yapılmıştır. AİHM, kararlarıyla insan ticaretiyle mücadelenin gelişimine katkı sunmuştur. AB düzeyinde insan ticaretiyle mücadele kurucu antlaşmalar çerçevesinde kademeli olarak gelişim göstermiştir. Lizbon Antlaşması'nın kabulüyle insan ticareti yasağını içeren ABTHŞ bağlayıcı hale gelmiş ve son olarak, alanı tüm unsurları ile birlikte insan hakları temelli bir yaklaşımla ele alan 2011/36 sayılı AB Direktifi kabul edilmiştir. Tüm bu gelişmeler sonucunda, insan ticareti yasağı AB düzeyinde artık bir temel hak olarak yer edinmiştir. Böylelikle, sadece tacirlerin cezalandırılmasına odaklanılmaktan vazgeçilmek suretiyle bütünsel bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu çalışma ile, insan ticareti fenomeni incelenerek, insan ticaretiyle mücadeleye dair çabaların daha iyi anlaşılmasının sağlanması ve bu alana dair hem BM ve Avrupa düzeyinde olmak üzere uluslararası planda hem de AB düzeyinde yasal düzenlemelerinin gelişiminin ortaya konulması amaçlanmıştır. Temel olarak, AB seviyesinde insan ticaretiyle mücadelenin nasıl ve neden geliştiği sorusuna insan tacirlerin cezalandırılması, insan ticaretinin engellenmesi ve insan ticareti mağdurların korunması şeklindeki alt unsurları çerçevesinde analiz yapılmak suretiyle cevap aranmıştır.

ABSTRACT

Trafficking in human beings, emerging as a result of the change in the form of slavery after its abolition, is a serious violation of human rights and dignity. Many people are trafficked worldwide and the cases are increasing. Since the 90s, the fight against trafficking in human beings has been focused on both an international and EU level. Comprehensive conventions have been concluded within the UN and the Council of Europe, addressing the struggle and all of its elements. The ECHR has contributed to the development of the fight against trafficking in human beings through its decisions. At the EU level, the fight against human trafficking has progressed gradually within the framework of the founding treaties. With the adoption of the Lisbon Treaty, the CFR, that included the total prohibition on trafficking in human beings, became binding. Finally, the EU Directive 2011/36 has been adopted, addressing the area with all of its elements in a human rights-based approach. As a result of all these developments, the prohibition on trafficking in human beings has been recognized as a fundamental right at EU level. Thus, focusing merely on the prosecution of traffickers was abandoned and a holistic approach was adopted. The aim of this study is to provide a better understanding of the efforts to combat trafficking in human beings and to demonstrate the development of legal regulations in this field both at the international, mainly at the UN and European level, and EU level. Basically, the question of how and why the fight against trafficking in human beings developed at the EU level was sought in the framework of sub-elements such as prevention of trafficking, prosecution of traffickers and protection of victims.